

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, צבנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג; **מדות דר'** ישמעאל ול"ב **מדות דר'** אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **פוז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

אם-נא מצאתי חן – קדמא מהפך פשטא, בתפקיד כתוב המלמד על חבירו שלפניו, ללמד שכאשר מלת **אדני** קודש, אברהם אבינו מבקש מהקב"ה להתמין לו עד שיטפל באורחים, כנלמד ב-**[בבלי שבת קכז,א]** ... אמר רב יהודה אמר רב: גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכניה, דכתיב **(בר' וירא יח,ג)** **ויאמר אדני אם-נא מצאתי חן בעיניך אל-נא תעברך וגו'**. אמר רבי אלעזר: בא וראה, שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם: מדת בשר ודם – אין קטן יכול לומר לגדול המתן עד שאבא אצלך, ואילו בהקדוש ברוך הוא כתיב **ויאמר אדני אם-נא מצאתי וגו'...**

אם-נא מצאתי חן – קדמא מהפך פשטא, בתפקיד כתוב המלמד על חבירו שלפניו, ללמד שכאשר מלת **אדני** חול, אברהם אבינו מזמין שלושה האנשים להתארח.

אם-נא – קדמא, ללמד כמסקנת רש"י עה"ת שאין סדר הכתובים על סדר האירועים בזמן. עכשו נסדר הכתובים כסדר האירועים כנאמר ב-**[בבלי בבא מציעא פו,ב]** אברהם אבינו ראה הקב"ה ובטרם פנתו אליו קורה **(מ,ג)** **וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו** עד האתנה ואח"כ **(מ,ג)** **ויאמר אדני אם-נא מצאתי חן בעיניך אל-נא תעברך מעל עבדיך**; ואח"כ **(מ,ג)** מהאתנה ועד הסילוק **וירא וירא נגרין לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה**.

בראשית וירא יח,ו: **וימחר אברהם האהלה אל-שרה ויאמר מהרי שלש סאים קמח סלת לוישי ועשי ענות**: **ויאמר** – רביע, רמז ל- **[בראשית רבה פ"ו מה]** רבנן אמרו **ארבע מידות נאמרו בנשים** גרגרניות צייתיניות עצלניות קנאות, ... **יהושע בר נחמיה אמר** אף איסטטניות ודברניות, ... **ר' לוי אמר** אף גנבות ופרסניות, **[ספר חסידים]** – צרת עין באורחין **מהרי שלש סאים** – גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, הכתוב מלמד מה אמר אברהם, תבנית הטעמים מרמזת לשאלת שרה האם להביא קמח שאיכותו פחותה משל סולת וקל יותר להכינו. יוסבר ע"פ **בבלי בבא מציעא פז,א** כתיב **(בראשית יח)** קמח וכתוב סלת! אמר רבי יצחק: מכאן **שהאשה צרה עיניה באורחים** יותר מן האיש. ופ"י **תורת חיים בבלי ב"מ פז,א** **מלמד שהאשה עיניה צרה באורחין**. וא"ת אימא איפכא הוא אמר קמח והיא סולת ו"ל דאברהם לא אמר לשרה אלא **מהרי שלש סאים** סתמא ותו לא והא דנקט קרא ד- **קמח סלת** משום דשרה היתה שואלת לאברהם אם **שלש סאים קמח** קאמר והשיב לה **סלת** קאמינא ש"מ דאשה עיניה צרה באורחין כיון דלא נטלה סולת מעצמה. טט – **סאים** פשטא עוצר בדברי אברהם, **קמח** מונח טעם מחבר ואינו עוצר כנדרש על שרה, **סלת** זקא-קטן עוצר כמענה אברהם. הדרשה על שרה תלמד שהיא הוסיפה לדברי אברהם ואברהם החזירה אל כוונתו המקורית.

בראשית וירא יח,ח: **ויקח חמאה וחלב וכן-הפקר אשר עשה ויתן לפניהם והוא-עמד עליהם תחת העץ ויאכלו**: **והוא-עמד עליהם** – דרגא תבר, אפשר ש-דרגא תבר מיצגים את הצמצום של המלאכים להתלבשותם בכיכול בגופים נראים, תבנית המופיעה במקראות אחדים בהקשר לצמצום הא-לקות להתגלות לבני ישראל.

עליהם – תבר, בתפקיד לא ממש **עליהם** אלא על דמיון התלבשותם של המלאכים בגופים **ויאכלו**: – סלוק, מגביל לומר שמה ש-**עליהם** – התלבשותם בגופים נדמתה לאברהם אבינו כאוכלים. **עמד עליהם תחת העץ** – דרגא תבר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל הענין או מצטרפים לענין. (א) ע"פ **בר פ' מח** אימתו מוטלת עליהם מיכאל מירתת גבריאל מירתת, (ב) הפרטים הן ע"פ **תורת המנחה פרשת וירא / דרשה ט עמוד 56 מצות הכנסת אורחים נלמדת מאברהם אבינו** להקדים בשלומם, ולהרגיעם, ולהאכילם ולהשקותם, ולהראותם ותרנות **תחת העץ** – מרכא טפחא, יתור לרבות כי אפשר לא לכתוב מלים אלה. (א) אפשר ע"פ **זוהר ח"א (בראשית) פ"ו וירא קב,ב** שכשם שא"א בדק כל הבאים אליו באמצעות העץ האם הוא ע"ז ו/או טמא כך גם בדק את המלאכים תחת העץ שהוא. עץ חיים ואמונת ה' כנדרש להלן; (ד) עדיף טרחת האורחים בעצמו **כללי המצוות גוף** (ה) רבוי טרחה באורחים **תורת המנחה פרשת וירא / דרשה ט עמוד 56 מצות הכנסת אורחים נלמדת מאברהם אבינו**

זוהר כרך א (בראשית) פרשת וירא קב,ב ע"פ הזהר בתרגום מקוצר א"א בכל מקום שהגיע אליו נטע אילן שהיה מסמן ע"י פרישת ענפיו והטלת צל מי מהבאים אליו מאמין בקב"ה ומעל ע"ז לא הצל וא"א היה מלמד אמונת ה'. גם היה מסמן מי טמא ויכול לטבול מיד ומי טמא הצריך להמתין שבעה ימים. גם את המלאכים בדק כך. לכן אמר להם השענו תחת העץ ולא תחת ע"ז. ... בתרגום מקוצר אדם הראשון חב בעץ הדעת והביא מות לעולם. אברהם אבינו תיקן העולם ע"י אילן חיים והודיע אמונת הקב"ה לכל העולם. **זוהר כרך א (בראשית) פרשת תולדות קמ"ד**, ע"פ הזהר בתרגום מקוצר כיצד יכול אדם שהוא גוף ובשר להלחם במלאך שהוא רוח ממש כדכתיב **(תהלים קד)** עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוחט, אלא מכאן דמלאכי שליחי דקדושא בריך הוא בנחתם בעולם הזה מתלבשים בגוף של העולם הזה כדי לא לשנות ממנהג המקום ולכן גם כשכתוב **(בראשית יח)** והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו – אכלו. וכן המלאך שנחת למטה לא נאבק בו יעקב אלא מכיון שהתלבש בגוף של העולם הזה, ועל כך נאבק יעקב בו כל אותו הלילה וראה שנחלש כוחו עם עלות השחר וידע שכוחו רק בליל הגלות ולא ביום שזה שליטת יעקב. ע"פ **[מדרש רבה]** אומר שאם מכבדים זה לזה הם אורחים הגונים והעץ היה מצל עליהם.

בראשית וירא יח,י: **ויאמר שוב אשוב אליך כעת חנה והנה-כן לשרה אשתך ושרה שמעת פתח האהל והוא אחריו**: **(בר' וירא יח,א)** **והוא ישב פתח-האהל** – תבר מרכא טפחא, **(בר' וירא יח,ג)** **ושרה שמעת פתח האהל** – מרכא תבר טפחא, כעין קבוצת פרטים שלא מצטרפים לענין או שלא על כל אחד חל אותו ענין, ובא ללמד שכל אחד מהם התפלל בנפרד. **ספר הפרשיות הרב כיטוב בשם מדרש** שרה אמנו עמדה במקום **שקודם** ישב אברהם וקבל פני שכניה.

אפשר שפתח האהל היה מקום מיוחד לתפילה, להתבוננות וכל אחד מהם שהה בו בנפרד. דומה לפירוש לפסוק **(בר' תלד' כה,כא)** **ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה הוא ונעטר לו ה' ונקה רבקה אשתו: רש"י** ... **לנכח אשתו** – זה עומד בזוית זו ומתפלל, וזו עומדת בזוית זו ומתפללת (ראה ב"ר סג,ה).

(בר' וירא יח,י) **והנה-כן לשרה אשתך** – מקף טפחא מונח אתנה, מקף בתפקיד ענין בעל מספר מצבים, ע"פ **[שם משמואל וירא תרעא]** אלו שלבים בחיי יצחק לענין הולדה, בלידתו נמשך אחרי אמו וזהו צד נוקבא, ולכן לא אמר להוליד, בעקידה יוצאת ממנו צד נוקבא ונכנס בו צד דוכרא מיוחס אחרי אברהם ואז מוכשר להוליד.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, דרנא – מפרך; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא – גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

1.2 בראשית וירא יח,א (התשע"ב)

בראשית וירא יח,א – לב [כח] אולי יחסרון חמשים הצדיקים חמשה התשחית בחמשה את-כל-העיר ויאמר לא אשחית
אם-אמצא שם ארבעים וחמשה: [כט] ויסיף עוד לדבר אליו ויאמר אולי ימצאון שם ארבעים ויאמר לא אעשה
בעבור הארבעים: [ל] ויאמר אל-נא יחר לאדני ואדברה אולי ימצאון שם שלשים ויאמר לא אעשה אם-אמצא שם
שלשים: [לא] ויאמר הנה-נא הואלתי לדבר אל-אדני אולי ימצאון שם עשרים ויאמר לא אשחית בעבור העשרים:
[לב] ויאמר אל-נא יחר לאדני ואדברה אף-הפעם אולי ימצאון שם עשרה ויאמר לא אשחית בעבור העשרה:
שפת"ח (ו) ט וקשה לרש"י דפשוטו של קרא משמע דאברהם לא היה מתפלל אלא שלא יעשה עוד כיוצא בזה, ולא היה מתפלל על
אנשי סדום, ואם כן איך אמר בתפלתו אולי יש חמשים צדיקים, שמע מינה על אנשי סדום היה מתפלל, לכן פירש לא הוא ולא כיוצא
בו, דלשון הזה כולל שניהם לעתיד ולהווה רצונו לומר היה מתפלל גם על ישראל כשיהיו חוטאים שלא ימית צדיקים עם רשעים, וזה
שפירש אחר כך חלילה לך לעולם הבא רצה לומר לדורות הבאים:

בראשית וירא יח,א [כח] חללה לך השפט כל-הארץ לא יעשה משפט: טט – תבנית הטעמים תומכת בפירוש שפת"ח סעיפים ה'

ט – פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים, בתפקיד דבר החזרו וקורה,
א' שחלילה לא יאמרו האומות שהקב"ה אומנותו ששוטף הכל או מכלה כל האקלים (במקום מוגבל) צדיקים ורשעים
ב'לדינא כי אברהם התפלל בלשון להווה של סדום ולעתיד על ישראל כשיהיו חוטאים שלא ימית צדיקים עם רשעים

סיכום: זוהר – השמטות כרך א רנא,

חמשים הם כנגד חמשים שערי בינה

ארבעים וחמשה אולי יש בהם בני אדם שעסקו בידיעת שמך שהוא השם במלואו שהוא מ"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א כמספר אדם

ארבעים ?

שלשים כלומר אולי יש ביניהם צדיקים שעסקו והשיגו אותם ה' מעלות הרמוזות בנבואת יחזקאל

עשרים ב' פעמים ביום בפסוק שמע ישראל שבה כלולים ' ספירות במלת אחד, ...

עשרה אולי ימצאון שם עשרה כלומר אולי ימצא ביניהם מי שעוסק בעשרה מאמרות ובעשרת הדברות בכל יום וכן אולי ימצאון

ביניהם עשרה שמקדימים לבית הכנסת דהא תנן כל הנמנה עם עשרה ראשונים לבית הכנסת נוטל שכר כנגד כלם שבאים אחריו

[ל] ויאמר – לשון רכה של פיוס, ואין בהמשך לשון תקיפה - דבר **אל-נא** – מקף, בתפקיד מספר שלבים של בית-דין שבשמים

המבוטא במלת אדנ"י. **אל-נא יחר לאדני** – גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר,

[לא] ויאמר – לשון רכה של פיוס, ובהמשך לשון תקיפה - דבר **הנה-נא** – מקף, בתפקיד מספר מצבים, גלוי עליית מדרגה בבקשה

הואלתי לדבר אל-אדני – מקף, בתפקיד מצב פניה לבית-דין בעל סמכות גבוהה יותר עם בקשת החלטת מידת הדין,

[לב] ויאמר – לשון רכה של פיוס, ובהמשך לשון תקיפה – דבר. **אל-נא** – מקף, בתפקיד מספר שלבים של בית-דין של מעלה המבוטא

במלת אדנ"י **אל-נא יחר לאדני** – גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, **ואדברה**

רש"י מפרש ש"א ביקש פחות ופחות עד לעיר אחת בלבד, ושפת"ח מפרש שמתמיד בניסיון הצלת הכל, בכל אופן א"א פונה לשלבי בית-

דין יותר ויותר גבוהים שיש להם הסמכות ושיקול הדעת להעמיט בטענות מידת הדין, כדי להציל מה שאפשר. בזוהר שלפני תפילת כל

נדרי ביום הכפורים, נמצא מאמר ר' שמעון בר יוחאי שבו הוא פונה אל גלויי א-לקות יותר ויותר גבוהים (ידיעות בצירופי שמות ה'

המייצגים גלויים אלה) כדי להמתיק ולהעביר את הדין, ממידת דין חזקה למידת דין רפה ועד לביטולה.

טט – **הפשט** עוסק בתפילת אברהם להצלת חמשת ערי עמק השדים. **מוצע** ע"פ הזוהר הנ"ל הרעיון כי הדרש ההלכתי עוסק בשיעורי צירוף

משתתפים לתפילה ואולי לברכת המזון ואולי תפילות והודיות אחרות

(בראשית וירא יח,א,כט) [כח] אולי יחסרון חמשים הצדיקים חמשה התשחית את-כל-העיר ויאמר לא אשחית אם-

אמצא שם ארבעים וחמשה: [כט] ויסיף עוד לדבר אליו ויאמר אולי ימצאון שם ארבעים ויאמר לא אעשה בעבור

הארבעים:

ע"פ שפת"ח נ דכיון שמצינו גבי חמשים שביקש על ידי צירוף, כמו שנאמר לעיל אולי יחסרון חמשים הצדיקים חמשה, אם כן ביקש על ט'

ועל ידי צירוף, שו"ע או"ח סי' נה ס"ק ד' לתפילה בדיעבד אפשר ט' גדולים וקטן עם ספר חומש ע"י צירוף

כמו-כן יש גמרא לתפילה בדיעבד אפשר ט' גדולים וארון הקודש עם ספר תורה ע"י צירוף, ויש האומר ט' והקב"ה בצירוף.

מ"ב הלכות ברכות סימן נה ס"ק ד' תשעה וצירוף קטן שהוא יותר מבן שש ויודע למי מתפללים ... הגה ואפילו חומש שבידו אין לצרפו

מיהו יש נוהגין להקל בשעת הדחק (הרא"ש, ומרדכי, והגהות מיימוני פ"ט הלכות תפלה)

מ"ב ... צירוף קטן בדחק דווקא לברכו וקדיש אבל קדיש אחר ע"י צירוף, ויש אומר, **מ"ב ס"ק ו'** תשעה מתפללים בחדר גדול ואחד המתפלל בחדר קטן הנפתח אל הגדול מצטרף

אפשר שלכך מרמז **(בר וירא יח,א)** **אולי** – תלישא-גדולה, שיעור צירוף לתפילה הנלמד מ- **וְיֹאמֶר לֹא אֶשְׁחִית אִם-אֲמָצָא שָׁם**

אַרְבָּעִים וְחַמְשָׁה: בשעת דחק ה' 'לא ישחית' היינו לא ידחה תפילת ארבעים וחמשה מחולק בחמש (בפשט ערים) עולה 9 בחדר אחד ו-

1 בחדר הנפתח אליו. ו/או תשעה וקטן עם ספר או ארון הקודש עם ספר תורה. והרב אלפסי ז"ל כתב דכיון דקרי ליה קטן אפילו בן עשר

בן תשע כשהוא יודע למי מברכין מזמנין עליו **(המהרש"א בבלי ברכות מהא,)** ויש אומרים שהוא בן שמונה וזה שיעור הנלמד כהמשך

מתתלישא-גדולה **[כח] אולי** אל פסוק **[כט] ... אולי ימצאון שם ארבעים, אולי** – תביר, בתפקיד לחלק את התוכן הבא **ימצאון**

שם ארבעים היינו ארבעים לחלק בחמש עולה שמונה

אבל בשו"ע או"ח סי' נה אומר שהקטן הזה יכול להיות בן שש ויודע למי מתפללים. לכן יש לחפש שמונה אחר לענין צירוף. מצד אחד

אומר שלא נראין דברי הפוסקים לצרף קטן, אבל מסיים ... מיהו יש נוהגין להקל (כד) ה בשעת הדחק (הרא"ש ומרדכי והגהות מיימוני

פ"ט מלכות תפלה). ודעת המהרש"א שאין קטן ואין ארון מצטרפין,

[ל] ויאמר אל-נא יחר לאדני ואדברה אולי ימצאון שם שלשים ויאמר לא אעשה אם-אמצא שם שלשים:

[לא] ויאמר הנה-נא הואלתי לדבר אל-אדני אולי ימצאון שם עשרים ויאמר לא אשחית בעבור העשרים:

[לב] ויאמר אל-נא יחר לאדני ואדברה אף-הפעם אולי ימצאון שם עשרה ויאמר לא אשחית בעבור העשרה:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותי האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"ג, תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא – טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, חצנת נושא לימוד פרטי בסדר חתמים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

אברכי דהדי (רש"י): נשענין כל אחד על ברכי חברו (וזאת הסיבה), כי אתינן לבי רב יוסף, אמר לן: לא צריכתו, מורא רבך כמורא שמים. מיתיבי: עם הכל אדם מיסב, ואפילו תלמיד אצל רבו! – כי תניא ההיא - בשוליא דנגרי.

זרע יצחק פרחים קח, א פרק עשירי

בד"ה בפני רבו וכו' שמלמדו תורה וכו' עכ"ל תוספות בשור שנגח ד' וה' דף מ"א ע"ב ד"ה לרבות] כתבו דהא דדרשינן את ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח מיירי ברבו מובהק כדתנן מורא רבך וכו'. מדבריהם נראה דלא השוה מורא רבו למורא שמים אלא ברבו מובהק א"כ הכא דאמרין דטעמא דתלמיד בפני רבו אינו צריך הסיבה משום דמורא רבך וכו' ופי' רשב"ם דכתיב את ה' אלהיך תירא וכו' לא מיירי אלא ברבו מובהק אבל שאינו מובהק צריך הסיבה בפניו, וכן היא דעת הרמב"ם בהלכות ת"ת פ"ה [הלכה ר' וט'] ע"ש,

הסיבת תלמיד בפני רבו המובהק, אפשר כי המקראות הבאות הם אסמכתא להלכה זאת, אם המלאכים היו בבחינת בית דין לגיור (ראה יח,א) אז אברהם אבינו הוא כעין תלמיד שלמד מהם הלכות גיור אז בתחום זה הם מורו המובהק ולכן לא יסב עמהם. ואם המלאכים לא היו בבחינת רבו המובהק של אברהם אבינו אז נהג במידת חסירות בהכנסת אורחים, ללמד מה הנוהג ברבו המובהק..

(בר' וירא יח,ה) וְסַעְדוּ לְבָבְכֶם אַתֵּר תַּעֲבְרוּ - ס"ת ומר"ו עולה מור"ו = רב"ו עולה עם הכולל אחר

(בר' וירא יח,ה) וְהוֹאֵ עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הַעֵץ וַיֹּאבְדוּ: אברהם אבינו ממש את המלאכים כתלמיד לפני מור"ו – רב"ו

בראשית וירא יח,ו: וַיִּמְחַר אַבְרָהָם הָאֱלֹהִים אֶל-שְׂרָה וַיֹּאמֶר מַהֲרִי שְׁלֵשׁ סָאִים קָמַח סֹלֶת לֹחֶשֶׁי וְעֵשִׂי עֲנוֹת: בראשית וירא ח,ב: וַיֵּשֶׁא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיַּרְא וַיֵּרָץ לְקִרְיָתָם מִפָּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה: זוהר - מדרש הנעלם כרך א (בראשית) פרשת וירא דף ק עמוד א

דאמר ר' יוחנן כשפירש הקב"ה הקרבנות אמר משה רבונו של עולם תינח בזמן שהיו ישראל על אדמתם, כיון שיגלו מעל אדמתם מה יעשו אמר לו: משה יעסקו בתורה ואני מוחל להם בשבילי, יותר מכל הקרבנות שבעולם שנאמר (וי' צו ז,ז) וְזֹאת הַתּוֹרָה לַעֲלֹה לְמִנְחָה וגו' כלומר זאת התורה בשביל עולה בשביל מנחה בשביל חטאת בשביל אשם,

ויקרא צו ז,ז: וְזֹאת הַתּוֹרָה לַעֲלֹה לְמִנְחָה וְלַחֲטָאת וְלֶאֱשֶׁם וְלְמִלּוּאִים וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים:

וְלְמִלּוּאִים – קדמא זקף-קטן במלה אחת, כעין מוקדם והוא מאוחר בענין (א) ב-שמות תצוה מוזכרים קרבנות המילואים לפני כל הקרבנות, כי הם מילואים (לחינוך הכהנים) לפני חנוכת המשכן ובפועל בוצעו ב-ויקרא צו. (ב) בויקרא צו המילואים מצוינים אחרונים אפשר כמשל שלימוד התורה בזמן הגלות הוא מילואים - ממלא מקום הקרבנות. הערת ר' דוד מקלב מכולל נתיבות צבי וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים – טפחא סלוק, השלמים – האדם השלם, כמו (בר' וישלח לג,ח) וַיִּבְרָא יַעֲקֹב שְׁלֹם עֵיר שְׁלֹם רֵשִׁי (יח) שלם - שלם בגופו, שלם בממונו, נתרפא מצלעותו, ולא חסר כלום מכל אותו דורו. שלם בתורתו (שבת לג,ב): ועתה אמירת הקרבנות בתפלה עושה שלמות במקום זבח.

א"י כרוספדאי האי מאן דמדכר בפומיה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות עניינא דקרבנות ותקרובתא ויכוון בהו ברית כרותה הוא דאינון מלאכי דמדכרין חוביה לאבאשא ליה דלא יכלין למעבד ליה אלמלא טיבו, ומאן יוכח האי פרשתא יוכח דכיון דאמר (בר' וירא יח,ב) וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו מהו עליו לעיין בדיניה כיון (דף ק עמוד ב) דחמא נשמתא דצדיקא כך מה כתיב (בר' וירא יח,ג)

וַיִּמְחַר אַבְרָהָם הָאֱלֹהִים וגו' מהו האלהה בית המדרש (דוד מקלב: נשמת צדיק בו כי ממחר לבית המדרש, כמו שדוד בקש (תה' כו,ד) שְׁבִתִי בְּבֵית-ה' אבל בבחינת וְלִבְקָר בְּהִיכְלוֹ: בהרגשה של ארעיות, כדי שימהר לבית המדרש שוב ושוב) ומהו אומר מַהֲרִי שְׁלֵשׁ סָאִים ענין הקרבנות ונשמתא מתכוונת בהו (ומכוון בהזכרת הקרבנות) הדא הוא דכתיב ואל הבקר רץ אברהם וכדין ניחא להו ולא יכלין לאבאשא ליה (נח להם הדבר ולא מבאישים אותו), ר' פנחס פתח קרא דכתיב (במ' קרח יז,יא,ב) והנה החל הנגף בעם וכתיב ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה וגו' וכתיב ותעצר המגפה כתיב הכא (במ' קרח יז,יא,ב) מהו וכתיב התם (בר' וירא יח,ג) מַהֲרִי שְׁלֵשׁ סָאִים מה להלן קרבן לאשתזבא (להצלה) אף כאן קרבן לאשתזבא (להצלה),

מַהֲרִי שְׁלֵשׁ סָאִים – גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, מה להלן (במ' קרח יז,יא,ב) קרבן לאשתזבא (להצלה) אף כאן (בר' וירא יח,ג) קרבן לאשתזבא,

זוהר - מדרש הנעלם כרך א (בראשית) פרשת וירא דף קא עמוד ב

א"ר יהודה לא די להם לצדיקים שמבטלין את הגזרה אלא לאחר כן שמברכיין להם תדע לך שכן הוא דכיון שהנשמה אומרת לגוף **מַהֲרִי שְׁלֵשׁ סָאִים** וגו' וכל אותו הענין ומבטל את הדין מה כתיב (בר' וירא יח,ג) וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶשׁוּב אֵלָיְךָ כַּעַת תְּחִי הרי ברכה כיון שוראים אותה המלאכים שזה לקח עצה לנפשו מה עושים הולכים אצל הרשעים לעיין בדינם ולעשות בהם משפט הדא הוא דכתיב ויקומו משם האנשים ויישקו על פני סדום למקום הרשעים לעשות בהם משפט ה"ה דאמר רבי יהודה כך דרכו של צדיק כיון שרואה שמעיינין בדינו אינו מתאחר לשוב ולהתפלל ולהקריב (על) חלבו ודמו לפני צורו עד שמסתלקין בעלי הדין **מַהֲרִי שְׁלֵשׁ סָאִים** – גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, דרשת הזוהר מהכתוב הזה הוא הזכרת קרבנות בכוונה וכל אותו הענין מבטל את הדין, מציל את האומר, מברכו, מעביר את הדין לרשעים.

ספר חסידים (מרגליות) ברית עולם ושומר הבית סימן קלה

ואברהם אמר **מַהֲרִי שְׁלֵשׁ סָאִים** סתם והמנהג דכשאומר סתם סאים כונתו מקמח דהוא רגיל דאי כונתו לעשות מסולת היה לו לומר **שלש סאה סלת** אלא ודאי כונת אברהם באומר שלש סאים סתם הוא קמח, ושרה השיבה קמח סלת כונתה ממה שאמרה סאים נראה קמח אבל אני עושה סלת ומדאצטריך קרא לפרש צדקת שרה מוכח דבעלמא אשה עיניה צרה.

וזה פירש הרב כלי יקר משא"ל כלה שענינה יפות אין כל גופה צריך בדיקה דהאשה עיניה צרה באורחים וזו המדה פרוחה בכולהו נשי וכשהכלה עיניה יפות, רוצה לומר שהיא נדיבה וטובת עין א"כ היא מוצאת מרוב הנשים ולזה אין כל גופה צריך בדיקה דמאי דהוה בכולהו נשי ליתא בדידה כ"ש שאר מדות.

מַהֲרִי שְׁלֵשׁ סָאִים – גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, **ספר חסידים** דורש משרה הצדקת שענינה יפות באורחים שלא כדרך הנשים, אל כלה (ש)עיניה יפות, רוצה לומר שהיא נדיבה וטובת עין א"כ היא מוצאת מרוב הנשים ולזה אין כל גופה צריך בדיקה דמאי דהוה בכולהו נשי ליתא בדידה כ"ש שאר מדות.

שְׁלֵשׁ סָאִים - זה שיעור איפה, ובו עשר יחידות עומר, והעומר עשירית האיפה הוא. משלוש סאין אפו מצות תודה משלושה סוגים, כל

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: **מצות ההשקפה**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **זרנא** – מחרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **זרנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרנא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, ו; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא/אחר/בתשובע"פ.

סוג עשר מצוות מסאה סולת. אמנם המדרש אומר כי לכל אורה רצו לאפות שלוש סאין עוגות, אך גם פשוטו של מקרא מתקיים. אפשר כי זה רמז למצוות תודה לעתיד לבוא במשכן ובמקדש הנלמדים בו.קרא.

בראשית וירא יח,ג, יד: [יג] וַיֹּאמֶר ה' אֶל-אַבְרָהָם לְמַעַן זֶה צָחָקָה שָׂרָה לְאֹמֶר הָאֵף אֲמַנָּם אֶלְדֵּי וְאַנִּי זָקְנָתִי:

בבלי נדה עב,ב ... ואחד עשר יום שבין נדה לנדה - הלכה למשה מסיני. רמז לכך נמצא בפסוק וכן רמז לקביעת קביעות וסת. הפסוק מלמד מסיפור מעשה בשרה אמנו אל הלכות נדה וזיבה, ובהן ארבע מיני עונות באשה, נשים שדיין שעתן, חישוב ימי זיבה. **זָה** – תלישא-קטנה ... **אֲמַנָּם** – תביר, תבנית העשויה לרמז לחישוב חשבונות **צָחָקָה שָׂרָה** – קדמא ואולא, כעין כלל מלמד, **לְאֹמֶר** – רביע, ארבע מיני עונות (וסתות היינו זמנים בין תחילות וסת) באשה. **הָאֵף אֲמַנָּם אֶלְדֵּי** – מרכא תביר טפחא, דרשת עונות הפלגה בינונית הפלגה מינימלית **וְאַנִּי זָקְנָתִי** – מרכא סלוק.

לְמַעַן זֶה – מונח תלישא-קטנה, כעין שתי תלישא-קטנה, כעין שני שיעורין, אחד המרומז מלת ז"ה – גי' י"ב, אפשר ע"פ **שפת"ח** שתלד שרה לשניים עשר חדש אחרי שתקבע וסת הפלגה שלושה חדשים, והדרשה על פ"פ תבניות הטעמים מלמדת על וסת הפלגה בינונית של 29 יום ועל וסת הפלגה מינימלית של 18 יום. וסת הפלגה של 18 יום מרמזת אל ההלכה למשה מסיני של מחזור ובו שבעה ימי נדה ואחד עשר ימי זיבה הנלמד בבלי נדה עב,ב.

צָחָקָה שָׂרָה – קדמא ואולא, כעין כלל מלמד, **לְאֹמֶר** – רביע, ארבע מיני עונות (וסתות היינו זמנים בין תחילות וסת) באשה, או קביעת וסת ע"י ארבע ראיות, כי רק ברביעית נודע למפרע שקבעה קביעות של השלוש העונות הקודמות. שיעורי קביעת וסת לרוב הנשים:

- (א) וסת הגוף – בסימנים שונים, (ב) (ג) וסת הימים (וסת החדש ווסת הפלגות), עונה בינונית היא בעצם וסת הפלגות (30 יום לראייתה).
- (ד) סתות אחרות הן: וסת הגוף והימים, וסת הדילוג, וסת ע"י מעשה, וסת לא קבועה. שלרובי סוגיהן יש רמז בטעם מרכא בתפקיד רבוי במלת **וְאַנִּי**, או רבוי מצבי סלוק דמים **זָקְנָתִי** – סלוק, מגביל לגבי קביעת מחזור ראייה. אפשר כי מרמז לנאמר במסכת נדה: ארבע נשים דיין שעתן וכאשר ראוות צריכות ארבע עונות (ראיות) כדי לקבוע וסתן, כי הן היו מסולקות דמים (קטנה שלא ראתה, זקנה שפסקה מלראות, מינקת ועוד), וכאן מלמד מאשה זקנה אל האחרות. וסת החדש ווסת הגוף נקבעות ע"י שלוש ראיות, וסת הפלגות נקבעות ע"י ארבע ראיות.

הָאֵף אֲמַנָּם אֶלְדֵּי – מרכא תביר טפחא, קבוצת פרטים הקשורים לנושא ואשר חלים עליכם הלכות שונות או באופנים שונים, או שלא חייבים להתקיים ביחד.

א' אפשר שכאן שיעור לידה לילד בר קיימא לתשעה חדשים, או שיעור לידה לשבעה חדשים מקוטעים **ע"פ מדרש רבה פר' נגו על בראשית וירא כא,ב**, רבי יודן ור' חמא, רבי יודן אמר לט' חדשים נולד שלא יהיו אומרין גרוף **מביתו של אבימלך**, רבי חמא אמר לשבעה שהם תשעה מקוטעים ב' שיעורי קביעת וסת לרוב הנשים:

וסת הגוף, וסת הימים (וסת החדש ווסת הפלגות), עונה בינונית היא בעצם וסת הפלגות (30 יום לראייתה), ולדעת קצת פוסקים עונה בינונית היא וסת החדש. וסתות אחרות הן: וסת הגוף והימים, וסת הדילוג, וסת ע"י מעשה, וסת לא קבועה. וסת החדש ווסת הגוף נקבעות ע"י שלוש ראיות, וסת הפלגות נקבעות ע"י ארבע ראיות.

ב'א' **הָאֵף** – מרכא (כעין מאריך זמן), גי' עם הכולל 87 יום. וסת עונה בינונית של שלוש תקופות בנות 29 יום לקביעת וסת הימים ויום השלושים נמנה פעמיים (כסוף העונה הקודמת וכתחילת העונה החדשה). בפעם השלישית יום השלושים הוא בעצם יום 88. ויש לתרץ שאם ראתה רק שלוש פעמים בקביעות והתקלקלה הקביעות בפעם הרביעית אז יש התחשבות ביום השלושים השלישי. אבל הממשיכה בקביעותה אז זה באמת רק 87 יום. (בעזרת הרב ברוס).

ב'ב' **אֶלְדֵּי** – טפחא (כעין מקצר זמן), גי' עם הכולל 36 יום. וסת הפלגה מינימלית של 18 יום, כאשר אות א' ממלת **אֶלְדֵּי** מרמז לעונה אחת שכבר עברה, ומעתה עוברות עוד שתי עונות של 18 יום, בסה"כ 36 יום. 18 יום הם שבעת ימי נדה המפורשים ב-(ויקרא מצורע), וי"א ימי זיבה הנדרשים במסכת נדה עב,ב. מתקבלת קביעת וסת לשלוש תקופות שוות מינימליות ב'ג' **אֶלְדֵּי** – כעין נוטריקון א' = **אקבע** וסת ימים כגון וסת הפלגות של עונה של ל' = **שלושים יום** צריכה ד' = **ארבע ראיות** ג'א' בדרך דרש לא הלכתי **אֲמַנָּם** – תביר, גי' 131, להודיע לשרה כי מה הפלא, יוכבד תלד בגיל 130

בראשית וירא יח,טו: וַתִּכְחַשׂ שָׂרָה לְאֹמֶר לֹא צָחָקָהּ כִּי יִרְאָהּ וַיֹּאמֶר וְלֹא כִּי צָחָקָהּ:
רש"י (טו) כי יראה... כי צחקה - הראשון משמש לשון 'דהא', שהוא נתן טעם לדבר: **ותכחש שרה** לפי **שיראה**; והשני משמש לשון 'אלא': **ויאמר לא כדברךך הוא**, אלא **צחקה**; שאמרו רבותינו **(ר"ה ג,א)**: 'כי' משמש ארבע לשונות: אי, דילמא, אלא, דהא. **רמב"ן** ... וראוי שנאמר עוד, כי אברהם לא גלה לה הנאמר לו מתחלה "אבל שרה אשתך יולדת לך בן" **(בר' יז,ט)**, אולי המתין עד שלות השם אליה הבשורה ביום מחר, כי ידע **"כי לא יעשה ה' אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים"** **(עמ' ג,ז)**, וגו' **תורה שלמה. ירושלמי סוטה פרק פ"ז ה"א** ר' יוחנן בשם ראב"ש לא מצינו שדיבר המקום עם אישה אלא עם שרה בלבד וכי' אמר ר' בירי כמה כירכוירי כירכוירים הקב"ה מתאוה לשמוע שיחתן של צדקניות **ויאמר לא כי צחקה**.

טט – אפשר לתרץ כי הפסק בין המלים **כִּי יִרְאָהּ** בא להפריד בין אותיות אהו"י. בנוסף לכך ההסבר שמובא ע"י **תורה שלמה** מתאים להסבר של תבנית של כעין רבוי למטרה אחת. אמנם ב-**תורה שלמה** מיוחסת השתדלות הקב"ה לשמוע שיחתן של צדקניות לסיפא הקרא **וַיֹּאמֶר וְלֹא כִּי צָחָקָהּ**: אבל אפשר שהקרא **כִּי יִרְאָהּ וַיֹּאמֶר** מונח פסק אתנח מרכא פסק הוא תבנית המורכבת מכעין רבוי למטרה אחת וכעין מידה (י"א מל"ב מידות) סדור שנחלק, וביחד משמשים כמבוא לקרא האחרון **לֹא כִּי צָחָקָהּ** להודיע רבוי כירכוירים עבור המטרה האחת לשמוע שיחתן של צדקניות, כאן משפט אחד בלבד.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור) ל" כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשקפה: תנ"ך, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בהצגה פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלסא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

1.4 בראשית וירא יח,א (התשע"ה)

בראשית וירא יח,א: וְאַבְרָהָם הָיָה לְגֹי יְהוָה לְגוֹי יְהוָה וְעַצְמוֹ וְנִבְרָכוּ-בּוֹ כָּל גּוֹי הָאָרֶץ:

בבלי חולין צבא, ... וכן הוא אומר (משלי ז') צרור הכסף לקח בידו, חומר שעורים ולתך שעורים - אלו מ"ה צדיקים שהעולם מתקיים בהם, ואיני יודע אם שלשים כאן וט"ו בארץ ישראל ואם שלשים בארץ ישראל וט"ו כאן, כשהוא אומר: (זכריה ז') ואקחה שלשים כסף ואשליך אותו בית ה' אל היוצר, הוי אומר - שלשים בארץ ישראל וט"ו כאן; אמר אביי: ורובייהו משתכחי בכי כנישאת לתותי אפתא;

ירושלמי עבודה זרה פ"ב ה"א (דף מ טור ג) ... רב הושעיה אמ' ולמה לי נן פרתין לה דברי הכל כיי דמר רב הונא בשם רב וישקלו את שקלי שלשי' כסף אילו שלשים מצות שעתידין בני נח לקבל עליהן ורבנן אמרי אילו שלשים צדיקים שאין העולם חסר מהן דמר רבי נחמן בשם רבי מנא אין העולם יכול להיות פחות משלשים צדיקים כאבינו אברהם ומה טעם וְאַבְרָהָם (טט בקרא ה'י) היה (טט בקרא ה'י) וְאַבְרָהָם יהי"ה מיניין שלשים פעמים שרובן בבבל ומיעוטן בארץ ישראל וימיעוטן בבבל סימן יפה לעולם בשעה שרובן בארץ

וְאַבְרָהָם – קדמא זקא-קטן בתיבה אחת, כעין מידה (ל"א מל"ב מידות) מוקדם והוא מאוחר בענין **הָיָה** - דרגא מושך תכונת הָיָה המאוחר אל אברהם המוקדם, שלושים צדיקים כאבינו אברהם **יְהוָה** – תביר מחלק המיניין כלשון הירושלמי יהי"ה מיניין שלשים פעמים שרובן בבבל ומיעוטן בארץ ישראל פעמים שרובן בארץ ישראל ומיעוטן בבבל יפה לעולם בשעה שרובן בארץ

הָיָה לְגוֹי יְהוָה לְגוֹי יְהוָה – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים קשורים לנושא ועל כל אחד חל אותו ענין או הלכה. כאן אילו שלשים מצות שעתידין בני נח לקבל עליהן ורבנן אמרי אילו שלשים צדיקים שאין העולם חסר מהן כדוגמת אברהם. **יְהוָה לְגוֹי יְהוָה וְעַצְמוֹ** – תביר מחלק בין מצב העולם כאשר רוב הצדיקים ארץ-ישראל ובין מצב העולם כאשר רוב הצדיקים בבבל. **וְעַצְמוֹ** – אתנח, מגביל הסימן טוב לעולם כי כאשר רובן של הצדיקים בארץ ישראל סימן יפה לעולם כי ישראל גוי יְהוָה לְגוֹי יְהוָה ומעוצמתו מתברך העולם כחלק השני בפסוק. אבל כאשר רובן של הצדיקים בבבל סימן פחות יפה לעולם כי כנראה רוב ישראל בגלות ונגרע מ-גוי יְהוָה לְגוֹי יְהוָה ולכן נגרע מהברכה לעולם.

וְנִבְרָכוּ-בּוֹ : – קדמא זקא-קטן במלים מחוברות במקף, כעין מידה (ל"א מל"ב מידות) מוקדם שהוא מאוחר, כשם שאברהם המוקדם הביא ברכה לעולם, כך הצדיקים הבאים אחריו מביאים ברכה לעולם. **כָּל גּוֹי הָאָרֶץ** – טפחא מרכא סלוק, מגביל ללמד שלא כל גויי הארץ מתברכים, מי לא מתברך? **כָּל** – טפחא בתפקיד רבוי, גוֹי – מרכא בתפקיד רבוי, הָאָרֶץ – סלוק כמגביל, סה"כ רבוי רבוי מיעוט, אם אפשר לסדרו רבוי מיעוט רבוי, אז רק אחד נגרע אולי עמלק.

בראשית וירא יח,כ: וַיֹּאמֶר ה' וְעַתָּה סֹרֵם וְעַמְרָה כִּי-רַבָּה וְחַטָּאתָם כִּי כְבֹדָה מְאֹד:

משנה מסכת סנהדרין פ"י,מ"ג ... אנשי סדום אין להם חלק לעולם הבא שנאמר (בר' לז יג) וַאֲנָשֵׁי סֹדֶם רָעִים וְחַטָּאִים לְה' מְאֹד: רעים בעולם הזה וחטאים לעולם הבא אבל עומדין בדין רבי נחמיה אומר אלו (דור המבול) ואלו (אנשי סדום) אין עומדין בדין שנאמר (תהלים א,ח) על-גן לא-תקמו רשעים במשפט וְחַטָּאִים בְּעֵצַת צְדִיקִים: על-גן לא-תקמו רשעים במשפט זה דור המבול וְחַטָּאִים בְּעֵצַת צְדִיקִים אלו אנשי סדום אֲמָרוּ לוֹ (חולקים עליו מעט) אינם עומדים בעדת צדיקים אבל עומדין בעדת רשעים (אנשי סדום דומים לדור המבול) **תוספתא מסכת סנהדרין (צוקרמאנדל) פ"ג,ה"ח** אנשי סדום אין להם חלק לעולם הבא ואינן חיינין לעולם הבא שני (בר' לז יג) וַאֲנָשֵׁי סֹדֶם רָעִים וְחַטָּאִים בעולם הזה, לְה' מְאֹד בעולם הבא דבר אחר רעים איש על חבירו וחטאים בגילוי עריות ליי' בעבודה זרה מאד **בשפירות דמים:** (בעבירות אלו דומים לדור המבול הקודמים להם).

וְחַטָּאתָם – קדמא זקא-קטן במלה אחת, כעין מידה מוקדם שהוא מאוחר בענין, חטאת אנשי סדום (המאוחר בענין) כחטאת דור המבול (המוקדם בענין)

תורת חיים מסכת סנהדרין דף קח עמוד א ... (תהלים א,ח) על-גן לא-תקמו רשעים במשפט זה דור המבול. בבראשית רבה פרשה כ"ו מפרש רישא דקרא בנח ודורותיו דאיתא התם אשרי האיש זה נח ונראה דלכך כתיב האיש בה"א רמז לנח איש צדיק אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים וגו' רבי נחמיה אומר בדור המבול ובדור הפלגה כי אם בתורת ה' חפצו וכו' ולכך מפרש ר' נחמיה סיפא דקרא נמי בדור המבול מיהו קשה דקאמר וחטאים בעדת צדיקים אלו אנשי סדום מה ענין אנשי סדום לאנשי דור המבול דאסמכיניה קרא להדדי. ונראה משום דתרווייהו דמיין להדדי (ששני אלו דומים זה לזה בדברים אחדים) בכמה מילי דכשם שדור המבול לא נתגאו אלא בשביל רוב טובה שהשפיע להן הקדוש ברוך הוא כדאמר בש"ס בסמוך כך אנשי סדום לא נתגאו אלא בשביל רוב טובה שהשפיע להן הקדוש ברוך הוא כדתיני לקמן. וכשם שדור המבול קלקלו ברבה שנאמר וירא ה' כי רבה רעת האדם כדאמר בש"ס כך אנשי סדום קלקלו ברבה שנאמר ויאמר ה' זקת סדום ועמורה כי רבה. וכי היכי דדור המבול היו גוזלין זה את זה פחות פחות משהו פרוטה בכדי שלא יכול להוציא ממנו בדין כדאיתא בבראשית רבה א"ר חנינא כך היו אנשי דור המבול עושין היה אחד מהן מוציא קופתו מלאה תורמוסים היה זה בא ונטול פחות משהו פרוטה וזה בא ונטול פחות משהו פרוטה עד מקום שאינו יכול להוציא ממנו בדין א"ל הקדוש ברוך הוא כו' כך עשו נמי אנשי סדום כדאיתא לקמן דהוה שדי תומי או שמכי אתי כל חד וחד שקול חזא א"ל אנה חזא שקלי ולפי שעובד כוכבים נהרג אפילו על פחות משהו פרוטה כדאיתא בפרק ארבע מיתות והמוכר לא הוה אפירי ליה לתבוע את כל החוטפים וגם הדיינין לא היו נוקקין לדון על כך נמצא שהיה חסר מכאן ומכאן לכך נענשו וכשם שדור המבול חטאו בפרשות וגזל כך אנשי סדום כדאמר לקמן אנשי סדום רעים וחטאים רעים בגופם הדיינו עריות וחטאים בממונם דהיינו גזל ועונשם נמי שוה היה כדאיתא במדרש רבה פ' וירא שמענו בדור המבול שנידונו במים והסדומים הדיינו באש מנין ליתן האמור של זה בזה ת"ל רבה רבה לגזירה שוה. ובסדום כתיב גפירת ואש וכן בדור המבול דכתיב עצי גופר על שם גפירת שנמחו בו ובשניהם נענשו כולן אפילו יונקי שדים. ולכך פירש"י ז"ל בפרשת וירא גבי סדום דלא בקש אברהם על פחות מעשרה אמר דור המבול שמנה היו נח ובניו ונשיהם ולא הצילו על דורם וכן איתא במדרש רבה משום דמיין להדדי כדפי' ולהכי אסמכיניהו קרא.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מקרא פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי משמעות; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעמיתם חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרש"ב פ.

וְחִטָּאֲתָם – קדמא זקא-קטן במלה אחת, כעין מידה מוקדם שהוא מאוחר בענין, כבר צברו חטאות אבל יש לאחר גזרת עונש עד לאחר עיון בענינם. ככתב **צרוור המור בראשית פרשת וירא** ... אף על פי ש-**וְחִטָּאֲתָם** **פִּי כִכְבְּדָהּ** **מְאֹד** והיו ראויים לכלייה. **אֲרֵרְהָּ** **וְאֲרֵרְהָּ**. כלומר ארד ואשפיל חרוני וזעפי עד שאראה סוף מעשיהם. ואראה הכצצקתה של מדת הדין הבאה אלי. לשאול דין עליה ולענות אדם בריבו. ... או לא עשו ולא הגיעו עדיין עד סוף מעשיהם ויש להם עוד תקוה לתקן מעשיהם. **שכל טוב (בובר) בראשית פרשת וירא פרק יח (כ) וְנִאמַר ה' זַעַקְתָּ סֶלֶם וְעִמְרָהּ כִּי-רַבָּה**. האתנחתא לעיל ברי"ש, ומשמע כי רבה כבר, ויגיד עליו ריעו **וְחִטָּאֲתָם** **פִּי כִכְבְּדָהּ** **מְאֹד**, אבל (**אסתו א,ב**) **פִּי רַבָּה** **הָיָה** שהטעם לרע בכי"ת, משמע שגדולה היא וודאי, רק הולכת וגודלת:

בראשית וירא יח, כא: אֲרֵרְהָּ וְאֲרֵרְהָּ הַכִּצְעֻקְתָּהּ הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ וְכִלָּה וְאֵם-לָא אֲרֵרְהָּ:
ת"א: (כא) **תְּגַלִּי** **כֵּעַן** **וְאֵדוּן** **חֲכִי** **קְבֻלְתָּהוּן** **דְּעֵלְת** **לְקַדְמֵי** **עֲבָדוּ** **אֲעֲבֹד** **עִמְהוּן** **גְּמִירָא** (אם לא תיבין) **וְאֵם** **תִּיבִין** **לָא** **אֲתַפְרַע:**
תיב"ע (כא) **אֲתַגְלִי** **כֵּדוֹן** **וְאֲחֲמֵי** **הָא** **פְּקִיבְלָתָא** **דְּרִיבָה** **פְּלִטִית** **דְּעֵלְת** **קוֹמוֹי** **עֲבָדוּ** **גְּמִירָא** **הַיְנוּן** **חֲיָבִין** **וְאֵם** **עֲבָרִין** **תְּתוּבָא** **הָלָא** **הַיְנוּן** **קְדָמֵי** **זְכָאִין** **כְּמָא** **דְּלָא** **יִדְעִיה** **וְלָא** **אֲתַפְרַע:**
רש"י (כא) **אֲרֵרְהָּ** **וְאֲרֵרְהָּ** – לימד לדיינין שלא יפסקו דיני נפשות אלא בראיה, הכל כמו שפירשתי בפרשת הפלגה (בר' יא, ז). דבר אחר: **אֲרֵרְהָּ** **וְאֲרֵרְהָּ** לסוף מעשיהם: **הַכִּצְעֻקְתָּהּ** של מדינה, **הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ ו**, וכן עומדים במרדס, **כִּלָּה** אני עושה בהם; לפיכך יש הפסק נקדת פסיק בין **עֲשׂוּ ו** ל-**כִּלָּה**, כדי להפרידים תיבה מחבירתה. רבותינו דרשו: **הַכִּצְעֻקְתָּהּ** – צעקת ריבה אחת, שהרגו מיתה משונה על שנתנה מזון לעני; כך מפורש בחלק (**סנה' קט,ב**). **וְאֵם-לָא** יעמדו במרדס, **אֲרֵרְהָּ** מה אעשה להם להפרע מהם בייסורין, ולא אכלה אותם. וכיוצא בו מצינו במקום אחר: "הורד עֲרִיף מעליך ואדעה מה אעשה לך" (שמ' לג,ה).
ראב"ע (כא-כג) יש אומרים (אולי ב"ר מט,ו): **הַכִּצְעֻקְתָּהּ הַבָּאָה אֵלַי** – אם כן **עֲשׂוּ ו**, אעשה בהם **כִּלָּה**; **וְאֵם-לָא**, **אֲרֵרְהָּ** – ארחם אתם. וכן יפרשו "וידע אלהים" (שמ' ב,כה). ועל דעתו, שהוא פירושו: **וְאֲרֵרְהָּ** **אֵם** **עֲשׂוּ ו** | כולם כרעה הזאת; **וְאֵם-לָא**, **אֲרֵרְהָּ**. כי האמת, ש'הכל' ידע כל חלק על דרך 'כל', ולא על דרך 'חלק'.

אֲרֵרְהָּ **וְאֲרֵרְהָּ** – מקף כרב-מצב למשמע **אֲרֵרְהָּ** **וְאֲרֵרְהָּ** ע"פ תיב"ע **אֲתַגְלִי** – אתגלה נא לחקור את העובדות, וכפ' **רש"י** דבר אחר: **אֲרֵרְהָּ** **וְאֲרֵרְהָּ** לסוף מעשיהם: – חקירת פרטי מעשיהם (א) האם חייבים להעמידם לדין בדיני נפשות (ב) האם לא חייבים להעמידם לדין בדיני נפשות אם חייבים להעמידם בדיני נפשות או **וְאֲרֵרְהָּ** – זקא-קטן בתפקיד שתיים מלמד על שני עדי ראייה בדיני נפשות, כפ' **רש"י** (כא) **אֲרֵרְהָּ** **וְאֲרֵרְהָּ** – לימד לדיינין שלא יפסקו דיני נפשות אלא בראיה, ואין עד נעשה דיין ... בדיני נפשות (**בבלי ראש השנה כו,א**, **בבלי סנה' לד,ב**). **זוהר כרך א (בראשית) פרשת וירא דף קה,ב** ... **אֲרֵרְהָּ** **וְאֲרֵרְהָּ** – מקף כרב-מצב מדרגא דרחמי לדרגא דדינא ...
וְאֲרֵרְהָּ – זקא-קטן בתפקיד שתיים: ראייה דא היא לאשגחא עליהון במאן דינא לון (באילו עבירות לון אותם), אשכחן **ראייה לטב** ואשכחן **ראייה לביש**, ראייה לטב דכתיב (**שמ' ב,כה**), **וְנָרָא אֱלֹהִים** **אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** **נֹעַד** **אֱלֹהִים**: ס, ראייה לביש דכתיב **אֲרֵרְהָּ** **וְאֲרֵרְהָּ**

מדוגמת חקירת ה' בסדום וזהרה לב"ד לחקור ולא לסמוך על דעתם. כנדרש ב-**זוהר חדש כרך א (תורה) פרשת בראשית דף כב,ב** ... א"ר ברכיה כן ראינו בכמה מקומות שנתן הקדוש ברוך הוא **אזהרה לאדם** להזהר ממנו אף על פי שלא היה צריך לו והכל גלוי לפניו אבל כדי לתת אזהרה לאדם הוצרך לעשות כן. ת"ח דכתיב (**בר' וירא יח, כא**) **אֲרֵרְהָּ** **וְאֲרֵרְהָּ הַכִּצְעֻקְתָּהּ הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ ו** **כִּלָּה** וכי לא היה גלוי לפניו שהוא צריך לדעת ולחקור אלא א"ר ברכיה מכאן **אזהרה לב"ד** שאין להם להסמך על דעתם אלא יש להם לדעת ולחקור ולדרוש הענין יפה הה"ד (**דב' ראה יג,טו**) **וְנִרְשָׁתָּ וְנִקְרַתָּ וְשָׂאֲלָתָּ הַיְטֵב** ואין לך רשות להסמך על דעתך.

הַכִּצְעֻקְתָּהּ – תביר בא למעט פסיקת דיינים ע"פ עדות שמיעה אפילו זועקת כמו **הַכִּצְעֻקְתָּהּ** של ריבה אחת, אלא לפסוק ע"פ עדות ראייה. **הַבָּאָה אֵלַי** – מרכא טפחא, כעין יתור לרבות על כגון **הַכִּצְעֻקְתָּהּ** של מדינה או ריבה אחת, עבירות אחרות וממשיכים לעמוד במרדס, קריאה עם פסק – **עֲשׂוּ ו** **כִּלָּה** – מונח פסק אתנה, **רש"י** **הַכִּצְעֻקְתָּהּ** של מדינה, **הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ ו**, וכן עומדים במרדס, **כִּלָּה** אני עושה בהם; לפיכך יש הפסק נקדת פסיק בין **עֲשׂוּ ו** ל-**כִּלָּה**, כדי להפרידים תיבה מחבירתה. לפי רש"י טעם פסק כקו עומד במשמע עמדו במרדס, ולכן התחייבו כליון. אפשר והסבר דומה **מדרש תנחומא (ורשא) פרשת בשלח סימן טו** ... וכן אנשי סדום נתת להם ארכה (**בר' וירא יח, כ**) **וְנִאמַר ה' זַעַקְתָּ סֶלֶם וְעִמְרָהּ כִּי-רַבָּה וְחִטָּאֲתָם** **פִּי כִכְבְּדָהּ** **מְאֹד**: (**בר' וירא יח, כא**) **אֲרֵרְהָּ** **וְאֲרֵרְהָּ הַכִּצְעֻקְתָּהּ הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ ו** **כִּלָּה** וגו', ולא גמרת עליהן כלייה עד שהשלימו רשעתן לפניך, טט – מלת **עֲשׂוּ ו** | עם טעם מונח וטעם פסק לפני אתנה, מלמד על רבוי דברים המתקבצים לדבר אחד, כאן **עֲשׂוּ ו** **כִּלָּה** במשמע עשו הרבה רשעות עד שהשלימו רשעתן, וכך ה' גור עליהם כלייה.

קריאה ללא פסק – **עֲשׂוּ ו** **כִּלָּה** – **עֲשׂוּ** לריבה אחת ששמה **כִּלָּה** כגון המתת בת לוט בשם כלה שפרנסה עני. כמפורט ב-**מדרש אגדה (בובר) בראשית פרשת וירא פרק יח** ... בדקו בדברים והבינו שבתו של לוט היתה מפרנסת אותו, ומה עשו הלכו והפשיטוה וטשוה דבש, והיו הדבורים והזבובים אוכלים את הדבש ונושכין אותה עד שהמיתוה, ולכך אמר **עֲשׂוּ ו** **כִּלָּה**: טט – כאן אפשר כי הקריאה היא ללא פסק ומשמעותה **עֲשׂוּ ו** ל-**כִּלָּה** שם בתו של לוט, אך יתכן שהקריאה היא עם פסק **עֲשׂוּ ו** | לכל מי שעשה חסד כמו שעשו ל-**כִּלָּה** שם בתו של לוט.

וְאֵם-לָא – מקף כרב-מצב כתרגום אונקלוס עם תוספת בו – (א) אם לא תיבין (אם לא חייבים) (ב) ואם תיבין (ואם חייבים) **וְאֵם-לָא** – טפחא, בתפקיד כפותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה **אֲרֵרְהָּ** – סלוק המגביל הדיינים להסתמכות על ידיעות בעדות ראייה והוא מצטרף לטפחא שללא מרכא עשויה ללמד שהאפיון שלה מתפשט לכתוב לפניה. היינו ש-**וְאֵם-לָא** **אֲרֵרְהָּ** מאפיין את הכתוב לפניו כמו שמפרש רש"י **וְאֵם-לָא** יעמדו במרדס, **אֲרֵרְהָּ** מה אעשה להם להפרע מהם בייסורין, ולא אכלה אותם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשט** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דוגא** – מצרף; **תכר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דוגא תכר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תכר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תכר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** – גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עיירה, שגגה = שכחה; **פוד** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרשומה"פ.

1.5 בראשית וירא יחא (התשע"ו)

בראשית וירא יט,ב: וַיֹּאמֶר הִנֵּה נֹא-אֲדֹנָי סוּרוּ נָא אֶל-בֵּית עֲבָדְכֶם וְלִינוּ וְנַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁכַּמְתֶּם וְהִלַּכְתֶּם לְדַרְכֵיכֶם וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹן כִּי בְרָחוּב נָלִין:

וַיֹּאמֶר הִנֵּה נֹא-אֲדֹנָי – אזולא-גרש מונח רביע, כעין יצא ללמד על עצמו או על הכלל. אף שהיה ארכי דין של סדום, יצא מהכלל של דיניהם והזמין האורחים לביתו.

הִנֵּה נֹא-אֲדֹנָי – מונח רביע, אף-על-פי שאני לוט ארכי דין (= **אֲדֹנָי**) הממונה על (ב"ר פר' נג,) (**הִנֵּה נֹא-אֲדֹנָי** – מונח רביע =) חמשה ראשי דיינים היו בסדום, קץ שקר, ורב שקר, רב מסטידין, רב נבל, וקלא פנדר, **סוּרוּ נָא** – מונח תלשא, שיעור גי' נ"א (=51) שער הקדושה בתפילה עתיקה הנאמרת במוצאי שבת.

בראשית וירא יט,ח: הִנֵּה-נָא לִי שְׁתֵּי בָנוֹת אֲשֶׁר לֹא-יָדְעוּ אִישׁ אוֹצִיאָהּ-נָא אֶתְהֶן אֶלֵיכֶם וְעִשׂוּ לָהֶן כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם רָךְ לְאֲנָשִׁים הָאֵל אֶל-תַּעֲשׂוּ דְרָךְ כִּי-עַל-כֵּן בָּאוּ בְּצַל קַרְתִּי: שִׁיעִיהוּ ד,ה – ו:

[ה] **וּבְרָא ה' עַל-כֵּל-מְכוֹן הַר-צִיּוֹן וְעַל-מִקְרָאָהּ עֲנָן** | **וְיֹמֶם וְעֶשֶׂן וְנִיחָה אֵשׁ לְהִכָּה לְיִלְהָ כִּי עַל-כֵּל-כְּבוֹד חָפָה: [ו] וְסִפָּה תְהִיָּה לְצַל-יֹמֶם מִחֶרֶב וּלְמַחְסָה וּלְמִסְתוֹר מִזֶּרֶם וּמִמְקָר: פ**

במדבר נשא ז,פד: זֹאתוּ חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הַמִּשְׁחָ אֹתוֹ מֵאֵת נְשֵׁי־יִשְׂרָאֵל קַעֲלֹת כֶּסֶף שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מִזֶּרְקֵי-כֶסֶף שְׁנַיִם עֶשְׂרֵה פָּפוֹת זָהָב שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה:

בבלי עירובין ב,א משנה. מבוי שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה - ימעט, רבי יהודה אומר: אינו צריך. והרחב מעשר אמות - ימעט, ואם יש לו צורת הפתח אף על פי שהוא רחב מעשר אמות - אין צריך למעט.

גמרא. תנן התם: סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה - פסולה, ורבי יהודה מכשיר. מאי שנא גבי סוכה דתני פסולה וגבי מבוי תני תקנתא? - סוכה דאורייתא - תני פסולה, מבוי דרבנן - תני תקנתא. ואיבעית אימא: דאורייתא נמי תני תקנתא, אלא: סוכה דנפישין מיליה - פסיק ותני פסולה, מבוי דלא נפיש מיליה - תני תקנתא.

הרב שטרומ, מאורות הדף בשם האבודרהם, הלכות חנוכה, דורש מהקרא (**בר' וירא יט,ח**) **כִּי-עַל-כֵּן בָּאוּ בְּצַל קַרְתִּי**, גי' מלת **צַל** עולה 120 רמז ל-120 טפח שהם 20 אמה.

ספר אבודרהם חנוכה סדר הדלקת נר חנוכה ... שלשה דברים הם אם נתנו אדם למעלה מעשרים אמה פסולים. ואלו הן מבוי, נר חנוכה, סוכה, ושלשתן יש להם רמז מן הפסוק. מבוי שנאמר (**בר' וירא יט,ח**) **כִּי-עַל-כֵּן בָּאוּ בְּצַל קַרְתִּי**. הקורה תהיה עד צ"ל (טט: גי' 120) טפחים ולא יותר וצ"ל טפחים הם עשרים אמה באמה בת ששה טפחים. סוכה שנאמר (**שעיה ד,י**) **וְסִפָּה תְהִיָּה לְצַל-יֹמֶם מִחֶרֶב** (טט: ל ציל גי' 120) חנוכה (**במ' נשא ז,פד**) **זֹאתוּ חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם** עולה למנין ק"כ (טט: גי' ר"ת ז' ח' ב' עולה 20 רמז ל-20 אמה, גי' **הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם** עולה 120 טפח).

בעקבות כך מצאנו המקור הבא **ר' חיים פלטיאל שמות תצוה פרק כט (מג) ונקדש בכבודי**. קאי על האהל דאהל יהיה נקדש בכבודי, ופי' רש"י בכבודי כדאמר הוא אשר דבר יי לאמר בקרובי אקדש, ולא אשכחן שדבר רק הנה, מ"י יש במדרש דכתיב והכהנים יתקדשו, פי' הנגשים אל יי יתקדשו. ליקוט טעמים. ג' עניינים למעלה מכ' אמה פסולים מבוי סוכה נר חנוכה וכולם רמוזים בתורה. מבוי דכתיב (**בר' וירא יט,ח**) **כִּי-עַל-כֵּן בָּאוּ בְּצַל קַרְתִּי**, הקורה תהיה עד צל טפחים ולא יותר וצ"ל טפחים הם כ' אמה באמת בת ששה טפחים. וכן סוכה דכתיב וסוכה תהיה לצל, ונר חנוכה דכת' זאת חנוכה המזב"ח **ביו"ם**, בגי' ק"ך.

(**בר' וירא יט,ח**) **רָךְ** – תלשא, בתפקיד אחד של שיעור אחריה הנלמד מגי' מלת **צַל** עולה 120 טפח היינו 20 אמה (כאשר 6 טפח לאמה בבנין), ללמד על גובה עליון ל-**קַרְתִּי** – קורת מבוי שהוא מדאורייתא רשות היחיד.

טט – על אותה דרך אפשר כי הפסוק **יונה ד,ה:**
וַיֵּצֵא יוֹנָה מִן-הָעִיר וַיֵּשֶׁב מִקְדָּם לְעִיר וַיַּעַשׂ לוֹ שָׁם סֶפֶה וַיֵּשֶׁב תַּחְתָּיהָ בְּצַל עֵד אֲשֶׁר יִרְאֶה מִה-יְהִיָּה בְּעִיר:

וַיַּעַשׂ – תרסא, בתפקיד שיעור **לוֹ שָׁם** כלל מלמד להגביל גובה **סֶפֶה** כשרה להיכר **וַיֵּשֶׁב תַּחְתָּיהָ** ישיבה **בְּצַל** שלה גי' צ"ל עולה 120 טפח היינו 20 אמה (כאשר 6 טפח לאמה בבנין)

הפסוקים ב-**ישעיהו ד,ה**, **ו: ו** מלמדים על שיעורים אחדים (**שעיה ד,ה**) **עַל** – תרסא, בתפקיד שיעורים של (א) זווית מצהר השמש בימי התקופה בירושלים, (ב) גודל סוכה קטנה 7 על 7 טפחים, (ג) גובה סוכה (**ישעיה ד,י**) **וְסִפָּה תְהִיָּה לְצַל**

(**בר' וירא יט,ח**) **בְּצַל קַרְתִּי** – ב-תוך גובה קורה או סוכה של גי' צ"ל (120 טפח = 20 אמה).
(**בר' וירא יט,ח**) **בְּצַל קַרְתִּי** – בשנוי מעט של האיות בצ"ל קורת"י = (במידה של מחסירין ומוסיפין) צ"ל בקורת"י = צ"ל גי' 120 טפח שהן 20 אמה, בקורת"י גי' 718 = רש"ת האח"ד (רשות היחיד)

ב-**בבלי עירובין ה,א – ב**, כדי שמבוי יקרא מבוי עליו להיות באורך ארבע אמות. אפשר כי הרמז לכך הוא בפסוק (**בר' וירא יט,ט**) **וַיֹּאמְרוּ וַיֵּצֵא יוֹנָה מִן-הָעִיר וַיֵּשֶׁב מִקְדָּם לְעִיר וַיַּעַשׂ לוֹ שָׁם סֶפֶה וַיֵּשֶׁב תַּחְתָּיהָ בְּצַל עֵד אֲשֶׁר יִרְאֶה מִה-יְהִיָּה בְּעִיר:**
(**וַיֹּאמְרוּ ו** – מונח פסק (לפי הכתר הממוחשב זה אינו מונח לגרמיה) **וַיֵּשֶׁב תַּחְתָּיהָ** – רביע, לוט עמד סמוך או מתחת לקורת המבוי או ליד הלהי של המבוי המרומוז בטעם פסק, או שהפסק מרמז לגודל אחת (מחיצה יורדת מהקורה) ואנשי סדום אמרו לו לפנות דרך בתוך המבוי של לפחות ארבע אמות לפתח ביתו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש – גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, בצנת נושא ולימוד פרטיי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפינו שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיו נושאים/אחרים בתושבע"פ.

חן הנהגה לא שתי בנות ... [יד] ניצא לוט ונדברו אל-חתינו לקתי בנתיו

אפשר בא ללמד על המבוי ניתר בלחי וקורה שיהא בו שתי חצרות, כגון לוט דר בחצר אחת, ובחצר האחרת שני בתים לשתי בנות ונשואות. ואם זה מבוי של חצר אחת אינו ניתר אלא בשני לחיים או בפס ארבעה ומשהו ואפשר כי זה מרומז בכתוב **וידברו אל-חתינו לקתי בנתיו** – שני פסק, כעין שתי לחיים, והתבנית טעם מונח רביעי, בתפקיד לפחות ארבע, ירמז לפס ארבעה ומשהו.

בראשית רבה (וילנא) פרשת וירא פרשה נ ... ד"א (בר וירא יט, ח) פ"ע-ל-כן באו בצל קרתי מלמד שהתה את הבית עליהם, א"ל אם בעית מקבלתון קבל בחלקך.

מדרש אגדה (בובר) בראשית פרשת וירא פרק יט, סימן ח (בר וירא יט, ח) פ"ע-ל-כן באו בצל קרתי. מלמד שאמרה לו אתו אנשי העיר נמנעו מלקבל אורחים, ואתה מכניסם לבית, רצונך שיהרגוך ויהרגוני, ואם אתה רוצה לקבלן חלוק עמי הבית, ויהיו האורחים בחלקך, על כן נאמר **(בר וירא יט, ח) פ"ע-ל-כן באו בצל קרתי**:

במדבר רבה (וילנא) פרשת נשא פרשה י ... כמה דתימא (בר וירא יט, ח) פ"ע-ל-כן באו בצל קרתי להלן שהיה לוט צדיק יותר מאשתו באו המלאכים בצל קורתו ולא בצל קורתה

פ"ע-ל-כן – מקף מקף כל אחד כרב-מצב, מקף אחד (א) לקבל אורחים ולהסתכן בהריגה; (ב) לא לקבל אורחים ולחיות. מקף שני (א) לקבל אורחים ולחלק הבית (ב) לא לקבל אורחים ולא לחלק את הבית. **פ"ע-ל-כן באו** - מרכא טפחא, כעין יתור לרבות רמז שהיה לוט צדיק יותר מאשתו

בית הבחירה למאירי עירובין ה,א מבוי אין פחות משתי חצרות חצר אין פחות משני בתים אפשר כי בחצר אחת של מבוי כמו של לוט שני בתים (שלו ושל אשתו), ובחצר האחרת, שני בתים לשני חתנים ונשואים לשתי בנות של לוט.

בבלי עירובין יד,א

עגולה רואין אותה כאילו היא מרובעת. הא תו למה לי? - סיפא איצטריכא ליה: כל שיש בהיקפו שלשה טפחים יש בו רחב טפח. מנא הני מילי? - אמר רבי יוחנן, אמר קרא (מלכים א' ז'): ויעש את הים מוצק עשר באמה משפתו עד שפתו עגל סביב וחמש באמה קומתו וקו שלשים באמה יסב אתו סביב. והא איכא שפתו! - אמר רב פפא: שפתו שפת פרח שושן כתיב ביה, דכתיב (מלכים א' ז') ועביו טפח ושפתו כמעשה כוס פרח שושן אלפים בת יכיל. והאיכא משהו! - כי קא חשיב - מגואי קא חשיב. תניא רבי חייא: ים שעשה שלמה היה מחזיק מאה וחמשים מקוה טהרה. מכדי, מקוה כמה הוי - ארבעים סאה, כדתניא ורחץ (את בשרו) (יד,ב) במים - במי מקוה. כל בשרו - מים שכל גופו עולה בהן. וכמה הן - אמה על אמה ברום שלש אמות. ושיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה. כמה הווי להו - חמש מאה גרמידי, לתלת מאה מאה, למאה וחמשים חמשים, בארבע מאה וחמשים סגיא! - הני מילי - בריבועא, ים שעשה שלמה עגל היה. מכדי, כמה מרובע יתר על העגול - רביעי; לארבע מאה - מאה, למאה - עשרים וחמשה, הני מאה ועשרים וחמשה הווי להו! תני רמי בר יחזקאל: **ים שעשה שלמה שלש אמות תחתונות מרובעות ושתיים עליונות עגולות.** נהי דאיפכא לא מצית אמרת, דשפתו עגול כתיב, אלא אימא חדא! - לא סלקא דעתך, דכתיב (מלכים א' ז') **אלפים בת יכיל** (בלח), בת כמה הווי - שלש סאין, דכתיב (יחזקאל מ"ה) מעשר הבת מן הכר (הכור נפחו 30 סאין, עשירית היא 3 סאין). דהוה להו שיתא אלפי גריו (סאה). והא כתיב (דברי הימים ב' ד') מחזיק בתים שלשת אלפים (ביבש, ביחסי המספרים כמו בסיס 10 אמה על 10 אמה, גובה 5 אמות)! - ההוא לגודשא. אמר אביי שמע מינה: האי גודשה תלתא הוי. ותנן נמי: שידה תיבה ומגדל, כוורת הקש, וכוורת הקנים, ובור ספינה אלכסנדריה, אף על פי שיש להן שוליים והן מחזיקות ארבעים סאה בלח, שהן כוריים ביבש - טהורין.

שתי בנות – שתי קבוצות של מדת בת בים של שלמה שנפחו היה 2000 בת, נפח בת הוא שלושה סאים. 2000 בת כפול 3 סאים שווה 6000 סאים. 4000 מהן בחלק הרבועי של 10 אמה על 10 אמה בגובה 3 אמה, אלה 100 מקוואות של 40 סאה. בחלק העגול 2000 סאה, מחולק ב-40 סאה למקוה מניב 50 מקוואות. סה"כ 150 מקוואות.

[יא] הפתח: [יב] ניאמרו האנשים אל – ר"ת ה' ו' ה' א' – בסדר הארץ ו'א'ת ה'שמים א'ת, שם אהו"ה הדעת, שם התנועה, עושה פלא.

בראשית רבה (וילנא) פרשת וירא פרשה נט, וידברו אל-חתינו וגו', ארבע בנות היו לו שתיים ארוסות ושתיים נשואות לקוחי בנותיו אין כתיב כאן אלא **לקתי בנתיו**,

רש"י (יד) חתינו – שתי בנות נשואות היו לו בעיר. **לקתי בנתיו** – שאותן שבבית ארוסות להן.

חתינו לקתי בנתיו – מונח לגרמיה (מונח פסק) מונח רביעי. בקריאה עם פסק מלת **חתינו** מלמדת על חתני הנשואים לבנותיו. אפשר כי מיעוט הרבוי מלמד על שתי בנות נשואות. בקריאה ללא פסק מלת **חתינו** מלמדת על חתנים **לקתי בנתיו** – המאורסים לבנותיו, והיות ובפסוק (יט,ח) ספר על **שתי בנות**, לכן בסה"כ לפחות ארבע בנות.

אבל אפשר כי **(יט,ח) שתי בנות** – מונח רביעי, מלמד על לפחות ארבע בנות, וכן **(יז,ד) לקתי בנתיו** – מונח רביעי, מלמד על לפחות ארבע בנות,

בראשית רבה (וילנא) פרשת וירא פרשה נ"י

(בר וירא יט,ט) וכמו השחר עליה ויאיצו המלאכים בלוט לאמר, א"ר חנינא משיעלה עמוד השחר עד שיאיר המזרח אדם מהלך ארבעה מילין, משהאיר המזרח עד שתנן החמה ארבע מילין שנאמר **(יט,ט) וכמו השחר עליה** וכתוב **(בר וירא יט,ג) השמש יצא על-הארץ ולוט בא צערה**. ומסודם לצוער, ארבע מילין, א"ר זעירא המלאך היה מקדר לפנייהם את הדרך, ומנין משהאיר המזרח עד שתנן החמה אדם מהלך ארבע מילין, **כמו, וכמו**, מילתא דמיא למילתא, אמר רבי יוסי בר אבין אם יאמר לך אדם הדא כוכבתא דצפרא איילתא דשחרא, שקרן הוא פעמים פוחתת ופעמים שהיא מוספת, אלא כמין תרתין קרנין דנהורא סלקין ממדינתא ומנהרין לעלמא,

המשך **(בר וירא יט,ט) קום קח את-אשתך ואת-שתי בנותיך הנמצאות פן-תספה בעזן העיר**:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא ותורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג, תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: קדמא – סדר קדימות; אולא – גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתשובע"פ.

(ט,ט) קים – תרסא, שיעור זהו עמוד השחר כמין תרתין קרנין דנהורא סלקין ממדינתא ומנהרין לעלמא, וקמו השחר עלה – פשטא מונח זקא-קטן, (פשטא =>) פושטות (עולות) ממזרח שתי קרני אור המרומות בטעם זקא-קטן בתפקיד של שתיים.

1.6 בראשית וירא יח,א (התשע"ז)

בראשית וירא יח,ז: וְהָ אָמַר הַמַּכְסָּה אֲנִי מֵאֲבֹרְתֶיךָ אֲשֶׁר אָנִי עֹשֶׂה:

(בר' וירא יח,ז) וְהָ אָמַר (סלוק מפסוק קודם) טפחא אתנה המכסה אני מאבדתיים – מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן שני לימודים, מהפך פשטא שלפחות אחד מהם יוצא מפשט הכתוב.

לימוד (א) צווי לאברהם ולצדיקים ולדיינים **(בר' וירא יח,ז) וְהָ אָמַר** – (סלוק מפסוק קודם) טפחא אתנה כטעמי **(דב' וא' ז,ד) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל** טפחא אתנה, ללמד שה' מעודד את אברהם להתחזק בקבלת עול מלכות שמים, כי ה' מתגדל שמו כאשר מדת הרחמים כובש על מדת הדין המרומזת במלת **(בר' וירא יח,ז) וְהָ** (עם ו'ו') שמקובל לדרשה כה' ובית דינו. כדי ללמד זכות על יושבי עמק השידים, כפ' **[רש"י]** ... חמישה כרכין הללו שלו הן ... קראתי אותו אברהם, אב המון גוים, ואשמיד את הבנים ולא אודיע לאב, שהוא אוהבי?

לימוד הזכות ע"י אברהם מתחיל ב- **(בר' וירא יח,ז) וְהָ אָמַר** ... **וְאֲבֹרְתֶיךָ עוֹדְנֵנוּ עוֹדְנֵנוּ לְפָנֵי ה'!** ובתוך לימוד הזכות פ' **[רש"י]** **(בר' וירא יח,ז)** **חָלְלָה לָךְ** (השני) חולין הוא לך יאמרו כך היא אומנתו שוטף הכל הצדיקים ורשעים, כך עשית לדור המבול ולדור הפלגה.

טט – פעמים זקא-קטן בין שני קיסרים. ע"פ **רש"י** כך היא אומנתו חוזר ועושה (= חוזר וקורה) ופ' **[שפת"ח (ח)]** ... ט וקשה לרש"י דפשוטו של קרא משמע דאברהם לא היה מתפלל אלא שלא יעשה עוד כיוצא בזה, ולא היה מתפלל על אנשי סדום, ואם כן איך אמר בתפלתו אולי יש חמישים צדיקים, שמע מינה על אנשי סדום היה מתפלל, לכן פירש לא הוא ולא כיוצא בו, **דלשון הזה כולל שניהם לעתיד ולהווה רצונו לומר היה מתפלל גם על ישראל כשיהיו חוטאים שלא ימית צדיקים עם רשעים, וזה שפירש אחר כך (בר' וירא יח,ז) חָלְלָה לָךְ** לעולם הבא רצה לומר לדורות הבאים:

לימוד (ב) היוצא מפשט הכתוב ע"פ **[מדרש תנחומא וירא ו]** שסיכמו המתרגם (ברבים) אסור להסתכל בכתב (מפני שהתרגום ניתן בעל-פה), והקורא אסור ליתן עינו חוץ מן התורה, שלא ניתנה התורה אלא בכתב ...

(בר' וירא יח,ז) וְהָ אָמַר הַמַּכְסָּה אֲנִי מֵאֲבֹרְתֶיךָ – הפשט, מאברהם איני מכסה אבל מאחרים אני מכסה. הדרש, התורה ניתנה בכתב, התרגום והפירושים ניתנו בעל-פה. התורה שבעל-פה היא המכוסה כדי שלא יהיה לאומות העולם אפשרות ללמוד אותה ולטעון שאף הם ישראל, בלי גיור וקיום תורה ומצוות כפי שמורים חכמי ישראל. הקב"ה מגלה התורה שהעל-פה לצדיקים ההולכים בדרכו של אברהם אבינו, ובידיעה זאת הם מדריכים את עם ישראל ויודעים להבחין על-ידה מה שאינו אמת ולדחות הדעות הכוזבות, נביאי השקר והמדיחים למיניהם.

[מדרש תנחומא וירא ו] מרמו שהכתוב יוצא מפשוטו על הדיון על סדום, ומרמו בקצרה שה' לימד את התורה שבכתב ושבעל-פה לאברהם אבינו והוא קיים את שתייהן. **[מדרש תנחומא וירא ו]** מרחיב על מסירת התורה שבכתב ושבעל-פה למשה ולחכמים שאחריו ומשתמש בפסוקים שמופיעים גם ב-**[בבלי גיטין ס,ב]** וב-**[ירושלמי פאה פ"ב,ה"ד]**, וב-**[ירושלמי חגיגה פ"א,ה"ח]** שבכל אחד מהם יש תוספות על **[מדרש תנחומא וירא ו]**.

(שם' תשא לד,א) וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵימֶשֶׁה פְּסַלְיֶךָ שְׁגִי'לַחַת אֲבָנִים קְרָאשְׁגִים וְקַמְתְּבִי עַל־הַלַּחַת אֲתִי־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָנִי עַל־הַלַּחַת הַרְאשְׁגִים אֲשֶׁר שְׁבַרְתְּ: **(שם' תשא לד,ב)** וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵימֶשֶׁה קְתִיבֶךָ אֲתִי־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּי עַל־פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה קְתִיבֶךָ אֲתִי־יִשְׂרָאֵל: **(הושע ח,ז)** אֲכַתּוּב אֶקְטַבְלֹו רַבּוּ רַבֵּי תוֹרְתִי כְמוֹתָן נִחְשְׁבוּ:

[מדרש תנחומא (בובר) פרשת וירא ו] **(בר' וירא יח,ז) וְהָ אָמַר הַמַּכְסָּה אֲנִי מֵאֲבֹרְתֶיךָ**. ילמדנו רבינו מי שהוא מתרגם לקורא בתורה, מהו שיסתכל בכתב, כך שנו רבותינו המתרגם אסור להסתכל בכתב, והקורא אסור ליתן עינו חוץ מן התורה, שלא ניתנה התורה אלא בכתב, שנאמר **(שם' תשא לד,א) וְקַמְתְּבִי עַל־הַלַּחַת**, ואסור למתרגם ברבים להסתכל בתורה. אמר ר' יהודה בן פזי, מקרא מלא הוא, **(שם' תשא לד,ב) וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵימֶשֶׁה קְתִיבֶךָ אֲתִי־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה**, הרי המקרא שנתנה בכתב, (טט: והמשך הכתוב) **(שם' תשא לד,ב) כִּי עַל־פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָרִי הַתְּרַגּוּם שִׁנִּיתָן בְּעַל פֶּה** (טט: שכך מפרש הנאמר על-פי). אמר ר' יהודה בר סימון **(שם' תשא לד,ב) קְתִיבֶךָ אֲתִי־יִשְׂרָאֵל**, על ידי כתב ועל ידי פה, **(שם' תשא לד,ב) כִּי עַל־פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה**, אם קיימתה מה שבכתב בכתב, ומה שבעל פה על פה, **(שם' תשא לד,ב) קְתִיבֶךָ אֲתִי־יִשְׂרָאֵל**, ואם שניתה מה שבעל פה בכתב, ומה שבכתב בעל פה, לא כרתי אתך.

(שם' תשא לד,ב) קְתִיבֶךָ אֲתִי־יִשְׂרָאֵל – דרגא תביר טפחא, כעיו קבוצת פרטים הקשורים לנושא תורה שבכתב ותורה שבעל-פה, שעל כל אחד חלה אותה הלכה של קיום שתייהן, אז ברית כרותה בין ה' ובין ישראל. אמר ר' יהודה הלוי ב"ר שלום בקש משה שתהא אף המשנה בכתב, וצפה הקדוש ברוך הוא על שעתידין אומות העולם לתרגם את התורה ולקרוא אותה ויגית, והן אומרים אף אנו ישראל (טט: בלי להתגיר וכלי קיום תורה ומצוות כנדרש ע"פ תורה שבעל-פה), א"ל הקדוש ברוך הוא אכתוב לך רובי תורתך (טט: במקור **(הושע ח,ז) אֲכַתּוּב אֶקְטַבְלֹו רַבּוּ רַבֵּי תוֹרְתִי**) ואם כן **(הושע ח,ז) כְּמוֹתָן נִחְשְׁבוּ**: וכל כך למה, אלא שהמשנה מסטורן שלו של הקדוש ברוך הוא, ואין הקדוש ברוך הוא מגלה מסטורן שלו אלא לצדיקים, שנאמר **(תה' כה,ד) סוֹד ה' לִיבְרָאיוּ וּבְרִיאוֹ לְהוֹדִיעֵם**: וכן אתה מוצא אפילו בשעה שהקב"ה כעס על סדום מפני מעשיהם הרעים, ובקש הקדוש ברוך הוא להפוך את סדום, לא חתם הקדוש ברוך הוא גזר דינם עד שנמלך באברהם, (שנאמר) **[מנין ממה שקרינו בענין] (בר' וירא יח,ז) וְהָ אָמַר הַמַּכְסָּה אֲנִי מֵאֲבֹרְתֶיךָ**.

הפנית הרב א"מ פרל הי"ו **[רמב"ם תפילה ונשיאת כפים פ"ב,ה"ח]** הקורא יש לו לדלג ממקום למקום בענין אחד כגון אחרי מות ואך בעשור שבפרשת אמור אל הכהנים, והוא שלא יקרא על פה שאסור לקרות שלא מן הכתב אפילו תיבה אחת, ולא ישהה בדילוג אלא כדי שישלים התורגמן תרגום הפסוק. **[רמב"ם תפילה ונשיאת כפים פ"ב,ה"א]** אין הקורא רשאי להגביה קולו יותר מן המתרגם, והמתרגם לא יגביה קולו יותר מן הקורא, ואין המתרגם רשאי לתרגם עד שיכלה הפסוק מפי הקורא, ואין הקורא רשאי לקרות פסוק אחר עד שיכלה התרגום מפי התורגמן, ואין התורגמן נשען ט

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק I – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גריש = גריש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מי"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עקירה. שגגה = שכחה: פזר – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים אחרים בתושבע"פ.

לא לעמוד ולא לקורה אלא עומד באימה וביראה, ולא יתרגם מתוך הכתב אלא על פה, ואין הקורא רשאי לסייע לתורגמן שלא יאמרו תרגום כתוב בתורה, והקטן מתרגם על ידי גדול ואין כבוד לגדול שיתרגם על ידי קטן, ולא יהיו המתרגמין שנים כאחד אלא אחד קורא ואחד מתרגם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותו האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות; אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה; תלישא-גדולה = תלסא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

בראשית וירא יח,כב: וַיִּפְּנוּ מִשֵּׁם הָאֲנָשִׁים וַיֵּלְכוּ סְדֵמָה וְאַבְרָהָם עֹדְדָנוּ עִמָּד לִפְנֵי ה':

וְאַבְרָהָם – קדמא זקא-קטן במלה אחת, בתפקיד כעין מדת מוקדם והוא מאוחר בענין (מידה ל"א מל"ב מידות), מקשר כתוב זה אל תחילת הענין (בר וירא יח,יז), וְהָ אִמְרַּם הַמְּכַסֶּה אֲנִי מְאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה; ושם פ' [רש"י] ... קראתי אותו אברהם, אב המון גוים, ואשמיד את הבנים ולא אודיע לאב, שהוא אוהבי?

- 1. **בראשית וירא יט,טז:**
וַיִּתְמַהֲמְהוּ וַיַּחֲזִיקוּ הָאֲנָשִׁים בְּיָדוֹ וּבְיַד-אִשְׁתּוֹ וּבְיַד שְׁתֵּי בָנָתָיו בַּחֲמַלְתַּת ה' עָלָיו וַיִּצְאָהוּ וַיִּנְחָהוּ מִחוּץ לְעִיר:
- 2. **בראשית ח"י שרה כד,יב:**
וַיֹּאמְרוּ ה' אֱלֹהֵי אֲדָמָה הִיא הַקְּדוֹתָהּ וְעָשָׂה-לָּהּ כְּכֹדֶךָ עִם אֲדָמָה וְאַבְרָהָם:
- 3. **בראשית וישב לט,ח:**
וַיִּמְאָן וַיֹּאמֶר אֶל-אִשְׁתּוֹ אֲדָמָה הִיא הַקְּדוֹתָהּ וְעָשָׂה-לָּהּ כְּכֹדֶךָ עִם אֲדָמָה וְאַבְרָהָם:
- 4. **ויקרא צו ח,כג:**
וַיִּשְׁחָטוּ וַיִּקַּח מִשָּׂה מִדָּמָו וַיִּתֵּן עַל-הַקֶּוֶף אֶזְרוֹן-אֶהְרֹן וְעַל-בָּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל-בָּהֶן רִגְלוֹ הַיְמָנִית:

שלשלת – הרב י"מ כרמל (מכון אבני שוהם) ע"פ קדושת לוי יש לנגגה בשלושה סלסולים, ויש המסלסלים רק שני סלסולים. הרב א"מ פערל הי"ו בשם גדולים ששלוש פעמים שלשלת במשמעות קשור אל המקור. לוט קשור בנאמנותו לאברהם וכאילו מרגיש תחינת אברהם על סדום ועליו, בעבד אברהם קשור אל אברהם, ביוסף קשור ליעקב,

(בר וירא יט,טז) – על בסיס ההסבר ב-**תורה שלמה [כח]** ע"פ מדרש מאור האפלה ל-**(ויקרא צו ח,כג) וַיִּשְׁחָטוּ** שרתת מהתרגשות, רתת והתרוצץ בין צערו על כספו, צערו על סדום כולה, על בנותיו הנשואות הנשואות בסדום צערו על חייו בסדום ובין הצורך להציל עצמו ומשפחתו שעמו בביתו. חזר ועשה חשבון נפש בין נאמנותו לאברהם כאשר לא גילה במצרים ששרה היא אשת אברהם (ואחות לוט) ובין על שעקר מאברהם והתישב בסדום. בדרך פנימיות התורה ע"פ הנידון בכגון בבלי יבמות עה – עה, מואבי ועמוני אסורים לבוא בקהל, מואבית ועמונית מותרים לבוא בקהל, השלשלת תרמוז שמנאמנות לוט לאברהם כאשר לא גילה במצרים ששרה היא אשת אברהם (ואחות לוט) השתלשלו רות המואבית אם מלכות בית דוד, ונעמה העמונית אשת שלמה אם רחבעם ואילו זכרי אומות אלו אמנם יכולים להתגייר אבל מופסקים מלבוא בקהל.

בראשית וירא כ"ג: וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִתְעַו אֱתִי אֱלֹהִים מִבֵּית אָבִי וַיֹּאמֶר לָהּ זֶה חֲסִדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשִׂי עִמָּדִי אֶל כָּל-הַמְּקוֹם אֲשֶׁר נִבְּאָה שְׁמָה אֲמַרְיִלְי אֲחִי הוּא:
[ירושלמי מגילה פ"א ה"ט? (וילנה יג,א)] כל השמות הכתובים באבינו אברהם קודש חוץ מאחד שהוא חול **וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִתְעַו אֱתִי אֱלֹהִים מִבֵּית אָבִי** ויש אומרים אף הוא קודש שאילולי אלהים כבר התעו אותי. בין תפקידיה של תבנית הטעמים גרשיים מונח רביע נמצא התפקיד כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל. בין תפקידיה של תבנית הטעמים דרגא מונח רביע תיקון חטא אדם הראשון ותיקון שבירת הכלים שארע קודם לבריאה ודברים הנמשכים משני אלה. בין תפקידיה של תבנית הטעמים דרגא מונח רביע נמצא התפקיד כעין מנתק פרט מפרט אחר אבל גם נשאר מחובר אליו בקשר מוחלש. אפשר שתבנית הטעמים גרשיים דרגא מונח רביע היא הרכב של שתי התבניות זו על זו, ומשמעותה יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל וגם פרט מחובר בקשר חלש לפרט המתאר את היוצא מן הכלל.

וַיְהִי – גרשיים – יצא מן הכלל, כַּאֲשֶׁר הִתְעַו אֱתִי – דרגא מונח רביע, זה הפרט המתאר את היוצא מן הכלל כאן אפשר שמלמד על עצמו שאברהם אבינו ושרה אמנו יצאו מן הכלל של עובדי עבודה זרה ובכללם בית אביהם והם מחוברים אל **אֱלֹהִים** שכאן הוא קודש שהפרישם מבית אביהם וקרבתם לאמונתו... הפרט המחובר בקשר חלש הוא **אֱלֹהִים מִבֵּית אָבִי** זרקא מונח סגול, תבנית טעמים שמוסיפה משהו מענין **מִבֵּית אָבִי** על **מִבֵּית אָבִי** ויובן שאברהם אבינו ושרה אמנו אמנם מבית תרח, אבל הם עדיין קשורים לבית תרח כי מנחור ומילכה עתיד לצאת כתואל וממנו תצא רבקה וממנה יעקב, ומנכדם לבן עתידות לצאת רחל ולאה, בלהה וזלפה שמהן יצאו י"ב שבטי י-ה. **תורה שלמה** בשם מדרש אומר כי בלק בן-צפור הינו צאצא של אחד מבני נחור ומלכה. וממנו יצאה רות אם המלכות של בית דוד ומלך המשיח.

בראשית וירא כ"ג: העקירה השלישית של השכינה מתחתונים בדור אנוש **כַּאֲשֶׁר הִתְעַו אֱתִי** – דרגא מונח רביע, אמנם כתוב באברהם אבינו אבל מפורש על זמן שאומות העולם החלו בעבודה זרה, שהחלה בדור אנוש. רש"י מפנה לתרגום אונקלוס על הפסוק: 'והוה כד טעו עממיא בתר עובדי ידיהון יתי קריב ה' לדחלתיה' [ויהי כאשר טעו העמים אחרי עבודת ידיהם (עבודה זרה), אותי קירב ה' ליראתו].

בראשית וירא כ"ג: התיקון הראשון התיקון של הורדת השכינה לתחתונים מתחיל באברהם **כַּאֲשֶׁר הִתְעַו אֱתִי** – דרגא מונח רביע, ואברהם אבינו לא הלך אחרי אומות העולם. רש"י מפנה לתרגום אונקלוס על הפסוק: 'והוה כד טעו עממיא בתר עובדי ידיהון יתי קריב ה' לדחלתיה' [ויהי כאשר טעו העמים אחרי עבודת ידיהם (עבודה זרה), אותי קירב ה' ליראתו].

כַּאֲשֶׁר הִתְעַו אֱתִי – כאשר גבר יצר העבודה הזרה בעולם, עזב אברהם אבינו את מולדתו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותו האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מרצא מפשט; מרצא = מרצא, רבוי; דרנא – מרצא; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרצא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרצא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרצא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג; מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.**

1.7 בראשית וירא יח,א (התשע"ח)

בראשית וירא יח,ט: כי ידעתיו למען אשר יצוה את-בניו ואת-ביתו אחריו ושמרו דברך ה' לעשות צדקה ומשפט למען הביא ה' על-אברהם את אשר-דבר עלי:

(בר' וירא יח,ט) כי ידעתיו - מונח רביעי, למען - תלישא-קטנה אשר יצוה - קדמא ואולא את-בניו ואת-ביתו אחריו - מהפך פשטא זקא-קטן ושמרו דברך ה' - פשטא מונח זקא-קטן (בר' וירא יח,ט) את-בניו ואת-ביתו אחריו ושמרו דברך ה' - פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים, כעין הקש, דבר החוזר וקורה. [רש"י] ... לפי שהוא מצוה את בניו עלי לשמור דרכי ... טט - חוזר ומצוה בניו

[רמב"ן] (בר' וירא יח,ט) ... והנכון בעיני שהיא ידיעה בו ממש. ירמוז, כי ידיעת השם שהיא השגחתו בעולם השפל, היא לשמור הכללים (ה' מנהיג את הבראה לפי הכללים שהניח הבורא בבראה). וגם בני האדם (רבינו בחיי: שאינם צדיקים) מונחים בו למקרים עד בא עת פקודתם. אבל בחסידיו ישום אליו לבו לדעת אותו בפרט, להיות שמירתו דבקה בו תמיד, לא תפרד הידיעה והזכירה ממנו כלל. כטעם (איוב לז,1) לא-יגרע מצדיק לעינו. ובאו מזה פסוקים רבים, כדכתיב (תה' לג,1) הנה עין ה' אל-יבצאי, וזולת זה:

(בר' וירא יח,ט) כי ידעתיו - ה' משגיח על א"א בהשגחה פרטית במסגרת מחיצת הכללים שקבע לבריות העולם ולהנהגתו ואינו משנה ממחיצת הכללים האלה, ומחיצה זאת שהיא בחינה מעולה מרומזת בטעם תרסא של מילת למען בתפקיד מחיצה.

לשמור הכללים (ה' מנהיג את הבראה לפי הכללים שהניח הבורא בבראה) המרומזים בתבנית הטעמים של אשר יצוה - קדמא ואולא בתפקיד כעין כלל.

[רבינו בחינ] (מפרט את דעת רמב"ן בנושא) ההשגחה בעולם השפל במין האדם היא כללית ופרטית. ... ובשאר בעלי החיים היא כללית ולא פרטית רק בכלל כדי לקיים המין. ההשגחה הפרטית שבמין האדם נחלקה ללשני חלקים: השגחה בו לידע כל פרטי מעשיו ומחשבותיו, והשגחה בו להגין עליו ולהצילו מן המקטרגים. ההשגחה בו לידע כל פרטי מעשיו, היא בכל אדם מיראל או מן האומות, כענין שכתוב: (תהלים לג, טו) "היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם", ההשגחה בו להצילו מן המקרים, אין זה בכל אדם ואפילו בישראל, כי אם בצדיקים שבהם, שהקב"ה מציל את הצדיקים מן המקרים שאר בני אדם נמסרים בידם,

(בר' וירא יח,ט) כי ידעתיו - מונח רביעי, לפחות ארבעה לימודים בנושא ההשגחה. (טט: א) השגחה כללית ופרטית (טט: ב) ההשגחה הכללית לבעלי החיים שלא בני אדם (טט: ג) ההשגחה הפרטית למין האדם השגחה בו לידע כל פרטי מעשיו ומחשבותיו ... היא בכל אדם מיראל או מן האומות,

(טט: ד) ההשגחה פרטית למין האדם והשגחה בו להגין עליו ולהצילו מן המקטרגים (טט: ה) (טט: ד נחלק) ההשגחה בו להצילו מן המקרים, אין זה בכל אדם ואפילו בישראל, כי אם בצדיקים שבהם בפסוק (יח,ט) ה' מעיד כי יש לפחות נושאים בהשגחה, וה' משגיח משגיח באברהם אבינו בשלוש ההשגחות הנוגעות במין האדם.

[רבינו בחינ] (בר' וירא יח,ט) למען אשר יצוה את-בניו ואת-ביתו. כתב רבינו חננאל ז"ל: נעשו דברי האבות בקבלה בלא כתיבה בתורה כמו תורה הכתובה, ומכאן אתה למד כי המשנה שהיא סדורה בהגדת אבות לבנים, היא קבלה שחייבים לשמור דבריהם כחייב דברי תורה הכתובים, שזה וזה שוים, שהרי עשרת הדברות נשמעו מפי הגבורה ונכתבו מפי הנביא ע"ה ושאר התורה נכתבה מפי הנביא, וכשם שאין הפרש בין המצוות שהן בשמיעה ובין המצוות שהן בכתיבה, כך אין הפרש בין המצוות שהן בכתיבה ובין המצוות שהן בקבלה שהכל שוין, ע"כ.

(בר' וירא יח,ט) למען - תרסא, כעין פרט קדמאה המתברר בפרט בתראה אשר יצוה - קדמא ואולא מלמד שיש כאן אפשרות לדרוש ככעין כלל כלשהו, כאן אפשר שזהו כלל ופרט, ואין בכלל אלא מה שיש בפרט. הפרט הראשון הוא:

את-בניו ואת-ביתו אחריו - מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן מרמז על שני לימודים ואפשר שהם כהסבר רבינו חננאל כי יש שני אופנים שוים של קבלת מצוות. (א) דברי האבות בקבלה בלא כתיבה; (ב) מצוות בשמיעה מה' וכתיבה בידי נביא, ובנבואה וכתיבה בידי נביא. מהפך פשטא מלמד שלפחות אחד מן הלימודים יוצא ממשוטו של הכתוב. אם כן הכלל הוא שדברי קבלה של האבות שהיו מרכבה לה', שווים ומחייבים כמו דברי ה' עצמו במתן תורה ומפי נביא במדבר ואשר נכתבו. אפשר שזוהי השוואת דברי האבות בקבלה בלא כתיבה; לקבלת המצוות מפי הגבורה ומפי נביא וכתיבתם. מבירור פרט זה יובן כי טעם תרסא במלת למען ירמוז לבחינה נעלה (כעין מחיצה לעצמה של דברי הקבלה מהאבות והשוואתם למתן תורה מסיני.

[אהבת עולם אהבתי, הרב פרידמאן בנימין, ע' סג, (אוצר החכמה)] במית הסבר לנושא השגחה פרטית והיחידוש של ר' ישראל בעל שם טוב. "ובכפוי שושים כתב שהמורה נבוכים ח"ג פ"ז האריך להכריח דאין השגחה פרטית כבעל חי כי אם במין אבל כאמת מצינו לפעמים כדור"ל שגם על הבעלי חיים יש השגחה פרטית כמו שמצינו בדרור המבול שאותן הבהמות והחיות שלא נודקו לשאינן מינן ניצולו וכבר נודע דברי רבינו ר' ישראל בעל שם טוב ז"ל שהשגחה פרטית הוא על כל הנבראים שבעולם כמ"ש בספרי תלמידיו עכ"ל".

הקב"ה זיכנו לגלות שבמלים למען אשר יצוה את נמצא ל' אשר י' = ישראל, צוה א' = בעל, ת' = שם טוב ג"ם, מען ג"ם = בא ר' ביחד "בא ר' ישראל בעל שם טוב" וחידיש שהשגחה פרטית הוא על כל הנבראים שבעולם.

[פסיקתא זוטרותא (לקח טוב) בראשית פרשת וירא יח,ט] (ובסגנון דומה ב-[בראשית רבה (וילנא) וירא פרשה מט סימן ד] (בר' וירא יח,ט) כי ידעתיו למען אשר יצוה. זה צוואת בריא: את-בניו ואת-ביתו אחריו ... לעשות צדקה ומשפט. בתחלה צדקה ולבסוף משפט, שהיה עושה סעודות לכל עובר ושב,

לעשות צדקה - מרצא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן הכנסת אורחים בלי חינם. ומשפט - אתנה, מגביל, הכנסת האורחים חינם בתנאי שהאוכל יקיים את המשך הדרשה:

ולאחר אכילתו היה אומר לו אמור ברוך מי שאמר והיה העולם שאכלת משלו, אם היה (טט: האורח) אומר (טט: הברכה) מוטב, ואם לאו היה אומר לו תן לי הדמים ממה שאכלת הרי משפט, לפיכך היה כל עובר ושב קורא בשם ה' אל עולם:

למען הביא ה' על-אברהם את אשר-דבר עלי: לא נאמר את אשר עליו, אלא את אשר-דבר עלי: תני ר' שמעון בן יוחי כל מי שיש לו בן יגע לתורה כאילו לא מת:

אשר-דבר - מקף כרב-מצב משמעות דבר (א) מה שה' דיבר על אברהם בשמים; (ב) לתת שכר רוחני לאברהם ממה שאברהם דיבר על ה' והביא האורחים לקרוא בשם ה' אל עולם. אפשר שכאן המדרש מלמד על מצב (ב).

את אשר-דבר - מרצא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב בזכויות אברהם על כל אדם שהביא אותו לקרוא בשם ה' אל עולם, את - מקבוצת ה"את" הקטנה בתורה ללא מקף אחריו, טעם מרצא = מאריך מלמד על הרחקה כלשהי. אפשר שמלמד על שכר

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור"ל) כי במצוות האמתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המראק והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; **רבוי**; **דראג** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרפח – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; **דראג תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; **השלישי**: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = ארש = גרש"פ – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט); **תלישא-קטנה** = **תרא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **תלישא-גדולה** = **תלישא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"פ.

לאברהם שמביא את תלמידיו לחיי העולם הבא, כהמשך הדרשה תני ר' שמעון בן יוחי כל מי שיש לו בן יגע לתורה כאילו לא מת: כל אורה שברך לה' ו- קורא בשם ה' אל עולם הרי הוא כבן לאברהם שלימדו תורה, ולכן כאילו אברהם לא מת. בקבוצת ה"את" העצמאיים נמצא גם ה"את" הראשון בתורה (בר' א,א) **את השמים**. הקשר הרעיוני כאן הוא הקשר הרוחני "שמים" כ"חיי העולם הבא" קרבת הבורא, איחוד עם הבורא.

(בר' וירא יח,ט) **וְשָׁמְרוּ בְּרִית ה'** – פשטא מונח זקא-קטן, זקא-קטן מרמז על שני לימודים, פשטא מרמז ששני הלימודים הם בפשט הכתוב. בדרך פנימיות התורה, אפשר כי שני הלימודים הם כהסברו של האדמו"ר ממ"ש המובא ב-**[דבר מלכות וירא התשע"ח, ע' לט, נקודות משיחות קדש, מאמר ש"פ וירא אדמו"ר ממ"ש כ' מרחשון התשל"ז]** והנה **שני ענינים אלו** ד-**(בר' וירא יח,ט) וְשָׁמְרוּ בְּרִית ה'** (המשכה מלמעלה למטה) לעשות צדקה ומשפט (המשכה מלמטה למעלה) **ישנם בכל אחד ואחד מישראל, במשך כל הדורות**. דנוסף על זה שכל עניני התורה הם נצחיים, ובפרט הענינים דמעשה אבות סימן ונתינת כח לבנים, הרי בנוגע לענין זה אומר בפירושו **אשר יצ'ה את-בניו ואת-ביתו אחריו**, עד סוף כל הדורות. וצויו זה (שאברהם מצוה את בניו וגו') הוא נתינת כח מיוחד (נוסף על ה'נתינת כח' שמצד מעשה אבות) לכל אחד מישראל על שתי העבודות הנ"ל.

בתוך ההסבר הנ"ל נאמר כי **שני ענינים אלו** ... **ישנם בכל אחד ואחד מישראל, במשך כל הדורות** דבר זה מרומז בתבנית הטעמים של **(בר' וירא יח,ט) את-בניו ואת-ביתו אחריו ושמרו בְּרִית ה'** – פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים, כעין הקש, דבר החוזר וקורה. היינו שאברהם אבינו הוא בבחינת חי ומצוה לכל ישראלי בכל דור שהוא מתרבה ממתל "את" בכתוב **את-בניו ... ושמרו בְּרִית ה'**, וזה חיזוק עצום בקבלת עול מלכות שמים לשמוע זאת מהאיש הראשון שהכיר את הבורא וימד את עם ישראל. כל אחד מישראל היגע בתורה הוא תלמיד של אברהם אבינו כמו שנאמר ב-**[בראשית רבה וירא פרשה מט סימן ד]** תני ר"ש בן יוחאי אומר כל מי שיש לו בן יגע בתורה כאילו לא מת,

האיחוד הקרוב של התחזקות בקבלת עול מלכות שמים נמצא ב-**(בר' וירא יח,ט) וְהָ אָמַר הַמַּכְפֵּה אֵינִי מֵאֲבֹתֵיךְ אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה**: **(בר' וירא יח,ט) וְהָ אָמַר** (סלוק מפסוק קודם) טפחא אתנה כטעמי **(דב' וא' וד, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל** טפחא אתנה, ללמד שה' מעודד את אברהם להתחזק בקבלת עול מלכות שמים, כי ה' מתגדל שמו כאשר מדת הרחמים כובש על מדת הדין המרומזת במלת **(בר' וירא יח,ט) וְהָ** (עם ו"ו) שמקובל לדרשה כה' ובית דינו. כדי ללמד זכות על יושבי עמק השידים, וכך כל אחד מישראל צריך להתחזק ב- **וְשָׁמְרוּ בְּרִית ה'**

לימודים ב-**(יח,ט) הקשורים** ל-**(בר' לך יבה) ואת-הנפש אשר-עשו בחרן**. **[דף על הדף בבלי סנהדרין יט,ב] בגמ':** כל המלמד בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו שנאמר **(במ' ג,א) וְאֵלֶּה תוֹלְדֹת אֶהְרֹן וּמִשָּׁה** וכתוב **(במ' ג,ב) וְאֵלֶּה שְׁמֹת בְּנֵי-אֶהְרֹן**, לומר לך, אהרן ילד ומשה לימד, לפיכך נקראו על שמו. והנה בגמ' להלן **(צ"ט ע"ב)** ילפינן בגמ' דכל המלמד את בן חבירו תורה כאילו ילדו (בגמרא הגירסה עשאו) מקרא ד-**(בר' לך יבה) ואת-הנפש אשר-עשו בחרן ע"ש**, וצ"ע למה לי תרי קראי. (הקושה מדוע צריך שני פסוקים ללמד לכאורה אותו ענין) ואולי י"ל דבאמת הלימוד הוא מכאן **(במ' ג,א)** (שהמלמד כאילו ילדו) – אך כיון דכך הוא האמת, שוב א"ש (אתי שפיר – בא טוב, ולימוד זה ממש לימד על משמעות) הפסוק דהתם דכתוב **(בר' לך יבה) וְאֲשֶׁר-עָשׂוּ**, דחשיב על שמם (של אברהם ושרה כאילו ילדו את הגרים). ובפרט דלפי המבואר בספרים הקדושים, דעיקר הענין בזה הוא כי ע"י לימוד התורה נחשב בנו מצד הרוח והנפש, ובן לבד חשיב בן מצד הגוף, המלמד תלמיד כאילו ילדו שייך להלכות כבוד רבו. **[אנציקלופדיה תלמודית כרך כו, כבוד רבו; מורא רבו (המתחיל בטור תרע"ו)]** ושנינו: **[טור תרע"ט]** אם זכה הבן לפני הרב – שלמד ממנו את רוב חכמתו, שהוא רבו המובהק – הרב קודם את האב בכל מקום – כלומר, בכל הדברים שיש בהם מניעת נזק או הבאת תועלת – מפני שהוא ואביו חייבים בכבוד רבו

[מחזור ויטרי סימן תכד] שנינו בכריית' שיהא אדם מפקח את חבריו ומקרבן לתורה תחת כנפי השכינה (לא מצאתי ברייתא כזו אבל בלשון זה בנאליהו רבה (איש שלום) פרשה ו). וכאותו שבא לפני הליל עצמו. ואמ' גייריני על מנת שתשימני כהן גדול. בפ"ב דשבת (לא,א). שכל המלמד תורה לחבירו מעלה עליו הכת' כאילו ילדו (הגירסה בבבלי סנה' ט,ב, כאילו עשאו). שנא' **(בר' לך יבה) ואת-הנפש אשר-עשו בחרן**. ותרג' אונקלוס וית נפשחא דשעבידו לאורייתא בחרן. וכל כך למה. מפני שמביאו לחיי העולם הבא: הוא היה אומר. הוא הליל היה אומר ד' דברים בלשון הבבלי.

(בר' וירא יח,ט) לְמַעַן – ארבעה דברים שאברהם אבינו שלמד ולימד תורה נהג לפיהם וכך צוה לבניו. **[משנה אבות פ"א מ"ג]** הוא היה אומר **(ט: א) נגד שמא אבד שמיה (ט: ב) ודלא מוסיף יסיף (ט: ג) ודלא יליף קטלא חייב (ט: ד) ודישתמש בתגא חלף:** **[מחזור ויטרי סימן תכד]** **(ט: א) נגד שמא אבד שמיה**. כיצד מלמד שלא יוציא אדם שם במלכות (ט: א) אפשר שלא ידבר נגד המלכות) שכיון שיצא לו שם הורגין אותו ונוטלין את ממונו. **נגד**. מושך. כמו משכו. ומתרגם נגודו. אם ראית אדם שהמשיך עליו את השם הרי הוא כמו שאבד כבר שמו: ד"א **נגד שמא**. המושך עליו שם תורה. שעוסק בתורה להתגאות בה ולא לשמה אינו זוכה לשם. וכן הוא אומר אם נבלת בהתנשא. אם נושא ומגביה את עצמו אחרייתו יהיה נבל. שכל הרוף אחר שררה. שררה בורחת ממנו. והדוחק את השעה שעה דוחקתו. כמו שמצינו בקרח. ובאבשלום. ובאדניהו בן חגית:

(ט: ב) ודלא מוסיף יסיף. שנו רבותינו שאם שנה אדם מסכת אחת או שתיים ואינו מוסיף ומחזר עליהן סוף שישכח את כולן. מאחר שהוא מייאש מהן ותלמודו נספה וכלה בידו לפיכך זקוק הוא לחזר אחריו. יסיף. כמו זוכרם לא יסוף מזרעם. ד"א **דמוסיף מט"ו** באב ואילך ללמד בלילות שהרי ארוכות הן מיכן ואילך. **יוסיף יסיפו לו ימים ושנים**, כדאמ' בשילהי תענית, **ודילא מוסיף** שאינו סובר בתלמודו ללמד דבר מתוך דבר. ואף אינו מוסיף מן הלילות על הימים ללמד. יסיף. מאי יאסף. תרגם רב יוסף תקבריניה אימיה. בשילהי תענית.

(ט: ג) ודילא יליף, מי שלא למד תורה מימיו, **קטלא חייב**. חייב מיתה. דין הוא שימות שכן היא מידותיה של תורה מכלל הן אתה שומע לאו ומכלל לאו הן. כיצד. למד אדם תורה כי היא חיין ואורך מיין. לא למד. הרי מימי משתקצין. ומסתלק מן העולם. וכן הוא אומר ושמתם את דברי אלה. זכה נעשית לו אם חיים. לא זכה נעשית לו אם מת. וכדא' משמחין. לזכא וזכה משמחו. (הגירסה הבאה מתאימה לאברהם אבינו) יש משניות שכת' בהן **ודילא יסבר קטלא קסמין**. אם אינו סובר בתלמודו הכל קוסמין ומתנבאים עליו שמיתתו קרובה לבא. ואית משניות דגרסי ודי לא ישפר. מי שאינו משפר בתלמודו להכין דבר מתוק. ושלשתן לשון אחד הן.

(ט: ד) ודאשתמש בתגא חלף. ושנשתמש בכתרה של תורה. שמתנאה ומשתחף על בני אדם ומראה בעצמו כתר לכבודו בשביל כבוד התורה. חלף. נטרד מן העולם. ולא יאריך ימים כצל אשר אינו ירא מפני האלהים. שאינו עוסק בתורה לשמה אלא ליהנות עצמו. שכן מצינו בנדרים בפ' קונם יין שאינו טועם בר' טרפון שבא מעשה לידו והיה דואג על דבר זה כל ימיו. ועוד יש לפרש **המשתמש** בתלמיד חכם שנולד כתר של תורה, חלף. שכן מצינו בנדרים. שנענש אברהם על שעשה (אנגדיא) (אנגרייא) בתלמידי חכמים שנאמר וירק את חניכיו לילדי ביתו. ועוד ק"ו שהיו תלמידי חכמים הן כלי תשמישו של עולם. ומה אם מלך בשר ודם אין רוכבין על סוס ואין משתמשין בשרביטו. המשתמש בטכסיסו של מלכו של עולם על אחת כמה וכמה שחייב מיתה. ואעפ"כ אמרו חכמים לישתמש איניש במאן דתני ארבעה ולא לישתמש במאן דתני שיתא. ובכרייתא שנינו **ודאשתמש בתגא אבד ואילי ליה**. מלמד שכל המשתמש בשם המפורש אין לו חלק לעולם הבא. אי נמי המשתמש בכתרה של תורה. חלף. אין לו

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק I – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גריש = גריש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מי"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פזר – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

עוד שכר תורה שהרי קיבלו בכך שהרי מכבדין בכך אותו:

ב"ה טוב טעם ודעת למדוד (טבור"ל) כי מצוותיה האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א - התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; **מונח** = רבות; **מקף** = מציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרכא** = מצרף; **תבר** - מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא** טפחא - קב"שעושה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרכא תבר טפחא** - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשט** - פשוט, 1; **זקף-קטן** - 2; **זקף-גדול** - 3; **רביע** - 4; **מונח רביע** - לפחות 4 ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק - היקף; **השלישי**: **קדמא** - סדר קדימות; **אולא** = גרש = גריש"ם - יוצא מהענין; **קדמא ואולא** - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** - דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה: **פזר** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.8 בראשית וירא יח,א (התשע"ט)

בראשית וירא יח,ד: יקחנא מעט-מים ורחצו רגליכם ויהשענו תחת העץ:

עיקרי הלימוד בכתוב. נטילת ידיים לחולין, הסבר מדרשי לתגמול על מתן המים. הקפדת א"א בנושא ע"ז ומניעת תערובות. אמירת דברי תורה בסעודה בנוסף על ברכת המזון.

(בר' וירא יח,ד) יקחנא מעט-מים. הסבר הלכתי בנושא נטילת ידיים לחולין שהיא מרבנן. אברהם קיים מצוות דרבנן.

(בר' וירא יח,ד) יקחנא מעט-מים - מקף מונח מקף זקף-קטן, תחילה נברר הלימודים מטעמי מקף.

(בר' וירא יח,ד) יקחנא - מקף בורר בין נטילה בכלי (בעל קיבול לפחות רביעית) ובין נטילה בשולי כלים וחפני אדם לחבירו. ורק נטילה

בכלי תקינה. כנאמר ב- **[משנה ידים פ"א, מ"ב]** [*] **בכל הכלים נותנין לידים אפילו בכלי גללים בכלי אבנים בכלי אדמה אין נותנין לידים לא בדפנות הכלים ולא בשולי המחץ ולא במגופת החבית ולא יתן לחבירו בחפניו מפני שאין ממלאין ואין מקדשין**

(בר' וירא יח,ד) מעט-מים - שיעור מים לנטילת ידיים ליחיד. אפשר כי טעם מקף בורר את שיעורי המים לאחדים אם אין רביעית מים לכל

הנוטלים כנאמר ב- **[משנה ידים פ"א, מ"א]** [*] **מי רביעית נותנין לידים לאחד אף לשנים מחצית לוג (טט: = 2 רביעיות) לשלשה (כאן היו שלושה אנשים) או לארבעה מלוג לחמשה ולעשרה ולמאה רבי יוסי אומר ובלבד שלא יפחות לאחרון שבהם מרביעית מוסיפין על השניים ואין מוסיפין על הראשונים:**

(בר' וירא יח,ד) ורחצו רגליכם - שיעור כלי עריבת רגלים **[משנה ידים פ"א, מ"א]** [*] **בו ביום נמנו וגמרו על עריבת הרגלים שהוא משני לויגין ועד תשעה קבין שנסדקה שהיא טמאה מדרס שר"ע אומר עריבת הרגלים כשמה:**

(בר' וירא יח,ד) יקחנא מעט-מים. - זקף-קטן בתפקיד שני לימודים. (א) ידיים שניות לטומאה ונוטלים מפני סרך תרומה, וזאת מצוה שיש לה סמך מהתורה. (ב) נטילת ידיים מפני כבוד ברכה.

(א) ידיים שניות לטומאה (טט: מרבנן) ונוטלים מפני סרך תרומה, וזאת מצוה שיש לה סמך מהתורה.

[חברותא חולין קו,א] אמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן: זה שהצריכו חכמים נטילת ידיים לחולין זהו מפני סרך תרומה. והיינו, שתקנו חכמים שיהיו **"סתם ידים" טמאות כ"שניות לטומאה**, וחייבו את הכהנים ליטול ידיהם לפני אכילת תרומה, כדי שלא

יפסלוה במגע הידיים.

ולכן, תקנו גם נטילת ידיים לכל אדם, ואף לאכילת חולין, שמתוך כך יהיו הכהנים רגילים ליטול ידיהם ולא יפסלו את התרומה.

(בר' וירא יח,ד) יקחנא - מונח לפני **מעט-מים**. - זקף-קטן, אפשר בתפקיד לרבות טעם או הסתעפות בדרך לימוד זאת, לא לרבות דרך

לימוד שלישיית.

ועוד טעם לנטילת ידיים - משום מצוה! ומבארין: מאי מצוה? אמר אביי: מצוה לשמוע דברי חכמים שתקנוה.

רבא אמר: מצוה שיש לה סמך מהתורה היא, שיש לשמוע דברי רבי אלעזר בן ערך! שדרש את הפסוק. המקור ב- **[ספרא מצורע -**

פרשת זבים פרשה ב, פ"ד, מ"ה] דכתיב בפרשת הזב **(וי' מצ' טו,יא) וְכָל אֲשֶׁר יַעֲרֹב הָזָב וַיִּדְוֵי לֹא-שָׁטָף בְּמַיִם וְרָחַץ בְּמַיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרְב:** אמר רבי אלעזר בן ערך - מכאן, סמכו חכמים לנטילת ידיים מן התורה. וכדמפרש ואזיל.

אמר ליה רבא לרב נחמן: מאי, כיצד משמע מפסוק זה דין נטילת ידיים? (טט: אמר רב נחמן) דכתיב **זבב וַיִּדְוֵי לֹא-שָׁטָף בְּמַיִם**, ומשמעות

הפסוק (טט: לכאורה) הוא - הא שטף הזב ידיו במים הרי הוא טהור, ודבר זה אינו נכון, כי הא (צריך) טבילה של כל גופו (טט: של הזב) במקוה בעי, ואין מועילה לו נטילת ידיו.

אלא, הכי קאמר קרא: (טהור) **הנוגע בזב** (נטמא טומאת ערב, אבל בשביל ברכה לאכילת חולין יטול ידיו, ראה הסבר (ב) לזקף-קטן), ו(גם) כמו כן

אדם אחר שאינו זב (ולא נגע בזב), אלא ש(ידיו) לא שטף, (היינו לא) נטל, ידיו במים (בשביל ברכה לאכילת חולין), הרי הוא טמא.

[ואסמכתא בעלמא היא. רש"י]. ומשמע שיש טומאות (טט: מרבנן) שנטהרות על ידי נטילת ידיים.

ההסבר הבא מהספר **[טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, תורת כהנים תזריע מצורע. פישר זלמן, אלעזר לב]**

(וי' מצ' טו,יא) וַיִּדְוֵי - טפחא ללא מרכא כשנוי משמעות ורבוי, ללמד על (אדם) אחר שלא שטף (ידיו לאכילת חולין) - טמא (ידיו טמאות) אמר רבי אלעזר בן ערך מיכן סמכו חכמים לטהרת ידיים מן התורה. רמז לגזרת רבנן לטהרת ידיים.

(ב) נטילת ידיים מפני כבוד ברכה. ובוזה נכלל נטילת ידיים אחרי לילה ונקיות.

[ילקוט יוסף השכמת הבוקר הערות סימן א - מהלכות השכמת הבוקר]

ואסור בהרן עם ידיים טמאות ומזוהמות וכן בכל שעה. [הקדמת הזוהר ס"ק קעא].

[חברותא - הערות ברכות מגא, 3]. טעם הנטילה מבואר בתוספות שזהו מפני כבוד הברכה, ואולם התוספות בפסחים (קטו א ד"ה

כל), הרשב"א הרא"ה ומאירי פירשו שהטעם הוא, כיון שסתם ידים טמאות הן חוששים שמא יגע בידו במשקה שבתוך הכוס ויטמא היין. וראה עוד בתוספות בחגיגה (יח ב ד"ה הנוטל) שכתבו שזהו משום נקיות.

(בר' וירא יח,ד) יקחנא מעט-מים. הסבר מדרשי לתגמול על מתן המים. הקפדת א"א בנושא ע"ז ומניעת תערובות.

[מדרש אגדה (בבב) וירא] **(בר' וירא יח,ד) יקחנא מעט-מים**. [על ידי שליח אף] הקדוש ברוך הוא נתן להם מים על ידי שליח, שנאמר

(שם' בשלח יז,ו) והקית בצור ויצאו מנגנו מים. להם שנתן על ידי עצמו, אף הקדוש ברוך הוא נתן ע"י עצמו, שנאמר **(שם' בשלח טז,ח) בַּתַּח ה' לָקַם בְּעָרֶב בַּעַר לְאֵלֹהִים בַּבֶּקֶר לְשַׁבֵּעַ:**

[פסיקתא זוטרותא (לקח טוב) וירא]

(בר' וירא יח,ד) יקחנא מעט-מים. ר' אלעזר בשם ר' סימאי אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם. אתה אמרת **(בר' וירא יח,ד) יקחנא**

מעט-מים, חייך שאני פורע לבניך הה"ד **(במ' חקת כא,יז) אָז יִשְׁרֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-שִׁבְיָהּ הַנְּאֻת עָלֶיךָ בְּאֶרְץ-עֲנָוִלָה: ... (בר' וירא יח,ד) יקחנא**

מעט-מים ורחצו רגליכם. מלמד שנדמו לו כעורביים הולכי מדבריות, לכך אמר להם **ורחצו רגליכם: [רש"י] (בר' וירא יח,ד) כסבור**

שהם עורביים שמשתחווים לאבק רגליהם והקפיד שלא להכניס עבודה זרה לביתו.

[רש"י] (בר' וירא יח,ד) יקחנא - על ידי שליח, **מסביר [שפת"ח ע] (הרא"ם)**, אין ההודעה של רש"י על מלת **יקח** (טט: בנין סביל)

שפירושו ע"י שליח, דוה הוא דבר פשוט, דאם לא כן היה לו לומר אקחה, אלא ההודעה הוא על ששילם (הקב"ה) לבניו (ע"י שליח) וכו':

[רד"ק] (בר' וירא יח,ד) יקחנא מעט-מים - אמר מעט למעט נדיבותו בפיו מדרך המוסר, על המים אמר **יקח**, ר"ל על ידי אחד מן

העבדים אבל על הפת אמר **(בר' וירא יח,ה) וַאֲקַחְהָ פַת-לָחֶם** הוא בעצמו:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותו האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי: מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: **דרנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.**

רְחִצּוּ - צווי כי הרי"ש פתוחה ואילו היה עבר מוסב לעתיד מפני הוי"ו היתה הרי"ש קמוצה, כמו (שמ' פק' מ,לא) **רְחִצּוּ מְמַנּוּ** ורצה לומר אתם תרחצו רגליכם על ידי אחד מהנערים:

אברבנאל (בר' וירא יח) השאלה הו' באמרו יוקח נא מעט מים כי הנה מלת נא לשון בקשה לא יפול בזה. גם אמרו מעט מים הוא זר כי כיון שלא אמ' מעט בלחם לא היה ראוי לומר במים. גם והשענו יראה שאין ענין לו כי למה זה ישענו תחת העץ ולא יכנסו באהל או בבית: (התשובה לשאלה הו')

ולהיות כל בני הבית חולים נמולים והאהל מלא מהם הוצרך לומר למלאכים **יִקְחֵנָּא מְעַט־מִיָּם** ר"ל ע"י אחת מהאמהות **רְחִצּוּ רְגְלֵיכֶם** (טט: בעצמכם) כי אין איש (טט: בריא מהמילה) בבית לרחוץ (טט: רק אמהות וא"א הקפיד על תערובות). (בר' וירא יחד) **וְהִשְׁעֵנִי תַּחַת הָעֵץ** כי אין מקום באהל לשבת שם מפני החולים ולכן הוצרך שאברהם בעצמו יעשה כל העבודה הזאת מפני חסרון משרתיו בעבור חללים.

(בר' וירא יחד) **מְעַט־מִיָּם** מקף ע"פ [רד"ק] מברר בין לקיחה מרובה ובין לקיחה מועטה.
(בר' וירא יחד) **יִקְחֵנָּא** מקף ע"פ [אברבנאל] מברר בין משמע מלת "נא" כבקשה ובין משמע התנצלות.
(בר' וירא יחד) **מְעַט־מִיָּם** ע"פ [אברבנאל] מקף מברר בין כמות המים הראויה ובין כמות המים המצויה בגלל הנסיבות. ראוי להביא מים רבים ע"י זכר אבל בגלל שהזכרים בבית אברהם חולים מברית המילה, אברהם מתנצל על שאינו יכול לשרת האורחים ע"י זכרים ומפאת הצניעות רק אחת מאמהות תביא להם (בר' וירא יחד) **מְעַט־מִיָּם** לפי כוחה.

(בר' וירא יחד) **יִקְחֵנָּא מְעַט־מִיָּם** – מקף מונח מקף זקא-קטן, זקא-קטן בתפקיד שני דברים, מרמז לתגמול הקב"ה בשתי נתינות מים לבני ישראל במדבר (א) (שמ' בשלח יז,ו) **וְהִקִּיתִּי בְצִוּר וַיֵּצְאוּ מִמֶּנּוּ מַיִם** (ב) ד (במ' חקת כא,יז) **אֲזַי יִשְׁרָאֵל אֶת־הַשִּׁיבָה הַנְּאֻת עָלָי בְּאֶרֶץ עֲנֻלָּה:**

ע"פ [רד"ק] אברהם מיעט במתן מים, אז לכאורה היינו אומרים שתגמול הקב"ה לבניו יהיה במים במידה. אבל בשני התגמולים במדבר יצאו מים רבים. צ"ע בדברי הרד"ק. אבל ע"פ [אברבנאל] בבית אברהם היה אילוף שהזכרים חלשים מהמילה ולכן התגמול לבני ישראל במדבר במים מרובים היה ראוי כמידת רצונו של אברהם לשרת את האורחים במידה מרובה.

(בר' וירא יחד) **רְחִצּוּ** – טפחא ללא מרכא לפניה, בתפקיד שנוי ורבי מוצע לומר שהשנוי הוא ממה שנהגו אחרים שלא הקפידו על עבודה זרה ואילו אברהם אבינו והקפיד שלא להכניס עבודה זרה לביתו ולפי [רד"ק] צווה עליהם לרחוץ רגליהם ולהעביר בזה אבק רגליהם ואז אם הם ע"ז לא ישתחוו לאבק כי הועבר ברחיצה.
(בר' וירא יחד) **רְגְלֵיכֶם** – אתנה מגביל, בשיטת [אברבנאל] לא היו זכרים לשרתם, אברהם הגביל את האמהות מלרחוץ רגליהם.
(בר' וירא יחד) **וְהִשְׁעֵנִי** – טפחא, (א) בתפקיד כפותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה **תַּחַת הָעֵץ** ותפקיד (ב) האפיין המשותף מתפשט (מלמד) אל הכתוב לפני כן. ע"פ [זוהר א וירא קב,ב] שהבאנו לבאור (בר' וירא יחח), העץ בדק האם הנבדק הניח ע"ז ומאמין בה', והאם הוא טמא יום או שבעה. כאן הבדיקה האם קיימו **רְחִצּוּ רְגְלֵיכֶם** ואינם ע"ז והם טהורים.

[תורה שלמה טב] (בר' וירא יחד) **וְהִשְׁעֵנִי תַּחַת הָעֵץ** אין עץ אלא תורה שנ' (משלי ג,ח) **עֵץ־חַיִּים הִיא לַמְּסֻזְקִים בָּהּ** וכך ראוי לכל אדם בעת שיבואו אליו אורחים יישב דעתם בדברי תורה [מדרש אור האפלה]
[שו"ת בית מרדכי חלק א סימן מו] מה פירושו של הביטוי "דברי תורה", שב-[משנה אבות פ"ג,מ"ג]: "ר' שמעון אומר שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה, כאלו אכלו מזבחי מתים, שנאמר כי כל שלחנות מלאו קיא צואה בלי מקום". תשובה לפני מתן התשובה צריך לציין שזהו הקו של ר' שמעון בן יוחאי שהיה בלהט נפשו מסור כולו ללימוד התורה.... הוא שאמר שגם בשעת אכילה חייב אדם לומר דברי תורה!
בפירוש לאבות המיוחס לרש"י (ע' הרחיד"א בשם הגדולים ערך רש"י) ד"ה ולא אמר: "ורגליך בני אדם לפטור את עצמן בברכת המזון". רש"י אינו מביא את המקור.

הרשב"ץ בפירושו "מגן אבות" על אבות, על סוף המשנה שם: אבל שלשה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה כאלו אכלו משלחנו של מקום - ואמר: "ולא הספיק להם לפטור את עצמן בברכת המזון, אלא שדברו בו דברי תורה, הרי כאלו אכלו משלחנו של מקום. הר"ע מברטנורה בפירושו שם אומר: "ובברכת המזון שמברכים על השלחן יוצאין ידי חובתן וחשוב כאילו אמרו דברי תורה, כך שמעתי". הוא אינו מזכיר את פירושו של רש"י לאבות, התוספות יום טוב שם מביא את דברי הר"ע מברטנורה ומביא סמוכין נאים לדבריו מדברי אגדה ומדרשי המקראות, אבל לבסוף הוא מסיים את דבריו ואומר: "ואעפ"י שהצבתי ציונים להדמות ברכת המזון לדברי תורה אני, מכל מקום לא נתישבה דעתי בפסוק הזה לצאת ידי חובתו בכך, דודאי ר' שמעון לאו בהכי מיירי, דאטו ברשיעי עסקינן שאינן מברכין ברכת המזון בעצמות עשה מן התורה; ומילי דאבות מילי דחסידות ניהו כדאמרינן בפרק המניח מאן דעבי למהיו חסידא לקיים מילי דאבות".

ובראשית חכמה שער הקדושה פט"ו אומר: "וכתב החסיד ר' יוסף יעבץ לאבות פ"ג במשנה שלשה שאכלו: ויש נוהגים לשורר פזמונים או מזמורים אחר הסעודה ומנהג יפה להפטר מן העונש, אבל עיקר הדיבור הוא ממש לומר איזה דין או חידוש פסוק או הגדה". דבריו אלה של הראשית חכמה מובאים בשל"ה, שער האותיות, סעיף ו. והמגן אברהם לש"ע א"ח ריש סימן קע מביא להלכה את דברי השל"ה, שאין ברכת המזון פוטרת מלומר דברי תורה וצריך לומר בשעת הסעודה דברי תורה ממש.
אלא ודאי בפשוטי עם עסקינן שאינם יודעי תורה ואינם קובעים עתים לתורה, ובוהו שקורין שמע שחירת וערבית הם מקיימים את מצות למוד תורה. ... והם פוטרים את עצמם בברכת המזון מחובת אמירת דברי תורה בשעת הסעודה, זה לא קיום המצוה מן המובחר. ואולי רשאים לשער כי במנהג שנהגו העם לפטור את עצמם בברכת המזון מחיוב אמירת דברי תורה בשעת הסעודה הם מסתמכים על זה שבברכת המזון אנו מזכירים תלמוד תורה וקיום מצוותיה וחוקיה באמרנו: "על תורתך שלמדתנו ועל חוקיך שהודעתנו". ומפני זה הם מורים היתר לעצמם ופוטרים עצמן בזכירה זו מן חובת אמירת דברי תורה בשעת הסעודה.
אנו למדים מכאן כי המברך ברכת הזימון המוציאה את אחרים מידי חובת ברכת המזון דומה לענין חיוב טבילה (ע"פ [בבלי ברכות כב,ב]) כמלמד תורה לאחרים. ואם ברכת המזון נחשבת כדברי תורה לחיוב טבילה, הרי מסתבר הוא כי היא יכולה להחשב כדברי תורה גם מיתר הבחינות. ובכך אנו מוצאים כאן מקור להנהגים, לפי הפירוש המיוחס לרש"י ולר"ע מברטנורה, לפטור עצמן בברכת המזון מחיוב אמירת דברי תורה בשעת הסעודה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק I – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אולא = גריש = גריש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מי"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עקירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה. עקירה. שגגה = שכחה: פזר – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים אחרים בתושבע"פ.

תחת העץ – מרכא סלוק, בתפקיד רבוי הגבלות. הגביל את האורחין רק למקום תחת העץ (בצל האמונה) ושמא עע"ז הם שלא ישבו תחת ע"ז. הגביל שיחתם לדברי תורה ואמונה בה'.

ב"ה טוב טעם ודעת למדו (טסור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשקפות**: **תנ"ך**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דנא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב"שעויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דנא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעמדים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בר"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, וצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

1.9 בראשית וירא יח,א (התש"פ)

בראשית וירא יח,א: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְלוֹט וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֵיךְ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-בָּאוּ אֵלֶיךָ הַלְלֵהָ
[בראשית רבה (תיאודור-אלבק) בר' פ' כו ד"ה כי טובות הנה]

אמר ו' שמלאי בכל מקום שאתה מוצא זנות אנדרומסייה באה לעולם והורגת את היפים ואת הרעים, ... ר' יהושע בן לוי (א') בשם בר פדיה כל אותו הלילה היה לוט מבקש רחמים על סדומיים והיי מקבלין ממנו, כיון שאמרו (בר' וירא יח,א) **הוֹצִיָאם אֵלֵינוּ וַנְדַעָה אֹתָם** לתשמיש אמרו (בר' וירא יח,א) **עַד קִי-לֶךְ פָּה** עד כאן היה לך ללמד סניגורייה, מיכן ואילך אין לך רשות. **[שוכר טוב]** אין אתה רשאי לבקש עליהם רחמים כי מעשיהם כמעשה דור המבול שהיו כותבין גמומסיות לזכר ולבהמה.

[תורה שלמה לז] (בר' וירא יח,א) הוֹצִיָאם אֵלֵינוּ וַנְדַעָה אֹתָם גוים שאמרו לנו אחת מכם ונהרגנו (או תנו לנו פלוני ונהרגנו ראה בערה שלשון זה צריך בדיקה כי מותר למסור אחד מסוים) או נהרג את כולכם יהרגו כולם ואל יתנו להם נפש אחת וכך בגלוי עריות **[מדרש אור האפלה]**

[הסבר תורה שלמה לז] (בר' וירא יח,א) במשנה [תרומות פ"ח מ"ב] מבואר (וכן נשים שאמרו להם עובדי כוכבים) כן תנו לנו אחת (כלשהי) מכם ונטמאה (ואם לאו הרי אנו מטמאים את כולם) יטמאו את כולך ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל. ובירושלמי שם ה"י מבואר וכן הדין לשפיכת דמים שאם אמרו תנו לנו אחד מכם ונהרוג אותו ואם לאו הורגין את כולכם אפי' כולך נהרגין לא ימסרו נפש אחת מישראל כו', ואם ייחדו להן אחד כגון שבע בן בכרי ימסרו אותו ואל יהרגו. ומ"מ אינה משנת חסידים, והלשון בהמאמר שלפנינו אינו מחזור מ"ש אחת צ"ל אחד כן מ"ש תנו לנו פלוני כ" צ"ב, דהרי זה הוי בייחדו להן אחד מצד הדין מותר למסור וצ"ל דזה אתיא כהשיטה דס"ל דאפי' ביחדו רק בחייב מיתה כשבע בן בכרי, ע"י ביו"ד קנו. ומה שסיים וכך בגלוי עריות לפי הדין זה רק בתנו לנו אחת (כלשהי) מכם אבל בייחדו להם אחת מוסרין אותה להציל האחרות, ונראה דבעל מדרש אור האפלה למד מכאן דאנשי סדום בקשו לטמאות את האנשים במשכב זכר וייחדו להם את האנשים ואף על פי כן מסר לוט את נפשו עליהם. יש ללמוד מכאן דבעריות הוא כמו בשפיכות דמים דאינה משנת חסידים למסור אפי' בייחדו להם אחת. וזה ד"ח.

[פירוש המשנה לרמב"ם מסכת תרומות פ"ח מ"ב] זה מוסכם לדברי הכל, ואין ר' יהושע חולק בו. וכן כל כיוצא בזה. (בר' וירא יח,א) הוֹצִיָאם אֵלֵינוּ – מונח זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני לימודים (לימוד א) לא ייחדו – לא יוציאו (לימוד ב) ייחדו – יוציאו (בר' וירא יח,א) **וַנְדַעָה אֹתָם, אֹתָם** – סלוק בתפקיד הגבלה, (בר' וירא יח,א) **וַנְדַעָה** – טפחא בתפקיד כפותחת טפח להתאפיין מהכתוב שאחריה וההטעמה שלו שהיא תכונת ההגבלה.

(בר' וירא יח,א) וַנְדַעָה – טפחא בתפקיד שנוי והתפשטות האפיון המגביל שלמדנו לעיל לכתוב לפנינו. וזה שהסביר ב-**[הסבר תורה שלמה לז]** בייחדו להן אחד מצד הדין מותר למסור וצ"ל דזה אתיא כהשיטה דסבירה ליה דאפילו ביחדו (שיוציאו, מדובר) רק ב(אחד שכבר) חייב מיתה כשבע בן בכרי, ע"י ביו"ד קנו.

בראשית וירא יח,ט: וַיֹּאמְרוּ וְשֵׁי-הַלָּאָה וַיֹּאמְרוּ הָאָחֵד בְּאֵלֵינוּ וַיִּשְׁפֹּט שְׁפוֹט עֲתָה נִרְעֶ לָךְ מֵהֵם וַיַּפְצְלוּ בְּאֵישׁ בְּלוֹט מֵאֵד וַיִּנְשְׂוּ לְשִׁבְרֵ הַדָּלָה:

פשט הפסוק מלמד על מקום ארצי עמוק מאד במוסריותו הירודה. אבל מרומז בו חלק מהתהליך שנגלמד בפרשת וישב. נדרש ב-**[בראשית רבה (וילנא) וישב פה]** על (בר וישב לח,א) **וַיְהִי בַעֲתָה הַהוּא וַיִּבְרַד יְהוָה מֵאֵת אֲחִיו, וְהַקְבִּיָה הִיָּה עוֹסַק בּוֹרָא אורו של מלך המשיח, זהו ברור צד האבא של מלך המשיח. מוצע ללמוד כי ברור צד האמא של מלך המשיח מרומז ב-בר' וירא יח,ט: שְׁפוֹט עֲתָה - זקא-קטן זקא-גדול, [אמרי נועם הרבי מאיר בן אליזר הורוויץ מדזיקוב] גי' שמות הטעמים ז"ק ז"ג עולה תת"ע (כעין הגר (בר) עולה תקע"ו. בעז"ה החונן לאדם דעת גילה לי (טט) כי גי' המלים המוטעמות ז"ק ז"ג עולה 395 + 475 = 870 עולה תת"ע (כעין הגר (בר) וירא כא,ד) [תַּמְעַ [רש"י] חזרה לגילולי בית אביה), הפרש מ-תקע"ו 576 - 870 = 294 עולה רצ"ד, עולה עי"ר דו"ד (שמואל ב) [ואוצר הגימטריה של הרב ז"ר פאלוך זצ"ל]. תבנית הטעמים ז"ק ז"ג מרמזת לגאולת הניצוצות הקדושים המפורזים בבריאיה. אברהם אבינו וגואל במסעיו ניצוצות הקדושים כפי שהשם מזמן לו. מפאת דבקותו בה' יש מקומות בארציות שהוא לא יורד לתוכם. כמו שמלמד ב-**[פרי הארץ, רבי מנחם מנדל מויטבסק, ע' כ]** אמר אברהם: (בר' לך טו,ח) **וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי יְהוִה בְּמַה אֲדַע פִּי אֵיךְ שָׁנָה?** שהיה מתמיה על ירושת הארץ, איך אוכל להביא לשם לארציות התגלות אלוקות. ... איך אוכל להעלות ניצוצות (הקדושים) מארציות, כיון שאני עדיין דבוק בכ"ח מ"ה (טט: מ"ה ממילת בְּמַה).**

[באר מים חיים] ד"ה (בר' וירא יח,א), ... ואמנם כיוון אברהם אבינו ע"ה אם ימצא בתוך העיר פירוש מובלע ומשוקע בינם דהיינו אפשר יש איזה נשמות קדושות הנמצא בתוכם שתעדיין לעמוד מהם (מהרשעים צדיקים או צדיק). והנה ממקום ארצי עמוק מאד במוסריותו הירודה מאיר ניצוץ קדוש עוצמתי מאד שלכך עשויה לרמוז תבנית הטעמים של (בר' וירא יח,ט) וְשֵׁי-הַלָּאָה וַיֹּאמְרוּ הָאָחֵד בְּאֵלֵינוּ וַיִּשְׁפֹּט שְׁפוֹט עֲתָה – רביע ... זקא-קטן זקא-גדול בתפקיד ענין עוצמתי מאד.

ניצוץ קדוש שנשבה בידי כנען כפי פ'**[רש"י]** על (בר' לך יב,ו) **וַהֲפַנְעֵנִי אֵץ בְּאָרְצִי:** היה הולך את ארץ ישראל מזרוע של שם וגו'. הניצוץ הקדוש הזה נמצא שם מבראשית כפי שמעידה תבנית הטעמים של הפסוק (בר' נח ט,כח) **וַיֹּאמֶר אָרוּר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֲחִיו: - (סלוק) טפחא מונח אתנה מרכא טפחא סלוק כתבנית הטעמים של (בר' א,א) בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:** עומד ומאיר מסדום ואברהם אינו יורד לגאלו.

לוט בן הרן אחיו של אברהם, דומה לאברהם במראה אבל לא בפנימיות אבל מבחינת אברהם (בר' לך יג,ח) **אֲנָשִׁים אֵתִים אָנְחָנוּ:** לוט יורד מאָחיו ודומה בזה ליהודה הירוד מאָחיו. אבל מה' מצעדי גבר כונונו ונוטה בלוט את התת"ע (תעתיקי תאוות) כדי שירד לסדום, ישא אשה מכנען מארץ ישראל לעתיד לבוא, שהיא תלד ללוט בין היתר שתי בנות זקונים והן מתוך שאיפה להקים את העולם מחדש אחרי מהפכת סדום ועמורה יולדות מאביהן שתי אומות מואב ועמון. ממואב יוצאת רות אם מלכות דוד, מעמון יוצאת נעמה שבנה רחבעם בן שלמה ממשיך את מלכות בית דוד בארץ-ישראל אחרי התפלגות ממלכת ישראל לשניים אחרי מות שלמה.

המקור הבא סיכם את הנושא כך: **[דף על הדף בוא מציעא ב,א]** וביאר בבאר מים חיים (פר' נח) דהנה נאמר ב-**(תה' פט, כא) מְצַאֲתִי דְנָד עֲבָדֵי בְּשִׁמְן קִדְשֵׁי מִשְׁחָתָיו:** ואמרו חז"ל (בראשית רבה מא, ד), 'היכן מְצַאֲתִי אותו, בסדום', ופירושו המפרשים, מחמת שְׂדוּד בָּא מרות המואביה שהיתה מזרוע לוט שהיה בסדום, הנה המציאה הלז אין פירושו מצאתי אותו ממש שאחזתיהו בידו, כי אם לשון ראייה הוא שראה אותו מרחוק שעתיד דוד לעמוד מסדום,

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ג, תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טפחא = סוף משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, ותר לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בר"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מינוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיו נושאים/אחר/בתשובע"פ.

1. בראשית וירא י"ט, טז:

- 1. וַיִּתְמַהֲמְהוּ וַיִּחְזְקוּ הָאֲנָשִׁים בְּיָדוֹ וּבְכִיד-אֲשֶׁתוֹ וּבְיָד שְׁתֵּי בָנָתָיו בְּחֻמַּת דָּ' עָלָיו וַיִּצְאָהוּ וַיִּנְחָהוּ מִחוּץ לְעִיר:
- 2. בראשית חיי שרה כד, יב: וַיֹּאמְרוּ ה' אֱלֹהֵי אֲדָנֵי אַבְרָהָם הֲקָרְהָנָא לְפָנֵי הַיּוֹם וְעַשֶׂה-חֶסֶד עִם אֲדָנֵי אַבְרָהָם:
- 3. בראשית וישב לט, ח: וַיִּמְאָן וַיֹּאמֶר אֶל-אֲשֶׁת אֲדָנָיו הֵן אֲדָנִי לֹא-יָדַע אֶתִּי מִה-בְּבִית וְכָל אֲשֶׁר-יֵשׁ-לּוֹ נָתַן בְּיָדִי:
- 4. ויקרא צו ח, כג: וַיִּשְׁחָטוּ וַיִּקַּח מִשָּׁה מִדָּמָו וַיִּתֵּן עַל-תַּנְדֵּף אֲזָן-אֶהָרִן הַיִּמְנִית וְעַל-בֶּהֱן יָדוֹ הַיִּמְנִית וְעַל-בֶּהֱן רִגְלוֹ הַיִּמְנִית: שלשלת – הרב י"מ כרמל (מכון אבני שוהם) ע"פ קדושת לוי יש לנגנה בשלושה סלסולים, ויש המסלסלים רק שני סלסולים. הרב א"מ פערל הי"ו בשם גדולים ששלוש פעמים שלשלת במשמעות קשור אל המקור. לוט קשור בנאמנותו לאברהם וכאילו מרגיש תחינת אברהם על סדום ועליו, בעבד אברהם קשור אל אברהם, ביוסף קשור ליעקב, הסבר לטעם שלשלת במלת (בר' וירא י"ט, טז) וַיִּתְמַהֲמְהוּ – על בסיס ההסבר ב-[תורה שלמה כח] ע"פ מדרש מאור האפלה ל-(ויקרא צו ח, כג) וַיִּשְׁחָטוּ שרתת מהתרגשות, רתת והתרוצץ בין צערו על כספו, צערו על סדום כולה, על בנותיו הנשואות הנשארות בסדום צערו על חייו בסדום ובין הצורך להציל עצמו ומשפחתו שעמו בביתו. חזר ועשה חשבון נפש בין נאמנותו לאברהם כאשר לא גילה במצרים ששרה היא אשת אברהם (ואחות לוט) ובין על שעקר מאברהם והתישב בסדום. בדרך פנימיות התורה ע"פ הנידון בכגון בבלי יבמות עה – עח, מואבי ועמוני אסורים לבוא בקהל, מואבית ועמונית מותרים לבוא בקהל, השלשלת תרמוז שנאמנות לוט לאברהם כאשר לא גילה במצרים ששרה היא אשת אברהם (ואחות לוט) השתלשלו רות המואבית אם מלכות בית דוד, ונעמה העמונית אשת שלמה אם רחבעם ואילו זכרי אומות אלו אמנם יכולים להתגייר אבל מופסקים (אפשר מרומז בטעם פסק) מלבוא בקהל. [באר הפרשה – וירא (התשע"ו) הרב אברהם אלימלך בירדמן ע' יא] (בר' וירא י"ט, טז) וַיִּתְמַהֲמְהוּ – עוד עצה להתגבר בעת הנסיון ... - (בר' וירא י"ט, טז) וַיִּתְמַהֲמְהוּ שלא ימהר למלא תאוותו, ולא יחשוש שעוכב ואיחור התאוה יזיק לו, ע"פ [טעמא דקרא, הרב שמריהו יוסף חיים קנייבסקי (אוצר החכמה) ע' 15] הארכת זמן הענין, ריחוק זמן שיקרה הענין.

הסבר לטעם פסק במלת (בר' וירא י"ט, טז) וַיִּתְמַהֲמְהוּ –

[יאר הפסיק, הרב י"א שפירא זצ"ל] ... ועוד יש לומר ע"פ רש"ר הירש זצ"ל שהיה (לוט) מופסק מדעתו כדי להכריע בדבר (בגלל בשורת חורבן סדום ואבדן משפחתו הקרב דעתו הייתה משובשת)

[אור החיים] (בר' וירא י"ט, טז) וַיִּחְזְקוּ הָאֲנָשִׁים. הגם שאחד מהם הוא המציל את לוט אבל האחר שבא להפוך אין לו לעשות ב' שליחיות, אפשר לומר כי להיות שהמציל שהוא רפאל הוא המציל וגבריאל אינו אלא מסייע לא מקרי זה עושה ב' שליחיות. וטעם גבריאל שסייע אין זה אלא מכשירי השחתת סדום שלא יתעכב כל עוד שהיה לוט בתוכה והיה רפאל מונעו מעשות דבר עד שיצא לוט:

(בר' וירא י"ט, טז) וַיִּתְמַהֲמְהוּ וַיִּחְזְקוּ הָאֲנָשִׁים – מוצע הסבר לכתוב זה ע"פ הבנה ב-[אור החיים] המבוסס על תפקיד טעם פסק כמופע של מידה י"א מל"ב מידות של ראביה"ג "סדור שנחלק". בקריאה עם פסק החל מסוף הפסוק הקודם (בר' וירא י"ט, טז) וַיִּתְמַהֲמְהוּ וַיִּחְזְקוּ הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁחָטוּ הַעִיר: (בר' וירא י"ט, טז) וַיִּתְמַהֲמְהוּ ההתמהמות היא של לוט כי המלאכים פונים אליו. בקריאה ללא פסק (בר' וירא י"ט, טז) וַיִּתְמַהֲמְהוּ הָאֲנָשִׁים ההתמהמות היא של המלאכים שהיה רפאל מונעו מגבריאל מעשות דבר עד שיצא לוט:

(בר' וירא י"ט, טז) וַיִּתְמַהֲמְהוּ וַיִּחְזְקוּ – פסק בין שתי המלים להפריד בין שתי אותיות מהאותיות אהו"י מפני שהמלה הראשונה מסתיימת באות "הא" והמלה הבאה פותחת באות "ויו". אבל יש להקשות כי גם במלים וַיִּחְזְקוּ הָאֲנָשִׁים הראשונה מסתיימת ב-"ויו" והאחרת פותחת ב-"הא" ואין פסק ביניהם.

בראשית וירא כ"א: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם כִּי אֲמַרְתִּי בָךְ אֵין-יִרְאַת אֱלֹהִים בְּמָקוֹם הַזֶּה וְהִרְגֵנִי עַל-דְּבַר אֲשֶׁר־

מחלוקת גירסאות בטעמי הקרא כִּי אֲמַרְתִּי. כתר, מגנס, מאור כִּי אֲמַרְתִּי - רביע קורן, מקראות גדולות הוצאת ווין התרי"ט, תורה שלמה, מקראות גדולות עם מלבי"ם ועוד כִּי אֲמַרְתִּי – זקף-קטן. לפי הגירסא של קורן ואחרים הקרא וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם כִּי אֲמַרְתִּי בָךְ אֵין-יִרְאַת אֱלֹהִים בְּמָקוֹם הַזֶּה מכיל שלוש פעמים זקף-קטן בין שני קיסרים ומשמעותו חזקת (עוצמת) חוסר יראת א-לקים במקום. אפשר שגם הרביע שבין משמעויותיו "שורבצים עליו הרבה ענינים" מבטא אותו רעיון.

טט - שלוש פעמים זקף-קטן בין שני קיסרים, חוזר וקורה, להדגיש את תוקף בָךְ אֵין-יִרְאַת אֱלֹהִים בְּמָקוֹם הַזֶּה ראה גם י"ז, ראה בראשית ג"א, והנחש היה ערום וגו' שלוש פעמים זקף-קטן בין שני קיסרים, להדגיש את תוקף היצר הרע לבטל יראת א-לקים

בראשית וירא כא, יז: וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת-קוֹל הַנְּעֹרָה וַיִּקְרָא מְלֹאךְ אֱלֹהִים אֶל-הַגֵּר מִן-הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר לָהּ מִה-לָּךְ הַגֵּר אֶל-תִּירְאִי כִּי-שָׁמַע אֱלֹהִים אֶת-קוֹל הַנְּעֹרָה בְּאֶשֶׁר הוּא-שָׁם:

וַיִּשְׁמַע – מונח כרמז לאפשרות של דרשות אחדות על תבנית הטעמים שאהריו.

(א) וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת-קוֹל הַנְּעֹרָה – מונח זקא מונח סגול, מוסף מהנער על הנער וממהר קבלת תפילת החולה כפי' רש"י (יז) אֶת-קוֹל הַנְּעֹרָה - מכאן שיפה תפלת החולה לעצמו מתפלת אחרים עליו (ראה ב"ר נג, יד), והיא קודמת להתקבל.

(ב) וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת-קוֹל הַנְּעֹרָה – מונח זקא מונח סגול, כעין גריעה ממידת הדין והוספה במידת הרחמים, כפי' רש"י בְּאֶשֶׁר הוּא-שָׁם - לפי מעשים שהוא [עושה] עכשיו הוא נדון, ולא לפי מה שעתידי לעשות (ר"ה טז, ב); לפי שהיו מלאכי השרת מקטרגים עליו ואומרים: רבונו של עולם, מי שעתידי להמית את בניך בצמא אתה מעלה לו את הבאר? והוא משיבן: עכשיו מה הוא, צדיק או רשע? אמרו לו: צדיק. אמר להם: לפי מעשיו של עכשיו אני דנו, וזהו בְּאֶשֶׁר הוּא-שָׁם.

בְּאֶשֶׁר – מרכא מרבה בקיטרוג שהיו מלאכי השרת מקטרגים עליו, ועוד מרבה בעבירות שעתידי להמית בני ישראל הוּא-שָׁם – מקף בורר בין מעשי הנידון בעת הדיון ובין מעשיו בעתיד

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק I – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גריש = גרישי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מי"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עקירה. שגגה = שכחה: פזר – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

הוא-שם – סלוק מגביל, כתשובת הקב"ה למלאכים המקטרגים לפי מעשיו של עכשיו אני דנו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור ל) כי מצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"א: תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהעניין על העניין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ש – יוצא מהעניין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט, תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.10 בראשית וירא יח,א (התשפ"א)(בהשתתפות נחלת יעקב)

בראשית וירא יח,א: וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זָקְנִים בְּיָמֵם חֵדְלָהּ לְהַנּוּת לְשָׂרָה אֲרַח כְּנָשִׁים:

בפסוק יש שני נושאים. נושא אחד פשוט עוסק בזקנת הגוף והיוצא מהפשט מלמד על השגות רוחניות של הזקנים אנשי המעלה. נושא שני מלמד על השנוי שחל באשה זקנה.

נעיין בנושא זקנת הגוף שהפסוק, [מדרש אגדה (בובור)] (בר' וירא יח,א) וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זָקְנִים בְּיָמֵם בְּיָמֵם: ד"א בְּיָמֵם בְּיָמֵם באותו הימים של עולם הבא שלא היו חסרים כלום: ועיין [הכתב והקבלה] (בר' וירא יח,א) (שפירש על הזקנים) ... אמנם חיי הרוחני המיועד לנפש בעולם הנשמות הוא מלא על כל גדותיו מכל מיני שלמיות האפשריות, וכל מצפוני הידיעות נגלות ונראות בעליל לעיני הנפש, ואור היום תאיר שם בכתי הנפש (פערקלארונג), כמאמרם עוה"ז דומה לאותו המיעוט וקוטן אור הנפש בעסקים רוחניים דוגמת חיי עוה"ב דומה ליום, לגודל אורו עיני הנפש; והנה אנשי המעלה כל השתדלותם לחיות בעוה"ז חיי הנפש בעסקים רוחניים דוגמת חיי עוה"ב, (כמאמרם עולמך תראה בחיך ואחריתך לעוה"ב), וכל עוד שמזקינים ונחלשים ויפסידו כחות גופם תרבה חכמתם ויתחזק שכלם ויוסיפו שלמות על שלמותם (כמאמר זקני תורה כ"ז שמזקינים דעתם מתיישבת עליהם), אור ההשגה תתגדל ותתרבה תמיד בכתי נפשותיהם, ענני מצפוני החכמות לא יחשיכו מאור עיניהם כי תמיד ילכו ויבואו בהשכלות עיונות וכולן אור; זהו הנכלל לדעתי במליצת בְּיָמֵם בְּיָמֵם ...

(בר' וירא יח,א) וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זָקְנִים – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב. פשוטו של הכתוב מלמד על זקנת הגופים. היוצא מהפשט מלמד על השגות רוחניות של הזקנים אנשי המעלה כל השתדלותם לחיות בעוה"ז חיי הנפש בעסקים רוחניים דוגמת חיי עוה"ב,

נעיין בנושא שני המלמד על השנוי שחל באשה זקנה.

פי' [שפתי כהן] (בר' וירא יח,א) יאמר אף על פי ששניהם זקנים הפרסום הנה הוא כה ולא בו כי האישי אף על פי שהוא זקן ויליד אבל האשה אחר שפסקה דרך נשים שוב לא תלד. ומתמיתה אברהם (בר' וירא יח,א) הַלְבָן מֵאֵה־שָׂנֶה יִנְלַד לא אמר ויליד אלא יִנְלַד (מסיק) כלומר בן זקונים יהיה חלש.

פי' [מלב"ם] (בר' וירא יח,א) וְאַבְרָהָם: ובעת ההיא כבר היו אברהם ושרה זקנים, וסבת הזקנה הי' ע"י הַיָּמִים ולא כמי שזקן קודם זמנו. (בר' וירא יח,א) בְּיָמֵם – טפחא בתפקיד שנוי או הבדל בין זקנת אברהם – האישי, שיש זקנים שיולידו והגולדים עשויים להיות חלשים. ובין זקנת שרה – האשה שאין זקנות שילדו.

(בר' וירא יח,א) בְּיָמֵם – אתנח כמגביל את סבת הזקנה לאורך חייהם ולא לאורח חיים שמתיש ומזקין את הגוף קודם זמנו.

[שכל טוב (בובור)] (בר' וירא יח,א) וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זָקְנִים: א"ר יוחנן הלא כבר כתיב (בר' וירא יח,א) הַלְבָן מֵאֵה־שָׂנֶה יִנְלַד וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זָקְנִים: ומה ת"ל (בר' וירא יח,א) וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זָקְנִים, אלא לפי שצריך לדרוש ששבו לנערותן, לפיכך חזר והפריש דבריו שבעת הבשורה היו זקנים, וחזרו לנערותן, שנאמר (בר' תול' כד,א) וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בְּיָמָיו, א"ר אסא כאן (בר' וירא יח,א) זקנה שיש בה לחלוחית, ולהלן (בר' תול' כד,א) זקנה שאין בה לחלוחית: חֵדְלָהּ. כלומר פסק, ודומה לו (דב' תצא כג,ב) וְכִי תִהְיֶה לְנָרָה, (במ' בהע' ט,יג) וְחֵדְלָהּ לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח. (שופטים ה,ז) חֵדְלִי פְרָזוֹן בְּיִשְׂרָאֵל שכבר פסק לְהַנּוּת לְשָׂרָה אֲרַח כְּנָשִׁים: דרכן של נשים לראות דם נדה, ודם זיבה, וכשהן מזקינות הדם נצטר, והבשר נקלש, והעור נקלט, והמקור יבש, והמעייין נסתם: (בר' וירא יח,א) חֵדְלָהּ לְהַנּוּת לְשָׂרָה – פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, פשטא מרמז לשני הלימודים הם בפשט, כפי' [שכל טוב] דרכן של נשים לראות (לימוד א) דם נדה, (לימוד ב) ודם זיבה,

(בר' וירא יח,א) אֲרַח – טפחא כשנוי ורבוי, השנויים שחלים באשה זקנה לעומת זמן צעירותה כנמנה ב-[שכל טוב] וכשהן מזקינות הדם נצטר, והבשר נקלש, והעור נקלט, והמקור יבש, והמעייין נסתם:

(בר' וירא יח,א) אֲרַח – טפחא כשנוי ועיין ב-[דעת זקנים מעלי התוספות] (בר' וירא יח,א) חֵדְלָהּ לְהַנּוּת לְשָׂרָה אֲרַח כְּנָשִׁים: פי' שראתה דם בזקנותה (היינו בשונה) מה שאין כן בשאר הנשים אבל אין לפרש שאינה רואה שהרי למעלה פירש"י שפירסה נדה: [מלב"ם] (בר' וירא יח,א) ... ושרה כבר חדל להיות לה אֲרַח כְּנָשִׁים, ויש הבדל בין דרך ובין אורח, שדרך הוא הדרך הגדול הקבוע לרבים, ואורח הוא האורח הקטן שיתפרד מן הדרך הגדול אל הצד ואינו קבוע כל כך, וע"כ רחל אמרה כי דרך נשים לה כי היתה ילדה והיה לה הוסת הקבוע לכל הנשים, ובשרה אמר שלא לבד שלא היה לה דרך נשים שהוא הוסת הקבוע בנערותה, כי חדל גם האורח שהוא הוסת הבלתי קבוע שיבא גם בנשים זקנות, כי פסקו הדמים בכלל מרוב ימים, וע"כ מה שעשתה חזר הוסת ופרסה נדה היה סמן בדוק שחזרה לנערותה ונעשה שנוי בטבעה:

(בר' וירא יח,א) אֲרַח – טפחא כשנוי בטבע של שרה הזקנה לטבע של אשה צעירה וההסבר הזה מתואם עם הסבר [שפתי"ח] הבא. (בר' וירא יח,א) אֲרַח – טפחא כרבו שחזרת הארח התמידה כפירש שפתי"ח על [רש"י] אֲרַח כְּנָשִׁים – אורח נדות. [שפתי חכמים] (בר' וירא יח,א) פ ואם תאמר והלא פירש"י לעיל (פ' ח') שאותו יום פירסה נדה ונטמאת העיסה, שמע מינה דהיה לה אורח כנשים, ונ"ל שהיתה סבורה שמקרה הוא ולא חזרת וסת, וזהו שאמרה היתה לי עדנה אמרה כן כמסופקת, כלומר הדם שראיתי כבר, מסופקת אני בזה אם הוא וסת שלי, או לא כי אם מקרה בעלמא מכת מהירת הלישה שאמר אברהם (לעיל פ' ו') מהרי שלש סאים קמח וכו', ודלא כפירש הרא"ם שפירש גבי שינה הכתוב מפני השלום אמרה שרה אני (בר' וירא יח,א) אַחֲרַי בְּלִיתִי הִתְהַלְלִי עֲרִנָה וְאֲדַנִּי זָקֵן: כתב מהרש"ל ומשום הכי נתן לה הקדוש ברוך הוא שנה ללידה כדי שיהיה לה ג' חדשים שתקבע לה וסת, כיון שפסקה מלראות ועכשיו חזרה לנערותה ותשעה חדשים ללידה, אבל לפי מה שאמרו [בבלי ר"ה י' ב] בראש השנה נפקדה שרה, משמע דלא ילדה אלא לז' חדשים וצריך עיון וק"ל:

(בר' וירא יח,א) כְּנָשִׁים – סלוק כמגביל, כפי' [תורה שלמה קנ] שאין הנשים מתעברות אלא סמוך לוסתן (יש מחלוקת בהבנת סמוך לוסתן האם אחרי או לפני). עיין [בבלי נדה סד,ב] ובמדרש [אור האפלה] נפסקה ממנה וסת נדה. אמנם רבותינו בעלי התוספות פי' שראתה דם בזקנותה מה שאין כן בשאר הנשים.

(בר' וירא יח,א) כְּנָשִׁים – סלוק כמגביל את האפשרות לעיבור כפי' [רד"ק] ובימי הזקנה מפני היובש יפסוק הדם ואי אפשר שתתעבר

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מרדף; רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישי: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא אולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחקה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

כי העובר נהיה מדם (שבהעדר עיבור יוצא) הווסת ואם אין דם אין וולד,

בראשית וירא יח,יב: ותצחק שרה בקרבה לאמר אחרי בלתי היתה לי עדנה ואדני זקן:

[בראשית רבה (וילנא) פרשת וירא פרשה מח סימן יז]

[יח, יב - יג] **ותצחק שרה בקרבה לאמר** זה אחד מן הדברים ששינוי לתלמי המלך **ותצחק שרה בקרוביה לאמר ואדני זקן**, אמרה האשה הזו כל זמן שהיא ילדה יש לה תכשיטים נאים, ואני **אחרי בלתי היתה לי עדנה**, תכשיטים, היך מה דאת אמר **(יחזקאל טז, יא) ואענה עדי ואמנה צמידים על-תניך ורביד על-גרוךך**: האשה הזו כל זמן שהיא ילדה יש לה וסתות ואני **אחרי בלתי היתה לי עדנה** עידונים, האשה הזו כל זמן שהיא ילדה יש לה עידויין ואני **אחרי בלתי היתה לי עדנה**, זמני, אלא **ואדני זקן** רב יהודה אמר טוחן ולא פולט, אמר רבי יהודה בר' סימון אמר הקדוש ברוך הוא אתם מילדים עצמכם (כעין מצעירים עצמכם) ומזקינים (בלשונכם) את חבריכם ואני זקנתי (קדמון) מלעשות נסים (לברוא ולהשגיח בהשגחה פרטית).

[שכל טוב (בבב) (בר' וירא יח,יב) ותצחק שרה בקרבה. בינה לבין עצמה: **לאמר**. ברוח הקודש נתפרסם שכך צחקה כמתמהת: **אחרי בלתי**. אחר שבלה הבשר, ונצרר הדם, יהא דבר זה, ואעפ"כ אם **היתה לי עדנה**, כלומר עידן ווסת של נשים, הייתי יכולה להוליד אלא **ואדני זקן**, טוחן ואינו פולט, ולפיכך אי אפשר:

[תורה שלמה קנב] ע"פ [מדרש הגדול] ... מאי בקרבה בלבה צחקה ולא הוציאה בפי

(בר' וירא יח,יב) ותצחק שרה – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, אפשר שכאן רבוי סיבות ל"ותצחק שרה" משמחה, מתמיהה, מזכיה בתכשיטים או העדנה נמשלת לתכשיטים, עידונים כמשל לוסתות, עידויין כמשל לזמן להרות.

[שם משמואל בראשית פרשת וירא שנה תרעא] ... ונראה דכשנסתכל בכתובים נראה שיש שינוי בין ההבטחה שבסוף פרשת לך לך לבשורת המלאך, דשם נאמר **(בר' לך יז,טז) וגם נתתי ממנה לך בן**, מיוחס לאברהם, עוד שם **(בר' לך יז,יט) שרה אשתך ילדת לך בן**, עוד שם **(בר' לך יז, כא) אשר תלד לך שרה**, ובבשורת המלאך נאמר **(בר' וירא יח,י) והנה בן לשרה אשתך** מיוחס אחריה. והענין מבואר בזוה"ק שכל שהוא מצד הנוקבא אינו מוליד, ובאמת יצחק אבינו היה מצד הנוקבא ולא היה ראוי להוליד, אך ע"י העקידה שפרחה נשמתו חזרה אליו נשמה מצד הדכורא, כ"ז מבואר בזוה"ק. והנה ענין העקידה לא הי' נודע אז, ובכך שפטה שרה (מעצמה) שמחתם שהבן יהיה מצדה לא יוליד אם כן אינה מקוימת הנבואה ששמעה מאברהם שאמר הקדוש ברוך הוא **(בר' לך יז,טז) וברכתיה והיתה לגוים מלכי עמים ממנה יהיו**: ע"כ צחקה על הבטחת המלאך ולא היתה בעיניה כלום. ובה יובן לשון הפסוק שאמרה **(בר' וירא יח,יב) אחרי בלתי היתה לי עדנה**, שהיל"ל (שהיה לה לומר) תהיה לי עדנה. ולהנ"ל יובן שפיר דאמת הדבר שכבר ראתה שחזרה לנערותה, אך כוונתה היתה אחר שהיא בלבד חזרה לנערותה ולא הוא א"כ יהיה הבן מסטרא דנוקבא ולא יוליד, וז"ש **(בר' וירא יח,יב) ואדני זקן**, וא"כ לא תצא מחשבתם הרצויה לפועל, כי כל כוונתם היתה שילידו בן שתצא ממנו האומה הישראלית, והבן שילידו מבשורה זו הלא לא יוליד. והגם שהיתה מצפה ובוטחת שיקום מאמר השי"ת ותלד בן שיצא ממנו האומה הישראלית אבל הבן שיצא מבשורה זו הלא לא יוליד, א"כ היתה ההבטחה לצחוק בעיניה ולא נחשבה לכולם אצלה.

(בר' וירא יח,י) לשרה אשתך – מונח מרבה אתנה מגביל. בסה"כ רבוי הגבלות הבאות משרה. ע"פ **[שם משמואל וירא תרעא]** (הגבלה א) בבשורת המלאך הבן מיוחס אחריה (אחרי שרה אמו). והענין מבואר בזוה"ק שכל שהוא מצד הנוקבא אינו מוליד, ובאמת יצחק אבינו היה מצד הנוקבא ולא היה ראוי להוליד, (הגבלה ב) שפטה שרה (מעצמה) שמחתם שהבן יהיה מצדה לא יוליד אם כן אינה מקוימת הנבואה ששמעה מאברהם שאמר הקדוש ברוך הוא **(בר' לך יז,טז) וברכתיה והיתה לגוים מלכי עמים ממנה יהיו**: (הגבלה ג) ע"כ צחקה על הבטחת המלאך ולא היתה בעיניה כלום.

(בר' וירא יח,י) והנה בן – טפחא בתפקיד כפותה טפח להתאפיין מהגלמד מהכתוב אחריו **(בר' וירא יח,י) לשרה אשתך** מה יכריע בעתיד הבן. ההגבלות שמנינו או הבטחת ה' לאברהם אבינו אבי הבן הקודמת להגבלות. טעם מקף בכתוב **(בר' וירא יח,י) והנה בן** – בתפקיד בורר בין (א) אינו מוליד (ב) מוליד טעם טפחא בכתוב **(בר' וירא יח,י) והנה בן** – בתפקיד שנוי ע"פ **[שם משמואל וירא תרעא]** בעקידה יחול שנוי, פורחת מהבן נשמת הנוקבא שבאה מצד אמו שאינו מוליד, חוזרת אליו נשמה מצד הדוכרא המיוחסת אחרי אברהם ואז מוכשר להוליד כהבטחת ה' אל אברהם אבינו.

(בר' וירא יח,יב) אחרי בלתי היתה לי עדנה – מהפך פשטא מונח זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב, לפי **[שם משמואל וירא תרעא]** הפשט ששרה חזרה לנערותה והיא תלד, והיוצא מהפשט היא מחשבת שרה ששפטה מעצמה שהיות והוא נמשך מצד נוקבא הבן לא יוליד ולכן לא תצא ממנו האומה הישראלית. **(בר' וירא יח,יב) ואדני זקן** – טפחא סלוק. סלוק כמגביל, לפי **[שם משמואל וירא תרעא]** סברה שרה שהבן שילידו אברהם ושרה מבשורת המלאך לא יוליד.

אבל יש לי להביא הבנה אחרת ע"פ טעם טפחא במלת **(בר' וירא יח,יב) ואדני זקן** [תורה שלמה קנב] **(בר' וירא יח,יב) ואדני זקן** שכן מצייני בנשים קדמוניות שקוראות לבעלי רבי ... ומתרגמים ורבוני סיב. ע"פ ההערה **[כת"י בהוספה א' באדר"ג בהוצאת שכתר קלו, ובתנחומא חיי שרה]** אבל אברהם אשתו מכבדתו וקוראתו אדני.

ואפשר כי זה אחד המקורות ל-**[רמב"ם אישות פט"ו,ה"ט]** וכן צו חכמים על האשה שתהיה מכבדת את בעלה ביותר מדאי ויהיה לו עליה מורא ותעשה כל מעשיה ס' על פיו ויהיה בעיניה כמו שר או מלך מהלכת בתאות לבו ומרחקת כל שישנא, וזה הוא דרך בנות ישראל ובני ישראל הקדושים הטהורים בזיווגן, ובדרכים אלו יהיה ישובן נאה ומשובח.

(בר' וירא יח,יב) ואדני – טפחא בתפקיד רבוי כבוד הבעל. שרה כבדה את אברהם כרב שלה. טפחא בתפקיד שנוי. הפשט מלמד על תגובה ספקנית לבשורה ולשנויים בפועל בשרה, טעם טפחא **ואדני** – מלמד, ששרה בקשה מיד שיחול שנוי באברהם רבה, שטעם מלת **זקן** – סלוק מרמז למוגבלות בהולדה כנדרש ב-**[בראשית רבה (וילנא) פרשת וירא פרשה מח סימן יז]** וישוב להוליד.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוות האמנותי – ההללים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג, תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מוציא; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא טגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.11 בראשית וירא יח,א (התשפ"ב)

בראשית וירא יח,א: הַיִּפְלֵא מִה' דְּבַר לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלָיְךָ קֶעֶת חַיָּה וְלִשְׁרָה בֵּן: ראה הסבר חלקי משולב בהסבר ל-(כא,ב) [בבלי יבמות סד,א] אמר רבי אמי: אברהם ושרה טומטמין היו, שנאמר: (ישעיה נא,א) הֲבִיטוּ אֶל-צִוּר הַצְּבָאָה וְאֶל-מַקְבָּת בֹּרַי וְנִקְרְתָם: [בבלי יבמות סד,ב] (ישעיה נא,ב) הֲבִיטוּ אֶל-אֲבָרְתָהּ אֲבִיכֶם וְאֶל-יִשְׂרָהּ הַחֹלְלָה. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא: שרה אמנו אילונית היתה, שנאמר: (בר' נח יא,ל) וַתְּהִי שְׂרָי עֲקָרָה אֵין לָהּ נֶגֶד: אפי' בית ולד אין לה. [מדרש אגדה (בובר)] (בר' וירא יח,ב) נאמר בקרפיה על רחם שלה, אמרה מאין יכול לבראות לי רחם, ומנין שלא היה לה רחם, שנאמר (בר' נח יא,ל) וַתְּהִי שְׂרָי עֲקָרָה אֵין לָהּ נֶגֶד, אין לה בית ולד: [בבלי ראש השנה יא,א] [מדרש אגדה (בובר)] (בר' וירא יח,ד) לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלָיְךָ. בפסח נולד יצחק ובראש השנה נפקדה שרה, ואותה שנה מעוברת היתה ונולד יצחק לשבעה חדשים:

[אור החיים] (בר' וירא יח,ה) ... ודייק לומר טעם שהקפיד (ה') עליה שלא האמינה קודם שנתעדנה, והגם ששרה הוסיפה עוד לומר ואדוני זקן זה היה אחר שהצדיקה בהבטחה כי היתה לה עדנה צחקה (ט: [ית,ב]) פ'י שמחה ואמרה שיר ושכח לאל עליון שאחר בלוח היתה לה עדנה שזה יגיד כי שבה לימי עלומה ללדת, והוסיפה להגדיל חסד אל באומרה ואדוני זקן ואף על פי כן ניסי אל נוססו עליה, כי פשטא שאחר שראתה עדנה לא תפקק בדבר ולא אמרה ואדוני זקן אלא להודות על נפלאותיו: (בר' וירא יח,ה) הַיִּפְלֵא מִה' – מרכא טפחא, בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן ע"פ [בבלי יבמות סד,א,ב] בריאת יכולת לשרה להפקד ביצחק. שלא היה לה קודם יכולת זאת. (בר' וירא יח,ה) הַיִּפְלֵא מִה' דְּבַר עד כאן הבשורה לשרה ולא האמינה עד שראתה עדנה וחזרה לנערותה [מהרש"א בבלי ר"ה יא,א]. [תורה תמימה] (בר' וירא יח,ב) אַחֲרֵי בְלַתִּי הִימָתְהִילִי עֲדָנָה וגו' – אמר רב חסדא, אַחֲרֵי בְלַתִּי הִימָתְהִילִי עֲדָנָה, אחר שנתבלה הבשר ורבו הקמטין, נתעדן הבשר ונתפשטו הקמטין וחזר יופי למקומו^(א) (ע"פ [תורת לוג] בעת הבשורה ממש) [ב"מ פ"ז א']:

ה' ידע ששרה תאמין רק אחרי שיחול בה שנוי בדרך הטבע ושנוי זה כתוב ב-(יח,ב), ועל זה ה' עשה בה שנוי בדרך הטבע שאותו ה' מגלה לאברהם ב-(בר' וירא יח,ד) הַיִּפְלֵא מִה' – מרכא טפחא, בתפקיד מידה כ"ג מל"ב מידות מדבר שהוא מוכיח על חבירו, אלו כאן הכתובים לפניו ולפני לפניו ב-(יח,ב,ג).

הכתוב (בר' וירא יח,ד) לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלָיְךָ מפסיק מענין ההבטחה לשרה וחוזר להבטחה לאברהם. (בר' וירא יח,ד) לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלָיְךָ קֶעֶת חַיָּה – גרשיים ... תביר כעין מידה י' מ"ג מידות כל דבר שהיה בכלל, ויצא לטעון טוען אחר שלא כענינו, יצא להקל ולהחמיר. הכתוב עסק בתגובת שרה על בשורת (בר' וירא יח,ה) הַנְּהַיְתֶהּ לְשִׂרָה אֲשֶׁתְךָ, ע"פ [שפת"ח צ] תגובת שרה הייתה שהבשורה היא דבר נמנע שתלד ע"פ טבע, וה' אמר שלא כטענתה, הַיִּפְלֵא מִה' דְּבַר – כפ' [רש"י] הַיִּפְלֵא כתרגומו היתכסי, וכי שום דבר מופלא ומופרך ומכוסה ממני² מלעשות כרצוני. ט: ויצא לטעון הַיִּפְלֵא מִה' דְּבַר בהנהגת הבריא ע"י הבורא. יצא להקל ה' יברא לשרה יכולת להפקד ביצחק. יצא להחמיר שלידת יצחק עלולה היתה להיות בזמן שבעבר, בד"כ, ילוד לא נשאר חי. כהסבר הבא. בזמן אברהם ושרה ועד לפני הרפואה הנוכחית, היה נדיר שילד הנולד בפחות מששה חדשים שלמים להורתו יחיה, וגם הנולד בחודש השמיני להורתו בעבר היה עלול למות.

הסבר ע"פ תבניות הטעמים של בראשית וירא כא,ב: סיכום השוואתי בין שתי השיטות: (א) [בראשית רבה (וילנא) פרשת וירא פרשה נגו, (ב) [בבלי ראש השנה יא,א] (א) הבשורה הייתה בפסח, (יח,ד) קֶעֶת חַיָּה שאמר המלאך היה לפסח הבא. שרה אמנו חזרה לנערות מיד, בחדשים שאחרי כן קבעה קביעות, בראש השנה (א' תשרי) נפקדה – עלה זכרונה לפני ה' ובית דינו זכתה בזכות מצוותיה ומעשיה הטובים להוושע בהריון. ע"פ [בבלי ראש השנה יא,א] אותה שנה מעוברת הייתה, אם התעברה לפני ט"ו תשרי ועברו תשרי, מרחשון, כסלו, טבת, שבט, אדר א, אדר ב', עד יד-טו ניסן יום לידת יצחק זה שבעה חצאי חדשים היינו לידה בחודש שמיני שנחשבה מסוכנת והנולד לא יחיה. אבל אם נאמר שהפקידה, היינו הזכרון היה בראש השנה, ההריון היה בערך י"ג תשרי, והלידה הייתה בט"ו ניסן, והייתה שנה מעוברת, אז יהיה יום אחד לפני שבעה חדשים שלמים ויום אחד אחרי שבעה חדשים שלמים, וזה יהיה שבעה חדשים למקוטעין. (ב) הפקידה הייתה בראש השנה לפני הבשורה שהייתה בט"ו תשרי – חג סוכות, שרה נטמאה ואחרי שבעה ימים נטהרה והרתה בסמוך לכך היינו בערך כ"ב תשרי. בזמן הריונה היה חודש עיבור, לכן הריונה נמשך בין בערך כ"ב תשרי ובין ט"ו ניסן עת נולד יצחק בשעה ו' ביום, וארך ששה חדשים וכשלושה שבועות. גם זה נקרא שבעה חדשים למקוטעין. (בר' וירא יח,ד) אֲשׁוּב אֵלָיְךָ קֶעֶת חַיָּה – מרכא תביר מרכא טפחא, תבנית טעמים המכילה שתי תבניות ושני ענינים, (למוד א) מרכא תביר מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים השונים ביניהם ביחס ל-(ענין א), כאן רוב הנולדים בשבעה חדשים למקוטעין להורתם או בחודש התשיעי להורתם חיים ומיעוט קטן מת. (למוד ב) אֵלָיְךָ קֶעֶת חַיָּה – תביר מרכא טפחא, תבנית טעמים בתפקיד כעין קבוצת פרטים שעל חלקם לא חל (ענין ב) רוב הנולדים בפחות משבעה חדשים למקוטעין להורתם או בחודש השמיני להורתם מת ומיעוט חי.

הסבר אחר ל-יצא להחמיר כי מצחוקה של שרה נולד עשו שהא רצועת מרדות לישראל [חכמת התורה הרב שלמה קלוגר, וירא ע' רכז (אוצה"ח)] ולכן זהו שאמר הקב"ה (בר' וירא יח,ג) לָמָּה זֶה צָחַקְתָּ שְׂרָה לֵאמֹר הֲאֵפֶן אֲמַנֶּם אֵלֶּךָ וְאֵינִי רְאוּיָה לְהוֹלִיד בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע וְאֵין לֹמַר שִׁיחִיהָ דֶרֶךְ נֶס דָּאם הֵייתָ רְאוּיָה לִנְס לֹא הֵייתָ פּוֹרֶסֶת נְדָה וּבְעַל כּוֹחַךְ דִּיש בִּידֵי חֲטָאִים אֵין אִזְכָּה לִנְס מַה דְּאֵינִי רְאוּיָה בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע לִכְן אָמַר (בר' וירא יח,ד) הַיִּפְלֵא מִה' דְּבַר כי אני ידעתי זה מתחלה שלא תאמין בזה ולכן בכוונה פרסה נדה ולכן ע"י כן (בר' וירא יח,ד) לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלָיְךָ למועד הבא ראשון וכבר יהיה ולשרה בן אף שלא תלד עדיין מ"מ תדע שהיא מעוברת ממה שפסק דם נדתה ואתי שפיר בעזה"י ועיין מה שכתבתי בזה ביאור יותר נכון בעזה"י לקמן פרשת ויצא יע"ש.

ולפ"ז אם לא היתה צוחקת שרה כיון דאין הקב"ה דן את האדם אלא באשר הוא שם לא היתה נענשת להיות עשו מתייחס אחר שרה רק בזמן שאמרה גרש את האמה ולא קודם אבל כיון שצחקה שרה וכבר ידוע דלכך בבן סורר ומורה נדון על שם סופו מכח שכבר התחיל בחטא קצת וא"כ ה"נ בשרה כיון שצחקה וחטאה בזה נדונה ע"ש סופה שתאמר אח"כ גרש את האמה ונתבשרה תכף שיהיה עשו מתייחס אחריה והנה ידוע דבני חיים הם כבנים וא"כ מה שזכה יצחק להוליד הוי בשורה טובה לאברהם וכאילו נפקד הוא ט"ז-מר-חשוון-התשפ"ד 31-Oct-23 27/34 ©ZZFisher/00טודל-04-בראשית-

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורול) כ"י במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א: תמצית ההשערות; תנ"ך, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גריש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלסא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושאים/אחרים בתרשובע"פ.

גם כן ולכך אמר הקב"ה (בר' וירא יח,ג) למה זה צחקך שרה (בר' וירא יח,ד) הן פלא מה דבר ולכך הפסקה היא כך ש(בר' וירא יח,ד) למה צחקך אלהיך כלומר יהיה זמן מיוחד לשוב אליך מחדש לפקדך בבנים כמו שאתה נפקד עתה כן יהיה מועד וזמן ש(בר' וירא יח,ד) אשוב אליך לפקדך שנית (בר' וירא יח,ד) ולשרה בן: לשרה יהיה נוסף עוד בן יותר מלך דלך יחשב הבן רק יעקב ולשרה יהיה נחשב לבן גם עשו.

דהנה ידוע שיצחק לא היה ראוי להוליד רק ע"י מעשה העקידה זכה להוליד כמ"ש המפרשים בשם המקובלים (וזה בזכות אברהם שהביאו לעקידה ולא בזכות שרה שלא הסכימה על העקידה, וזה התחיל מזה שצחקת) יצחק נחשב לבנה וגם עשו נחשב בנה, אבל בבני יעקב אין לה חלק.

יצא להחמיר הסבר אפשרי בדרך פנימיות התורה, הרן אבי שרה הסס להכריז מלכתחילה שהוא משל אברהם בדרך האמונה בה'. אפשר שמשוהו מההיסוס עבר לשרה וכאן פקפקה בבשורת הלידה כי סברה שבטבע נמנע שתלד. אפשר שזאת אחת מהסיבות לכך שיצחק נולד עם נשמה נקבית שלא מולידה ואחת מהסיבות לנסיון העקידה שבו יצאה ממנו הנשמה הנקבית ונכנסה בו נשמה זכרית שמולידה.

אפשר שזאת גם אחת מהסיבות לעקרות רבקה ועקרות רחל, שתיהן צאצאות הרן דרך מלכה אחות שרה. אבל מצד אחר אפשר שזאת גם אחת מהסיבות שיצחק נשאר דבוק בקו גבורה להגן בתוקף על בני ישראל בשעת התגברות הדינים. וזה יהיה הסבר נוסף ל- [זוהר מהדורת הסולם - ויקרא פרשת אמור מאמר תקיעת שופר אות קפט] (יהושע כד,ג) מעולם, מאי קא בעי הקא. אלא לאתזאזא חקמתא. מעבר הנהר מעולם, אלא ההוא נהר עולם אקרי. ועל דא, (יהושע כד,ג) כה-אמר ה' אלהי ישראל בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם, לאתזאזא טיבו וקשוט דעבד קודשא ב"ה לישראל. (יהושע כד,ג) ואקח את אבותיכם את אברהם מעבר הנהר מאי קא מירי. אלא אברהם לא אתדבק ביה בהוא נהר, כמו יצחק דאתדבק ביה בסטריה לאתפקא.

(בר' וירא יח,ד) ולשרה בן – מרכא סלוק, מרכא מרבה סלוק מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות, כאן רבוי גבורה להגבלת דינים על בני ישראל השלכה הלכתית מ- (בר' וירא יח,ג) למה זה צחקך שרה להחמיר – נדר מזרע אברהם אסור בישראל <זה> ובגרים (חכמת התורה הרב שלמה קלוגר, וירא ע' רכז (אוצה"ח)) ... זה עונש וקנס לשרה על שצחקה, ויש לומר בזה שני אופנים, אחד במה שאני מסופק במה דקיי"ל ב"ש"ס ופוסקים [ו"ד סי' ריז סעיף מ] דהנודר מזרע אברהם (ט: להקל) דמותר בעשו, מה הדין בנודר מזרע שרה אם מותר בעשו או לא. אם גם לשרה לא נקרא עשו זרע או לה נקרא הוא זרע, ואפשר לומר דדוקא לאברהם לא נקרא עשו זרע אבל לשרה נקרא זרע. ולהלכה עשו נמצא עם אומות העולם.

(בר' וירא יח,ד) למה צחקך אלהיך פעת חנה – גרשים ... תביר כעין מידה י' מ"ג מידות כל דבר שהיה בכלל, ויצא לטעון טוען אחר שלא כענינו, יצא להקל ולהחמיר. ותלוי איך מסתכלים על הלהקל ולהחמיר. ושולחן ערוך יורה דעה הלכות נדרים סימן ריז סק"מ] נדר מבני נח, (ט: להחמיר) אסור באומות העולם (ט: להקל) ומותר בישראל. <א> נדר מזרע אברהם, אסור בישראל <זה> [מג"א] נדר מזרע אברהם וכו'. מותר בישראל, כתב הבית יוסף [עמוד שעה ד"ה ומ"ש נדר] [פרי חדש יורה דעה סימן ריז ס"ק א] [א] נדר מזרע אברהם וכו'. מותר בישראל, כתב הבית יוסף [עמוד שעה ד"ה ומ"ש נדר] דהרמב"ם בפרק ט' מנדרים הלכה כא' כתב דישמעאל נתמעט מדאמר יצחק ליעקב [בראשית כה, ד] ויתן לך את ברכת אברהם, וליתא, דלא קאי אישמעאל אלא אעשו ע"ש. ובפרק עשירי מהלכות מלכים דין ד' יע"ש [ליקוטים]: [ט"ז יורה דעה סימן ריז ס"ק לו] (לו) אפילו בבני ישראל יעשו עשו. דכתיב כי ביצחק יקרא לך זרע ולא כל יצחק דהיינו למעוטי עשו וכ"ש ישמעאל:

בראשית וירא יח,טז: ויקמו משם האנשים וישקפו על פני סדם ואברהם הלך עמם לשלחם: [מדרש אגדה (בבור)] (בר' וירא יח,טז) ויקמו משם האנשים. לפי שחיה אברהם צדיק לא נקראו מלאכים, וכל זמן שהיו אצלו לא היה אברהם סבור שהם מלאכים, ולפיכך ואברהם הלך עמם לשלחם:

(יח,טז) וישקפו על פני סדם. כל מקום שנאמר השקפה לרעה, חוץ (דב' תבוא כו,טז) השקיפה ממעון קדשך, שבשביל שהם נותנים תרומות ומעשרות לבעליהם חוזרת מדת הפורעניות לברכה: [תו"ש קעה] (דב' תבוא כו,טז) השקיפה ממעון קדשך מרהשמים וברך את עמך את-ישראל בא וראה כשישראל זכין אפי' דברים שהן של קללה נהפכין להם לברכה שנאמר (כו,טז) השקיפה וגו' וברך את עמך

[פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (בר' וירא יח,טז) ויקמו משם האנשים. האחד עשה שליחותו ונפטר לו, ושנים הלכו לסדום, אחד להציל את לוט, ואחד לשחת את הערים: (יח,טז) ואברהם הלך עמם לשלחם. אכילה שתיה ולויה:

שכל טוב (בבור) (בר' וירא יח,טז) ויקמו משם האנשים. ממקום הזימון: (יח,טז) וישקפו על פני סדם. כל מקום שנאמר השקפה אינו אלא ממקום גבוה למקום נמוך, וכה"א (דב' תבוא כו,טז) השקיפה ממעון קדשך מרהשמים, (בר' וירא יח,טז) וישקף אבילקך, (שופטים הכח, ב) בעד הסלון וישקפה, ולפי שהיו בחברון שהוא מקום גבוה והיו פונים לסדום שהיא ארץ שפלה ומישור, לכך כתיב (יח,טז) וישקפו: (יח,טז) ואברהם הלך עמם לשלחם. שכן דרך גומלי חסדים להאכיל ולהשקות לעוברי דרכים, וללוחם ממקום למקום, וזהו שדרשו (בר' וירא כא א) ויטע אשך, אכילה שתי' לויה:

(בר' וירא יח,טז) ויקמו משם האנשים – מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן רומז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלמודים יוצא מפשט הכתוב. (למוד א) כ- [מדרש אגדה (בבור)] עוברי דרכים (האורחים) אלו היו מלאכים אבל ליד אברהם הצדיק הם לא היו כפשוטם אלא נדמו לאנשים. ואברהם לא סבר שהם מלאכים.

(למוד ב) תבנית הטעמים מהפך פשטא זקא-קטן מלמד על משמעות מלת וישקפו ש-כל מקום שנאמר השקפה לרעה, אבל כאשר בני ישראל נוהגים כאברהם אביהם (ואברהם) – קדמא זקא-קטן במלה אחת כעין מידה ל"א מל"ב מידות מוקדם והוא מאוחר בענין, כאן המוקדם הוא גמילות חסדים של אברהם אבינו והמאוחר הוא בני ישראל שכאשר נוהגים כמוהו) גומלי חסדים להאכיל ולהשקות לעוברי דרכים, וללוחם, ו/או נותנים תרומות ומעשרות לבעליהם, כפי שנצטוו בתורה, מתהפכת מדת הפורעניות לברכה ו/או דברים שהן של קללה נהפכין להם לברכה שנאמר (כו,טז) השקיפה וגו' וברך את עמך

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק I – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אולא = גריש = גריש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מי"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שזור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שזור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה: פזר – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים אחרים בתושבע"פ.

כנאמר ב- [משנה מעשר שני פ"ה, מ"ג] (דב' תבוא כו,טו) הַשְּׂקִיפָה מִמַּעַן קִדְשָׁךְ מִן-הַשָּׁמַיִם עֲשִׂינוּ מִה שֶׁגִזַּרְתָּ עֲלֵינוּ אֵף אַתָּה עֲשֵׂה מִה שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ ...

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שבחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, בצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

השבועה ונכבשה ירושלים. אמנם אברהם הזכיר רק גזילת באר מים אחת אולי מפני כבוד המלכות עליה כותב הרמב"ן, אבל טעמי המקראות הבאות מגלים הרבה גזילות
1.13 בראשית וירא יחא (התשפ"ד)

בראשית וירא כג, ו:

[ג] וַיבֹא אֱלֹהִים אֶל-אַבְרָמָה בְּחִלּוֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לָהּ הֲנִי הָיָה מֵת-עַל-הָאֵשָׁה אֲשֶׁר-לָקַחְתָּ וְהוּא בְּעֵלְתָּ בְּעַל:
 [ד] וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלֶיהָ וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי הֲגֹי נָם-צַדִּיק תִּהְיֶה:
 [ה] הֲלֹא הוּא אָמַר-לִי אֲחֵתִי הוּא וְהִיא נָם-הוּא אִמְרָה אֲחֵי הוּא בְּתָם-לִבִּי וּבִנְקָן כִּפִּי עֲשִׂיתִי זֹאת:
 [ו] וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאֱלֹהִים בְּחִלּוֹם נָם אָנֹכִי יִדְעֵתִי כִּי בְּתָם-לִבְבְּךָ עֲשִׂיתָ זֹאת וְאֶחָשֶׁךְ נָם-אָנֹכִי אוֹתָךְ מִחֲטֹ-לִי-עַל-כֵּן לֹא-נִתְחַד לְנַעַם אֵלֶיהָ:

(בר' וירא כג) נָם אָנֹכִי יִדְעֵתִי כִּי בְּתָם-לִבְבְּךָ עֲשִׂיתָ זֹאת – מונח מהפך פשטא מהפך פשטא – הפוך על הפוך – אתה (אבימלך) יודע שאני ה' יודע שתום לב אין כאן אבל וְאֶחָשֶׁךְ נָם-אָנֹכִי אוֹתָךְ מִחֲטֹ-לִי ולכן כאילו היה כאן תום לב.
 (רבינו בחיי) – כלומר אתה אומר: בְּתָם-לִבִּי וּבִנְקָן כִּפִּי עֲשִׂיתִי זֹאת, ואתה היודע, גם אני ידעתי, כי אָנֹכִי היודע ועד,
 (בר' וירא כג) וְאֶחָשֶׁךְ נָם-אָנֹכִי אוֹתָךְ מִחֲטֹ-לִי – מקבילה (במ' שלח טו, כד) וְשִׁעִיר-עִזִּים אֶחָד לַחֲטָת: בהוראת שגגה של ב"ד בע"ז שהיא פגיעה באנכי הפנימי יותר מאני.

בראשית וירא כד: וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלֶיהָ וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי הֲגֹי נָם-צַדִּיק תִּהְיֶה:

וַאֲבִימֶלֶךְ - זקף-גדול, שלושה אופנים ש- לֹא קָרַב אֵלֶיהָ כמסומן בפ' [באר מים חיים]
 [באר מים חיים] (בר' וירא כד) וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלֶיהָ. (טט: א) כלומר לא מבעיא שלא בא עליה (טט: ט: קריבה כדרכה) (טט: ב) אפילו קריבה בעלמא בחיובק ונישוק לא קרב אליה. (טט: ג) או אפשר יכוון על שלא כדרכה. כי לא בא עליה משמע דוקא כדרכה, ואך לא קרב אליה אפילו שלא כדרכה, הגם שאין בן נח חייב מיתה בשלא כדרכה (כמו שכתב הרמב"ם שם פרק ט' הלכה ז) מכל מקום לקדושת שרה אמנו לא נתנו אלהים להרע עמדה כלל וכלל. וגם כי באשת ישראל בן נח חייב גם שלא כדרכה ושרה דין אשת ישראל יש לה לכמה דברים כידוע.

[אלשיך] (בר' וירא כד) ועל ידי כן וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלֶיהָ אפילו שום קריבת נגיעה. ובהיות שכל בני ביתו מזכר עד נקבה נסתמו נקביהם למות על שלא מיחו אמר הַגֹּי נָם וכו', לומר הנה ארבע היו בפעולה זו. א. אברהם שהיה סבה ראשונה שאקחנה באמור אחותי היא. ב. היא גם היא, כי לשואליה טרם תלקח אמרה אחי הוא. ג. המון כל עם העיר עם כל בני ביתו שלא מיחו, שלא שתו לב כי מדאגה מדבר פן יהרגוהו על דבר אשתו אמר אחותי היא. ד. המלך עצמו שלקחה. אמר אבימלך הנה אני אין לי אשם כלל, ואם תחשביני עם כל זה לאשם ותענישני על שלא חששתי כי מיראה אמר אחותי היא, הלא אם כן למה ענשת בלבד את בני ביתי, גם את העם הבלתי מוחים תבא להעניש. וגם את אברהם עצמו מכל שכן, כי הוא היה עיקר הסבה. וזהו אומרו לפי מה שאמר הנך מת, ימשך שגם את הגוי שלא מיחו וגם צדיק הוא אברהם המפורסם לצדיק תהרוג, שהוא היה העיקר וריבה הגם על שרה. נמצא כלל שלשה הגוי ושרה ואברהם באומרו הַגֹּי נָם-צַדִּיק:

וַאֲבִימֶלֶךְ - זקף-גדול, משלוש סיבות לֹא קָרַב אֵלֶיהָ (א) כפ' [רש"י] לֹא קָרַב אֵלֶיהָ - המלאך מנעו, כמו שנאמר לא נתתיך לנגוע אליה. (ב) מסיבת סתימת נקבים של בני ביתו? (ג) מחשש לענישת כל העיר?
 לֹא קָרַב אֵלֶיהָ - מרכא טפחא אתנח

(בר' וירא כד) וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי - זקף-גדול זקף-גדול, ז"ג ראשון [אלשיך]. נמצא כלל שלשה הגוי ושרה ואברהם באומרו הַגֹּי נָם-צַדִּיק:

הַגֹּי נָם-צַדִּיק תִּהְיֶה - מרכא טפחא סלוק
 (בר' וירא כד) וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי - משבעה מופעי ז"ג ז"ג בתורה וכ"כ מופעים בנ"כ אפשר כי זקף-גדול זקף-גדול בין שני קיסרים מרמו לגילוי נבואי נעלה אפשר שז"ג אחד מהצירוף ע"ק א"א חכמה, ז"ג אחד מהצירוף בינה גבורה הוד העולה בגי' רחמי"ם. בתפקיד שלוש ועוד שלוש סה"כ שש. וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי - פעמיים זקף-גדול בין שני קיסרים, בתפקיד אמירת שלוש עובדות לפני מידת הדין המשותפת עם מדת הרחמים באופן המתעלם מן האמת כפ' [רש"י] הַגֹּי נָם-צַדִּיק תִּהְיֶה: אף אם הוא צדיק תהרגנו? שמה כך דרכך לאבד האומות חנם, (טט) – א) כך עשית לדור המבול (טט: ב) ולדור הפלגה, אף אני אומר שהרגתם על לא דבר, (טט: ג) כמו שאתה אומר להרגיני. טט – אפשר שכאן פעמיים זקף-גדול מביע גם את עומק העמדת הפנים וההתרסה כלפי מעלה. כי כמו שדור המבול ודור הפלגה היו עבריינים כבדים כך גם אבימלך ועמו היו רק שהפעם מנעום מן השמים מלחטוא ומצדיקים עצמם.

בראשית וירא כז – יח:

[יז] וַיִּתְפַּלֵּל אַבְרָהָם אֶל-הָאֱלֹהִים וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים אֶת-אַבְרָמָה וְאֶת-אִשְׁתּוֹ וְאָמְדוּהוּ וַיֵּלְדוּ:
 [יח] כִּי-עֲצָר עֲצָר הוּא בְּעַד כָּל-רְחֹם לְבַיִת אַבְרָמָה עַל-דְּבַר שָׂרָה אֲשֶׁת אַבְרָהָם: ס
 [רבינו בחיי] (בר' וירא כז) וַיִּתְפַּלֵּל אַבְרָהָם אֶל-הָאֱלֹהִים. על דרך הקבלה: אל האלהים היא המדה העשירית ועליה הזכיר מיד: וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים, לפי שנהפכה מדת הדין למדת הרחמים. כי עֲצָר עֲצָר הוּא מדת רחמים שנהפכה עליו לדין, ויאם תשכיל בכתובים של מעלה תראה שהזכיר תחלה:

[ג] וַיִּבֹא אֱלֹהִים אֶל-אַבְרָמָה בְּחִלּוֹם הַלַּיְלָה, כי נגלית אליו שכינה לכבוד אברהם ועל כן התפלל בשם אל"ף דל"ת. ואמר [ד] וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי הֲגֹי נָם-צַדִּיק תִּהְיֶה. והתנצל בכל ענין כשנגלית אליו השכינה בחלום, זהו שאמר: [ו] וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאֱלֹהִים בְּחִלּוֹם, הזכירו בה"א הידיעה, ודבר עמו ואמר לו: נָם אָנֹכִי יִדְעֵתִי כִּי בְּתָם-לִבְבְּךָ, כלומר אתה אומר: (כח) בְּתָם-לִבִּי וּבִנְקָן כִּפִּי עֲשִׂיתִי זֹאת, ואתה היודע, גם אני ידעתי, כי אנכי היודע ועד, וְאֶחָשֶׁךְ נָם-אָנֹכִי אוֹתָךְ, ביאור הכתוב וְאֶחָשֶׁךְ נָם-אָנֹכִי אוֹתָךְ, כי גם מאת הסבה העליונה שהוא האחד הנסתר באה לו מניעת החטא וזהו שאמר אנכי ולא אמר אני,

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא = מרצא מפשט; מרצא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרצא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרצא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרצא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו- סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו- זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"פ – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים/אחרים בתושבע"פ.**

ממה שידעת מדרך הקבלה כי אנכי פנימי יותר מאני לתוספת הכ"ף. ואולי מטעם זה נסתרה האל"ף ממלת מחטוא לי [מחטוא לי], ובאר לך הכתוב כי החוטא אל האלהים חוטא אל האחד הנסתר, וכל הממר בו ממר בשם המיוחד שבקרבו:

בראשית וירא כא,כה – נו: [כה] והוכח אברהם את אבימלך על-אדות פאך הפנים אשר נולדו עבדי אבימלך:

אשר נולדו - מרצא טפחא כעין יתור לרבות על באר המים הגזולה עוד גזילות.

[כז] ויאמר אבימלך לא ידעתי מי עשה את-הדבר הזה

ונם-אתה לא-הגדת לי וגם אנכי לא שמעתי בלתי היום:

ונם-אתה לא-הגדת לי – גרשיים מונח רביעי, כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו וזה כנראה מתברר עוד בקרא הבא ובטעמינו וגם אנכי לא שמעתי – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים כאן בנושא תוכחת אברהם היינו מרומזים בענין הגזלה, ושעל כל אחד חל בלתי היום – אולי לאבימלך נודע היום אבל הגזילות נמשכו זמן רב.

זאת ועוד ב- (בר' וירא כא,כז) ויאמר אברהם אנכי אשבע: ראה היאך דברי חנופה, על עצמת ההתפעלות של אבימלך מההתבטלות המחלטת של אברהם אל קונו, משפיעות עד כי הזדרז אברהם אבינו להסכים לשבועה ולא שאל לה' ועל כך הוא מוכח כפי שמלמד המדרש

בראשית וירא כא,ל: ויאמר בי את-שבע כבשת תקח מיני

וַיֹּאמֶר – זקף-גדול, עלון **עלים לתרופה**, וירא התשע"ה, מדור פלאות עדותיך. ספר "אגרת הטיול" רבינו חיים ב"ר בצלאל (אחי המהר"ל מפראג) צאן אבימלך לא רצו לשתות מן הבאר ההוא, לפי שלא רצו ליהנות מן הגזל. ראייה שהבאר הוא של אברהם. ואבימלך השיב כי הצאן לא הורגלו לשתות מן הבאר כי הבאר גזול ביד אברהם זמן רב. ועל זה אמר אברהם: **את-שבע כבשת תקח מיני** ותראה מיד אחר שיבואו לרשותך ויהיה שמך מקרא עליהן, שוב לא ישתו מן הבאר, אע"ג ששתו ממנו כבר ... וַיֹּאמֶר – זקף-גדול, אפשר שלוש אמירות על גזל הבאר (א) (כא,כה) והוכח אברהם ... אשר גזלו (ב) (כא,כו) ויאמר אבימלך לא ידעתי ... (ג) (כא,ל) וַיֹּאמֶר (אברהם) **בי את-שבע כבשת תקח** ... ואילו אמירת אבימלך ב-(כא,כט) אינה שייכת לדיון על גזל הבאר.

בראשית רבה (וילנא) פרשת וירא פרשה נד ה ויאמר בי את-שבע כבשת וגו', רבנן ורבי יצחק בן חקוריה, רבנן אמרי רועיו של אברהם היו מדיינים עם רועיו של אבימלך, רועי אברהם אומרים לנו הבאר ואלו אומרים לנו הבאר, אמרו להם רועי אברהם כל מי שהמים עולים להשקות את צאנו שלו היא הבאר, כיון שראו המים צאנו של אברהם אבינו מיד עלו, (וַיֹּאמֶר – זקף-גדול, שלוש נקודות) אמר לו הקדוש ברוך הוא את סימן לבניך, (טט - א) מה את כיון שראו המים את צאנך מיד עלו (טט - ב) אף בניך כיון שהבאר רואה אותן מיד יהא עולה, הה"ד (במדבר כא) אז ישיר ישראל את השירה הזאת וגו', (טט - ג) אמר להם ר' יצחק בר חקוריה עוד מן אתרה לית היא חסירה, בעבור היתה לי לעדה אין כתיב כאן אלא **בעבור תהיה-לי לעדה**.

בראשית וירא כא,לג: ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' אל עולם:

רש"י (לג) **ויטע אשל** - רב ושמואל (סוטה י, א), חד אמר: פרדס להביא ממנו מיני פירות לאורחים בסעודה, וחד אמר: פונדוק לאכסניא, ובו כל מיני מאכל.

ויקרא שם וגו' - על ידי אותו אשל היקרה שמו של הקדוש ברוך הוא אלוה לכל העולם... סבורים אתם שמשלי אכלתם? משל מי שאמר והיה העולם אכלתם (ראה סוטה י, ב)! מדובר על ברכה על מה שנאכל קודם.

טט - **בראשית וירא ח ד תחת העץ** - זוהר כרך א (בראשית) פרשת וירא דף קב עמוד ב

ע"פ זוהר בתרגום מקוצר א"א **בכל מקום שהגיע אליו נטע אילן** שהיה מסמן ע"י פרישת ענפיו והטלת צל מי מהבאים אליו מאמין בקב"ה ומעל עע"ז לא הצל וא"א היה מלמד אמונת ה' וגו'

תחת העץ מדובר על עץ בחברון ומדברי זוהר משמע שנטיעת האשל בבאר שבע הייתה כמו הנטיעה בחברון בסמוך להגעתו לשם, קודם לכריתת הברית עם אבימלך שאחריה מופיע פסוק זה.

ומפרש"י המביא בבלי סוטה משמע שע"י אותו עץ, היינו כל עץ שנטע בכל מקום ישיבתו, היקרה שמו של הקב"ה א-לוה לכל העולם.

[רמב"ן] (בר' וירא כא,לג) ויקרא שם בשם ה' אל עולם - פירוש הכתוב, שקרא **בשם ה'** המנהיג בכחו הזמן; ... והודיע לבריות סוד הנהגת העולם בכללו, שהוא **בשם ה'** החסין בכח, שיש לו אילות כולם; והרב אמר במורה הנבוכים (ב, יג), שהוא רומז לקדמות האל, כי הודיע היותו קודם לזמן; וגו'

[רד"ק] (בר' וירא כא,לג) ויקרא שם - ... אסף את העם שם וקרא להם בשם ה', שיחזיקו באמונתו ולא יאמינו באלהים אחרים. ואמר להם: ראו מה עשה עמי לפי שאני מחזיק באמונתו ולא אעבוד זולתו: נלחם מלחמותי, עד שאבימלך שהוא מלך בא אלי ובקש אהבתי ובריתי... **אל עולם** ואין זולתו, ועושה ביצורים כרצונו, כמו שעשה בפרעה ובאבימלך בעבורי. וגו'.

טט - **ויקרא שם** – קדמא זקף-קטן בתיבות מוקפות (קדמא מקף זקף-קטן), כעין מידה מוקדם והוא מאוחר בענין. מכל המפרשים עולה משמעות שמדובר על ענינים הקודמים למעמד בבאר שבע.

ודומה לו (בראשית וישלח לג,כ) ויצב שם מזבח ויקרא-לו אל אלהי ישראל:

ע"פ ה-**[מהר"ן]** יש דרשה ע"פ מידה ל"א מל"ב מידות "מוקדם והוא מאוחר בענין" באופן הקריאה הבא **ויקרא אלהי ישראל-לו אל** הקב"ה אמר ליעקב אני יחיד בשמים ואתה יחיד בארץ (כעין אל בארץ)

באותו אופן נדרוש ב-**(בר' וירא כא,לג) ויקרא שם בשם ה' אל עולם**: ע"פ מידה מוקדם והוא מאוחר בענין באופן הקריאה הבא **ויקרא אל עולם שם בשם ה'** נשתמש בפירוש רש"י רב ושמואל (סוטה י, א), חד אמר: פרדס להביא ממנו מיני פירות, כמשל לכך שהקב"ה לימד לאברהם אבינו את פירותיו הרוחניים של פרד"ס התורה המרומז בר"ת **בשם יי' אל עולם** ב' י' א' ע' היינו אבי"ע ארבע עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה, אשר נבראו עבור ישראל בני אברהם המרומז באותיות מלת בהברא"ם בפסוק הנושא רעיון דומה (**בראשית ב,ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענון מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גריש = גרישי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיוו לנושאים אחרים בתושבע"פ.

בר' ב,ד) בְּיוֹם עֲשׂוֹת יוֹי אֱלֹהִים – ראשי תיבות בעי"א, אבי"ע אלו ראשי תיבות של ארבע העולמות א'צילות י'צירה ב'ריאה ע'שיה. ולכך יש להוסיף הנאמר בזוהר הידוע פתח אליהו מלגו איהו יו"ד ק"א וא"ו ק"א דאיהו ארת אצילות אפשר כי **בְּשֵׁם ה'** מכוון לשם המוזכר בזוהר הזה ולקשרו לארת אצילות וזהו כעין אשל – אילן החיים המשקה ומקיים העולמות. **תיקוני זוהר הקדמה דף יז עמוד א]** פתח אליהו ואמר רבון עלמין דאנת הוא חד ולא בחושבן אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין לית מחשבה תפיסא כך כלל אנת הוא דאפיקת עשר תקונין וקרינין לון עשר ספירן לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין ועלמין ... כתר עליון איהו כתר מלכות ועליה אתמר מגיד מראשית אחרית ואיהו קרקפתא ד(גרסה דמנח, ג"א דלא מנח) תפלי מלגו איהו יו"ד ק"א וא"ו ק"א דאיהו ארת אצילות איהו שקיו דאילנא בדרועוי וענפוי כמיא דאשקי לאילנא ואתרכי בההוא שקיו:

הפטרות וירא מלכים ב ד,א: **וְאִשָּׁה אֶתַּת מְנַשֵּׁי בְנֵי-הַנְּבִיאִים צָעֲקָה אֶל-אֱלִישָׁע לֵאמֹר עֲבַדְךָ אִישׁ לְמֵת וְאַתָּה יָדַעַתְּ כִּי עֲבַדְךָ הָיָה יָרָא אֶת-ה'** **וְהַנְּשָׂה פָּא לְקַחַת אֶת-שְׁנֵי יְלָדָי לִּי לְעַבְדִּים:** **וְהַנְּשָׂה** – קדמא זקף-קטן במלה אחת כעין מידה מוקדם והוא מאוחר בענין. מדובר באשת עובדיה שלוה כסף מהמלך אחאב לכלכלת הנביאים המוסתרים וזה אירע קודם למסופר כאן. **[רד"ק]** **וְהַנְּשָׂה בֵּא לְקַחַת** - בדרש **[תנח"מ משפטים ט]**: מי היה זה? יהורם בן אחאב; עובדיה קיים **(תה' טו,ה)** "כספו לא נתן בנשך", ויהורם הלוח ברבית; וגו'